

Pol. 6. II. 233-234

n. 705096

E. XXII 271

EXAMEN

THEOLOGICVM.

co jest.

Sluchanie albo do

Świadczanie w nauce słowa Bo-
żego / tych którzy b. woyą na vrsząd
kázno dzieyści wezwani
y postłani.

Przes Philipp: Melanch: oná
po łacinie napisáne.

2

Przes Jana Kádonskiego Ministra
Zebránia Nidborstiego / v. yeszé
polski przelozone.

Drukowano w królewcu: przes
Jana Daubmana / Roku

1566.

Pol. 6, II. 233

NOS ALBERTVS
Sénior Dei gratia Marchio
Brandenburgensis, in Prussia,
Stetiniæ, Cassuborum ac Van-
dalorum Dux, Burg grauius Norinbergensis,
Rugiæq; Princeps, Vniuersis ac singulis diti-
onis nostræ uerbi diuini ministris, præsertim
uero ijs, quorum interest, salutem ac gratiam
nostram. Venerabiles fideles nobis dilecti,
Cum nulli unq; rei æque studuerimus, quàm ut
uoluntati præuolentis Dei, per Prophetam no-
bis mandantis, ut simus nutritij Ecclesiarum, il-
lius ipsius Dei clementia adiuuante, quam ma-
xime nos accomodaremus, nostrisq; rebus,
studio, industria ac diligentia rem christianam
iuuaremus: Atq; nuper ex Visitatoribus pro-
ueteri consuetudine ad explorandam tam mini-
strorū uerbi diuini in ditione nostra, quàm ipso-
rum auditorum doctrinam & in re christiana
profectum misisse cognouissimus, quosdam con-
cionatores illis in locis, ubi lingua polonica uul-
garior est, latini sermonis non penitus peritos,

singulas christianæ religionis partes non adeo
exactè tenere, multo minus autem auditores suos
docere rectè posse, nulla interposita mora in
eam nobis curam incumbendum esse existimaui=
mus, ut aureus iste libellus sub Examinis the=
ologicici titulo à reuerendo piæq; memoriæ ui=
ro, Domino Philippo Melanithone ante annos
aliquot latinè editus, nunc in polonicam conuer=
sus linguam quamprimum exiret. Hortamur
itaq; uniuersos & singulos ecclesiarum ditionis
nostræ ministros, præcipue uero linguæ lati=
næ imperitiores maiorem in modum perq; uehe=
menter, unusquisq; sibi Examinis theologici
in poloniâ sermonem translati exemplar com=
paret, atq; ex manibus non prius deponat, quam
id de uerbo ad uerbum, & quidem ad unguem
(uti dici solet) edidicerit. Pro gratia nostra
inprimis uero pro offitio uestro secus non
facturi. Datum Regiononti ipsis
Kal. Augusti, Anno
Domini 1566.

N Albrecht stáršy
z Božey lástki Margrábia
Brandebursky / Kíaze Pru-
skie / Stetiniskie / Pomor-
skie / Kásubskie y Slo-
wáckie / Burgrábia Norimbersty y Ru-
giskie Kíaze / wšem y zosobná každému
Kíaztwá nášego ministrom slowá Bo-
žego / zwláštěz onym którým náležy / po-
zdrowienie y lástke náše / wstázuyemy.
Počívá wíerem nám milí / poniewráz nie
yest tá rzecz žádná / o którabysmy sietať
wiele á pilnie stáráli / yáko izbysmy woley
wšechmogácego Boga / który nám přes
proroká rozkázuje / ábysmy byli wyzwi-
ctelem zebránia yego / zá wšpomozeniem
yego Bostiem / pilne poslušni byli / y ná-
šá máyetnosť á pilnosť / rzecz zposo-
litz křezcánška wšpomagali. Y gdyšmy
sie dowiedzieli / od wšitatorow któres-
my wédług stárodawného obyčáju do
koscíotow Kíaztwá nášego posláli / yže
by sie wywiedzieli / yestli ministrowie
slowá Božego / vřzed hř swých pilny /
y cztowiel po polity / yestli yest pilny slo-

wá Bożego / y onego sie náuczają czyli nie /
yż káżdodzieje niektórzy / á osobliwie któ /
rzy yżytkiem polskiem słowá Bożego ná /
uczają máją / dla niebiegłości w yęzy /
ku polskiem / nie práwie dobrze w ná /
uce chrześciánstkiey są wycwiczeni / y dla /
tegoż porządnie á s pożytkiem yných /
náuczają nie mogą / króm wšego o /
mieštánia stárálsimy sie / áby ty niepo /
spolite Kázeczki / które zowá Examen
Theologicum od wšelákiey éci godnego
swiętey pámieci D. Philippá Melan /
thoná lácinskim yęzykiem przed kilkiem
lat wydáne / ná polski yęzyk przelożone y
wydrukowane były. Nápominaamy dla
tego ministri Kieśtwá nášego wšystki
y z osobną káždego / á z wláścizną ony / któ /
rzy yęzyk lácinskigo nie vmieyztni są /
áby sobie káždy Examen Theologicum
polski kupił / y tak sie pilnie w nim uczył /
yżby go z ręki nie wypuścił / áby éno slo /
wo od słowá ná pámieci vmiał / ábyście
pod káśką nászą / y powinnowáctwem v /
rzędów wášych ynáczey nieuczyni /
li. Dan z Królewca 1. Augusti.
Roku 1566.

I. Corinth. 4.

Sic nos æstimet homo ut ministros Christi & dispensatores mysteriorum Dei.

I. Timoth. 3.

Oportet igitur Episcopum irreprehensibilem esse, unius uxoris maritum, uigilantem, sobrium, modestum, hospitalem, aptum ad docendum: non uinolentum, non percussorem, non turpiter lucri cupidum: sed æquum, alie: in pugnis, alienum ab iniuria: qui suæ domui bene præsit, qui liberos habeat in subiectione cum omni reuerentia. Quod si quis propriæ domui præesse non nouit, quomodo Ecclesiam Dei curabit? Non nouitium, ne inflatus in condemnationem incidat calumniatoris, oportet autem illum & bonum testimoniū habere ab extraneis, ne in probrum incidat, & laqueum calumniatoris.

2. Timoth. 4.

Predica sermonem, in sætemporibus, in sætemporibus, argue, increpa, exhortare cum omni lenitate & doctrina.

Ezech. 33.

Quum dixerero impio, impie, tu certissime

moriertis,

moreris, tu uero non fueris locutus ut diserte
moneas impium, ut discedat á uia sua, ipse im-
pius in iniquitate sua morietur, & sanguinem
eius de manu tua requiram.

Esa. 58.

Clama ex gutture, ne parcas, exalta instar
tubæ uocem tuam, & annuncia populo
meo præuaricationem suam, & do-
mum Iacob peccata sua. &c.

EXAMEN

THEOLOGICVM.

To yest/

Sluchanie á doswiadczenie w
nauce slová Božego / tych krórzy bywa-
ya ná vrząd kaznodzieyski wezwáni
y posláni.

Czego budeteš náuczal/

Bede náuczal/ Euangeliey Pána nášego
Jesu Chrystá.

Która yest różnosť między náuczaniem
Zebránia Božego / y między
inemi Sektami/

Różnosť
náuczánia.

Wszystki iné Sekty / króm Zebránia
prawdywego / yako Poganí / blužniacy Zy-
dowie / Máchometistowie y iní / náuczają
tylko čásć Zákonu / o niektórych zewne-
trznych świeckich správách á powin-
wáctwách / y przydávają chwały á sluz-
by Bálwánów / niektórzy ty / niektórzy
iné. A o Synu Božym y Euangeliey
do bezatku nie nie wiedza / to yest / o obie-
tnicy dáremného odpuszczenia grzechów /

B

o poye-

O Bogu.

o poyednaniu / y o dziedziectwie żywota
wiecznego / które ma być dane przez wiá-
re w Syná Bożego / pośrednika yedyne-
go / Ale w Zebraniu Chrystowym / zácho-
wawa sie y brzmi / zupełna y niestážona
nauká Zakonu y Euangeliey świętey / y
znáyomosc Syná Bożego / zá nas wtrzy-
żowanego y wstrzeżonego. A toć tylko
zgromádzienie yest Zebraniem / w którym
bywa vznam Sin Boży / Pan náš Iesus
Chrystus / zá nas wtrzyżowany / y wstrze-
żony. W którym ich wiele yest / którzy
sie Bogu podobáya / y práwie Bogá wzy-
wáya / y są wybráni ku żywotu wieczne-
mu / według tych namów pismá Święte-
go / Ioan. 5. Kto nie czci Syná / nie czci y
Oycá / który go posłał. 1. Corinth. 5.
Gruntu inego niht záložyc nie może /
króm tego który yest záložony / który yest
Iesus Chrystus. Ioan. 3. Kto nie wierzy
yus yest osadzony / Item. Kto wierzy w
Syná ma żywot wieczny / kto nie wierzy
Synowi / żywota nie ogláda / ále gniew
Boży zostawa nád nim. Ioan. 14. Zaden
do Oycá nie przydzie yedno przez Syná.
Item: Resli nie kto miłuye bezie chowať

O Bogu.

mowę moję / y Ociec mój będzie go miłował / y do niego przydziemy / y mieszkanie v niego uczynimy. To potrzeba wiedzieć przeciw Tammarowi / Latomowi Rozwanienskiemu / y tym podobnym / którzy zamieszanie nieskończone czynią / y ślają żeby członki Zebrania wśbedy być miały / tak pogani jako y ini / którzy yedno są wczciwych obyczająw.

Co jest Bóg?

Bóg co jest.

Bóg jest Istność duchowna / rozumnna / wieczna / ina od wśbego stworzenia / prawdziwa / dobra / sprawiedliwa / czysta / miłosierna / dobrotliwa / wolna / niezmiernoy dobroci y możności / gniewająca się na grzechy / Ociec wieczny / który Siną wyobrażenie swoje od wielów vrodził / y Syn wyobrażenie Dycowo spotu wieknieste / y Duch S. pochodzący od Dycá y od Siná / jako się Bostwo słowem pewnym y świadectwy Bostkiemi obyawiło. Yż Ociec wieczny s Sinem y s Duchem Swietym stworzył y zachowaná Niebo y Ziemię y wśystki stworzenia / A yż jest przitomny wśjemu stworze-

O Bogu.

niu swojemu/ ile sie dotyczy zachowania/
y zgromadza sobie w rodząyu czlowie-
czym zebranie/ dla Syná y przez Syná/
y yest sędziá sprawiedliwych y niespráwie-
dliwych.

Osoba co
yest.

Co yest osoba?

Osoba yest podstác żywa/ nierozdziel-
na/ rozumna/ nieudzielna / y niepodpár-
ta od ...ego / ále samá przez sie zupełnie
bedgc. . A Istnością zowg/ co w praw-
dzie yest / ácz spólność s czym innym ma/
I ma byc różność zachowana miedzy I-
stnością y Osobá. A sá trzy osoby Bo-
stwa/ Ociec/ Sin/ y Duch Swiety/ spo-
tu podstátne nie yest ich wiecey áni mniej/
Bo tak sie Bostwo obyáwilo.

Osob roze-
známe.

Jakos bywáya ty Osoby rozeznáne?

Ociec wieczny yest pierwotná osoba Bo-
stwa/ nieurodzona / áni z inąd pochodzgc-
ca/ ále która Siná wyobráżenie swoye od
wieków vrodzila/ y od którey pochodzi
Duch S. y która s Sinem y s Duchem
Swiety m w s y s k i i n e r z e c z y s t w o r z i l á /
y w bytności swey káždá zachowawa.

Co mieniá

O Bogu.

Co mienisz przez to słowo stworzyć?

Stworzyć
co jest.

Stworzyć jest nieco z niczego wzy-
nić / Jako Bóg Niebo y Ziemię / Anioły y
wszystek Świat ten / z niczego uczynił nie
z nieyakięj materię wieczney / ktoraby
przed stworzeniem była / yako o tym wie-
le Medrców światą tego smysłało.

Rodzić jest inego z swey Istności v-
rozić.

Rodzić co
jest.

Się wieczny jest wtóra osoba Bo-
stwa / która jest podstátnym y doskona-
łym wyobrażeniem Oycá wiecznego /
Która Ociec sam ná sie patrząc / y siebie v-
ważając / od wieków rodzi / która sie nam
iscie tak obyáwia / yz jest osoba / przez
która Ociec decret á postanowienie / y
wszystek porządek stworzenia y naprá-
wienia rodząyu ludzkiego opowiada / y po-
skana jest ná świat / aby obyáwila Euan-
gelia / y aby przyrodzenie człowiecze ná
sie przysła / y była posrzednikiem / odku-
picielem / usprawiedliwicielem y zbawi-
cielem.

Się co jest.

Duch Święty jest trzecia osoba Bo-
stwa / pochodząca od Oycá y Sina / y jest

Duch Świę-
ty co jest.

B iij podstátna

O Bogu.

podstátna miłóść y radosć spóluwiekuis-
sta/ miedzy Oycem y Synem/ X yest nam
tak obyáwiona yż bywa posyłána w sercá
wierzących / yżby takowe pobudzenia/
takowa miłóść y radosć przestawáyaca
w Bogu/ w nich zápaláka/ yákowa samá
yest/ yáko iest yásnie nápisano z. Timoth. I.
Nie dáł nam Duchá boyáźnicy/ ále posi-
lenia/ miłósci Bożey y kárności.

Która yest różność miedzy wrodzić sie
y pochodzić?

Rodzenia
y pochodze-
nia róż-
ność.

Rodzić sie yest od siły á mocy pozna-
wáycy. Bo wrodzone yest wyobrażes-
niem rodzacego / A yáko w ludziach moc
á siła poznawáyca/ plodzi wyobrażenia
y mówi/ tak też Syn yest obrazem wie-
cznego Boga/ pomysłem wrodzony / y
yest słowo pokázuące Oycá w obyáwie-
niu Euangelicy. Ale pochodzić yest od
wóley. Bo Duch Świety yest przydzi-
cielem/ ábo poruśycielem.

Syn Boży
czemu yest
zwan słowem.

Czemu Syn Boży bywa zwan słowem?

Nie tylko przeto/ yż sie pomysłem rodzi/
ále też y przeto/ yż yest osoba prz-
ob-
ca

Euange-

Euangelią z łona wiecznego Oycá y záchowawájącą Ministerium á służebność Euangeliey / y sprawuyącą w tych którzy wierzą / pocieszającą serca ich / y obzywiałą yę / yáť sam mówi: Ja ym dáye żywot wieczny / y pokazuyącą Oycá / y wylewającą Duchá S. w serca ich. Bo ácz sie obzywienie stawa / przez wšytki tezy osoby / wšák je sie yednáť tym porządkiem stawa. Syn który zgromadza Zebranie króm arzodku / pobudza serca głosząc Euangeliey / y pokazuye Oycá / y dáye Duchá S. Dłategoś Athanasius mówi: Kiedykolwiek bywa rzeczone / yż Duch S. yest w człowieku / tedy tam yest przez słowo. Przetoz ma być wważono / yż Syn bedzie rzeczon Słowem / y z strony Oycá / y z strony nas / Bo yest Słowem / przez któré z Bóg Ociec nam obyáwił. Przetoz w S. Janá yest napisano: Syn który przyšedł na świat / ten nam opowie / iáť y Pan sam / zdy był pytaný ktoby był / ony odpowiedział. Jam yest Słowo / które m. wam wami od początku / ystem osobá oná / która / mówi s wami od początku przynosiąca Euangelią

gelia

O Bogu.

gelia z Koná Oycá wiecznego. Item nikt
nie zna Syná / yedno Ociec / y nikt nie
zna Oycá yedno Syn / y ten komu Syn
chce obyawić.

Duch co
jest.

O Duchu.

To słowo Duch známionuye pobu-
dzenie albo pobudziela. Bo y Duch
świety jest osoba tak nam obyawiona/
yz jest yakoby płomień / zápalayac krom
śrzedka / takowe pobudzenia / albo poru-
ſzenia w ſercách / yakowy sam jest / Jako
jest napisano. Rom. 14. Królestwo Boże
jest sprawiedliwość / y pokoy y radość
przez Duchá swietego. A ku Timotheu-
ſowi S. Paweł piſzac tako mówi:
Duch posilenia miłości y kárności

A yzby tito słowa tym lepiey byly
wyrozumiane / weyſzimy náſz obraz-
nie Bożé w czlowieku / w ktorým ty trzy
rzeczy osobliwie by / wymysl albo podſtać
duſze. Potym myſlenie / tóre wyo-
brázeniem rzeczy / o ktorých sie my-
ſli. A po słowo w myſlaniu w woley
y w ſercu czlowieczym / náſládny / po-
budzenia albo poruſzenia / yakoby bywa mó-
wiono:

wiono: Czym kto nie niewie/ tego nie
 pragnie. Wszak myślenia y poruszenia w
 ludzich/ są rzeczy znikające. Ale Syn od
 Oycá wiecznego wrodzony/ yest takowy/
 który yest wyobrażeniem podstátnym/
 myśleniem wrodzony/ y yest nieco w rze-
 czy podstátnego / á nie znikájacego.
 Z myśleniem yest y pobudzenie álbó poru-
 szenie y rádosć álbó wciehá/ co tej yest
 rzeczg podstátná.

Która osoba człowieczeństwo
 ná sie przyeá.

Osoba która
 ra człowie-
 c eństwo ná
 sie przyeá.

Syn który yest spólá wcielustym wyo-
 bráżeniem wiecznego Oycá/ y od S. Janá
 Słowem bywa mieniony/ przyeá przy-
 rodzenie człowiecze/ w żywocie pány
 Máryey/ Jáť S. Jan mówi: Ioan. 1. A
 Słowo stało sie ciałem. A to wcielenie
 tak sie stało/ yz tá sama tylko osoba która
 yest Słowo / w tym przyeáciu człowie-
 czeń/ tak z'aczyła sie s człowieczeń-
 stwem takó/ że yedná tylko yest osoba/
 Słowo ná sobie máyac y noszac przy-
 rodzenie człowiecze / y to przyrodzenie
 człowiecze noszace od słowa / to yest / yz
 Bóstwá y s człowieczeństwá/ yeden sie/

stał Christus Iesus. Nie yżby sie przyro-
dzenie yedno w drugie zmieściło albo
przemieniło / ale tylko ty osobie Bostwa /
która yest Słowo / przyrodzenie człowie-
cze / tak yest przypoyone y przyłączone że z
tego dwoygá przyrodzenia Bostkiego y
człowieczego / yednąś tylko yest osoba /
Lecz aby tym lepiej to było wyrozumia-
no / potrzeba yest wiedzieć y wważać / yż są
cztery stopnie przytomności Bożey.

1.

Pierwszy stopień yest powstehni / któ-
ra przytomnością Bóg wśystko w byt-
ności swey zachowawa. Ta Bóg yest
przy wśem stworzeniu / ile sie dotyczy za-
chowania / aby było w bytności swey
zachowane / pości ye on chce zachować.

Októrey przytomności tak sam Bóg mó-
wi Hier: 23. Zaż ya nie napełniam Nie-
bá y Ziemie. Item: Enter praesenter Deus
hic & ubiq; potenter, to yest / Bóg yest tu y
wśedy przytomny / Istnością y mocą
swą. Ta przytomnością Bóg y przy-
stych yest / y yawná rzecz yest że ta przy-
tomnością Bóg yest oddzielnie przy stwo-
rzeniu swoym / Bo kázi stworzenia któ-
re raczy: Jáko Pharaóná y Narod ludz-

ti / czasu potopu / rychło wšystek zágu-
bil.

Wtóry stopień przytomności Bożej
yest / Która Bóg yest przytomny Anyo-
łóm y ludzióm błogosławionym / y nie
tilko żywot ych zachowawa / ale ye też ob-
żywia żywotem wiecznym / y nápełnia
światłością y sprawiedliwością swoya /
y bywa od nich / króm szkodku / widziany /
y ácz ych nie odstepuye / wšakże przy nich
tilko yest yáko by obyczayem towarzy-
stiem.

Trzeci stopień przytomności Bożej
yest. Która yest w tym żywocie przy od-
rodzonych / yáko byl przy Dawidzie.

A ta przytomność / nie tilko ych żywot
zachowawa / ale też w nich zápczyna y
wypráwuye myśli y chuci / które sie mu po-
dobáya / wšakże nie dáye sie ym widzieć
ná oko cielesne / yáko bedzie widziany w
żywocie wiecznym / y yest przy nich od-
dzielnie.

Czwarty stopień przytomności Bożej
daleko inšy yest niżli są ty trzy pomienio-
ne. Ta przytomność / tá sama osoba
Słowo / przyelá ná sie człowięzeń-

C ij stwo

2.

3.

4.

stwo/ nie tylko nie oddzielnie/ ale też takim
 obyczajem / że s człowieczeństwem ye-
 dną jest osoba/ X jako ta osoba Slo-
 wo/ wieczna jest/ tak też nie jest rzecz po-
 dobna/ aby człowieczeństwo / które na sie
 przyeła/ miała kiedy opuścić. X niechay
 będzie każdemu wiadoma y pospolita Na-
 mowa S. Damascena. Slowo przyro-
 dzenia człowieka/ które nas na sie przy-
 yęło/ nigdy nie opuścza.

I ácz tego zjednoczenia Bostwa s czło-
 wieczeństwem / żadnego podobieństwa
 niemáš / w rzeczách stworzonych / któ-
 reby yey na wsem podobne było/ wśák-
 że náš stáršy / yžby yedno yákiemž kol-
 wiek obyczajem / to zjednocenie w Chry-
 stusie pokazali / wzięli przed sie człowieka / y
 w nim ye pokazali / powiedájac / Jako du-
 šá człowieka / s ciałem jest yedną podsta-
 cią doskonałą albo zupełną / y gdy dušá
 opuści ciało / tedy ono vpáda y znišczeye:
 takže też slowo y przyrodzenie ludzkie /
 które na sie przyeło slowo / s yedną pod-
 stácią albo yedną osobą / y znišczaloby
 przyrodzenie człowieka / gdyby nie było
 nošone y zachowywane od Słowa.

O Różności Idiomatum.

Kozesnane być mają słowa y przeswiska / które znaczą własności przyrodzenia / od słow y przeswyst / które znaczą wżad. Przyrodzenia człowieka ty własności są / cierpieć / rany podeymować / umrzeć / etc. A przyrodzenia Bożiego własności ty są / być wszechmogącym / być niesmiertelnym. Aleymioną wżadu ty są / posrzednik / Odkupiciel / Zbawiciel / Kapłan / krol / pasterz / ty Imioną wżadu całej osobie Chrystusowej przinależą / nie tylko przyrodzeniu człowieczemu / A cz niektóre sprawy albo wczinki / są własne przyrodzenia człowieka / y jako wsiiski bolesci / y skonania w mece / wśakie postanie. Sina stawa sie od początku Zebrania. Syn jest wiecznie przy Zebraniu / obyawa obietnice / zgromadza y zachowawa Zebranie / y chce od niego poslußenstwa swoyego / jest przyczyna / wblazaczem y zbawycielem dla onego przyszlego poslußenstwa / które wypelnil / przyawşy nasie przyrodzenie człowieka. A tezi nie godzi sie tak pomyslać / yżby Syn w po-

skłaniu nie miał tak możny być / co się do-
 tyczy urzędu yego / yako y w posłuszeń-
 stwie / które uczynił w przyrodzeniu czło-
 wieczym / yako tego Cyrillus yasnemi slo-
 wy dokłada.

Z tego obyczaje mówienia mają być
 uważone. Dobrze a prawdziwie tak by-
 wa mówiono / Przyrodzenie Bostkie nie
 podeymuje ran / nie umiera / yako też y to
 prawdziwe jest mówienie gdy o Chry-
 stusie mówimy / Chrystus jest zraniony /
 Bóg jest zraniony / Bóg umarł.

Która jest przyczyna tej różności?

Odpowiedz. Propositio in abstracto.
 Znaczy przyrodzenie / gdy bywa uważo-
 no yako samo w sobie jest / przetoż tak ma
 być mówiono / Przyrodzenie Bostkie nie
 umiera. Propositio in concreto znaczy o-
 sobie albo podstać / yako jest ta mowa /
 Bóg jest człowiekiem / Chrystus umarł.
 Bóg jest zraniony / Bóg umarł / ty propo-
 sicie są prawdziwe / Communicatione I-
 diomatium.

A Communicatio Idiomatum jest tak o-
 we mówienie / w której własność nale-

żaća yednemu przyrodzeniu / bywa przy-
daná osobie álbo podstáci in concreto.
Bo to dwoye przyrodzenie / Słowo y
przyrodzenie człowiecze / które Słowo
ná sie wzieto / są yedną tylko podstácią ál-
bo osobą.

Argumentum álbo dowód.

Uczynki S. Trojce zewnetrzne nie
są rozdzielne.

Zbawienie człowieká grzesznego / yest
uczynek zewnetrzny. Przetoż człowiek
grzesny nie inaczej bywa zbawion przez
Syná / niżli przez Oycá y Duchá S.

Odpowiedź / Tá Regula yest praw-
dziwa. Uczynki S. Trojce nie są rozdziel-
ne / ale potrzebá yest / aby osobá każda wła-
sność swoję zachowała / Syn y Duch
S. bywają posłani / Ociec nie bywa
posłany. Także też / Ociec wieczny yest
sprawny / álbo sprawny yczyni / ale przez
Syná y Duchá S. Syn sam przynosi
Euangelia z łoná Oycá wiecznego / y po-
kazuje wola Oycá wiecznego / y Zebra-
nie Chrześciańskie bywa poświęcone
przez Duchá S. danego przez Syná / yáť
yest

yejt napisano v Janá S. 1. rozdz: Wszy-
 stko przezeń yejt uczyniono A 1. Corinth. 15.
 Bogu badz dzieła / który nam dáye zwi-
 ciestwo přes pána nášego Jesu Chrysta /
 y tážye yejt rzeczone: Syn spráwuye
 přes sie / ále nie od siebie

Keóra yejt różnošć miedzy wzywáním
 prawdziwym w Zebráníu / á ynym
 wzywáním niepobožnym.

Wzywánia
 prawdzi-
 wego y nie
 prawdziwe
 o różnošć

Obpowiedz. Dwie sa osobliwe różno-
 ści. Jedná o Istnošći Božey / druga o
 woley Božey. Pogáni y ini bezbožni przá-
 áby ten byl Bogiem który sie obyávil po-
 skíním Syná / wieczny Otiec / Syn y
 Duch S. Przetož pogáni b'adza y dále-
 šo odštepuyá od Boga práwego / y wzy-
 wáya coš inego smyslonego / co nie-
 yejt práwy á obyáwiony Bóg. Dla tegož
 yejt napisano / wy nie wiecie / cobysteie
 wzywáć mieli. Przytym niewiedza tež
 nie o obietnicách y o Pošrzedniku / prze-
 tož zostawáya w wátpieniu wštáwi-
 cznym y wiecznym / y nie wiedza yešli be-
 dą wysłucháni / y czemu by mieli być wy-
 słucháni. A wzywánie bez wiáry / y któ-

re sie stawia s wacpienim / proznie yest / we-
dle tey namowy: Jakos beda wzywac /
yestli nie wierza: Rom: 10.

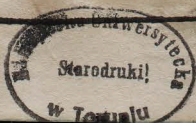
Alle Zebranie wzywa prawego Bo-
ga obyawionego yasnemi swiadcetwy /
y tak go poznawa yako sie obyawil y wie
o obietnicach / y zna posrzednika / y wie
ze Bog chce byc wzywan / y chce wystu-
chac / kto go wzywa duffayac w posrze-
dnika / yk sam Pan mowi: Ocofowliek-
byscie prosili Oycy w Imie moye / da
wam.

Przetoz sie zwyczaymy / aby pomysl
nas / gdy Boga wzywa / pamietal na ob-
yawienia Boze / y tego prawego Boga
wzywaj / ktory sie obyawil poslaniem
Syna / y niechay patrza zarazem na trzy
osoby / y wfoyac w yednacza a posrzedni-
ka / niechay prosy o kaske y o ine dobro-
dzienstwa.

Co yest zakon moralis albo obyczayow?

Zakonco
yest.

Zakon obyczayow yest / wieczna a
nigdy nie odmienna magdrosc / y Regula
sprawiedliwosci w Bogu / rozezna-
wajac rzeczy dobre a prawe od nie-
D dobrych

dobrych y nie prąwých/ y strogo sie gniewyąc ná vporne álbo opowiedáyac strogi gniew przeciw vporności odpieráyacy temu porządkowi w Bogu/ y obyáwiona yest ludziom w stworzeniu/ y potym czestoćroć powtarzana/ y wyswietlona głosem Bozym/ ábysiny wie-
dzieli że yest Bóg/ y yákowy yest/ obowiazuyac wšytki stworzenia rozumem obdárzone/ y žádayac áby wšytki podobne byly Bogu/ y potepiáyac á zburzáyac wšytki którzy Bogu przypodobnymi nie sa/ ážby odpuszczenia nábyli/ y zyednani byli dla Syná Božego poyrzedniká nášego. A summa tego Zakonu zámyka sie w Džiesćciorgu Bozym Przykazaniu.

Dla tegož tež Zakon obyczáyow/ czestomieniemy Džiesćciorem Bozym przykazaniem/ ážebysiny táko osobliwše czlonki álbo capita okazáli. A gcz mądrość stworzenia żadnego/ dostátecznie dzieściorgá Božego przykazania/ wyrozumieć nie moze/ wšákže to yest Nán-dat nieodmienny Boga żywego/ ábysiny sie go vczyli/ y rozważáli/ y wyrozumiewáli wedle wytkádow Páná

Chrystuš

Chrystusowych / prorockich y Bpistol-
skich. A ten Zakon / od Adama poczaw-
szy aż do tąd / Pan Bóg zawždy w Zebrá-
niu swoym powtarzał y zachowywał /
y chce aby był zawždy y po w sfsytki czá-
sy naucezany / y pokazuye przykłady yá-
sniemi y známienitemi / karzac złości skła-
rące / czásow w sfsytkich / że ten Zakon yest
porządkiem mądrości y sprawiedliwos-
ci Bostiey.

Zakony Moyżesowe / Forenses y
Ceremoniales, to yest / których używano
w sprawach świeckich y Obrzędach
Kościelnych / które były dane tilko ku
postánowieniu rzeczy pospolitey Moy-
żesowe y albo Zydowskiey / a po wy-
glądzeniu rzeczypospolitey zydowskiey v-
stáły / máyą być rozeznané y odlaczo-
ne / od wiecznego Zakonu Bożego /
który zową moralis / albo Zakon oby-
czáyow dobrych. Zakony obrzędow
są ty / które wynaucezają y postanawia-
ją sprawy zwierzchne przy ofiarach / y
dziela miejsca / czasy y osoby / y inne czwi-
czenia zwierzchne opisują / aby były

znakami y różnościami rzeczy pospolitey
żydowskiej od innych narodów.

Zakony spraw albo sądow świeckich/
sa Zakony albo prawa o obronie swierz-
chney karności / według całego Djiesie-
ciorgá przykazania Bożego / o swierzch-
ności / o karaniu bluźnierstwa / y krzyw-
przysięstwa / w zburzeniu / Niezoboystwa /
Cudzołóstwa / o działach Náyetności ál-
bo państwa imion / o działach Dziejctw /
o karaniu złodziejstwa / o porządku sa-
dow r. Bo acz Bóg sam yest sprawca y
strożem porządku postanowienia sądow
świeckich / wśakże chce mieć ludzie niektó-
re za naczynie rządzenia y sprawowania /
y chce aby każdy różności przez karanie
widział / czynkow dobrych y złych / y chce
aby każdy znał y wiedział / yż Bóg yest
mądry / sprawiedliwy / czysty / y mściciel
złości / y chce aby społeczność ludzka by-
ła zachowana / y chce aby dla tych przy-
czyn pomienionych przestępce y pogardzi-
ciele Zakonu á prawa yego / byli wyglá-
dzeni.

Jako to ma być rozumiano / Zakon Moy-
żeszow jest wykładzony?

Zakon
Mojesz
szow jako
jest wykład-
zony.

Odpowiedź. Co się dotyczy vspra-
wiedliwienia / yednąko ma być rozumia-
no o wszystkich częściach Zakonu Moy-
żeszowego / zwłasczą / yż nie zasługuya
odpuszczenia grzechów / a yż człowiek nie
jest sprawiedliwy / to jest / Bógu przye-
mny ku żywotowi wiecznemu / dla uczyn-
ków Zakonu obyczajow / y dla inych.

Item: yż to nasze posłuszeństwo / które
człowiek yakośkolwiek w tym żywocie
czynić może / nie jest sprawiedliwością
wieczną / albo doskonałym wypełnieniem
Zakonu. Dla tegoż Páwel S. mówi / o
wszystkich częściach Zakonu Moyżeso-
wego / Rom: 5. Żaden człowiek z uczyn-
ków Zakonu nie będzie vsprawiedliwiony.

II. Odpowiedź.

Alle co się posłuszeństwa dotyczy / tam
jest różność między Zakony Moyżeso-
wemi / Bo Zakony a prawa spraw świe-
dlich y obrzędów Kościelnych tak są wy-
kładzone / yż dośczatku mogą być opus-

czone/ y są wygąszone albo wymazane/
 Alle Zakon obyczajów/ gdyż jest w Bo-
 gu mądrością y modłą sprawiedliwoś-
 ci wieczną / y jest obyáwioną narodowi
 ludzkiemu / przeto aby człowiek chowa-
 yąc go/ był Bogu podobny / niemoże być
 wyglądzony albo wymazany/ ale zosta-
 wa porządkiem Bożym/ yżby sie człowiek
 zaś stał podobnym Bogu albo był wyo-
 brażeniem Bożym / yáko jest napisano/
 Rom: 3. Przez wiare wćwirdzamy Za-
 kon. Item Rom: 8. Aby práwo Zako-
 nu/ w nas było wypełnione.

Czemus Zakony albo práwa Obrzędów y
 Sądów świeckich / mogą być do-
 szczatku opuszczone?

Odpowiedz. Bo tylko dla tego da-
 nesa / aby trwały do czasu pewnego/ po-
 kiby stała rzeczpospolita Mojżeszowa/
 która tym pomysłem była postanowio-
 na/ aby było pewne miejsce y pewny Na-
 ród / z którego y na którymby sie Pan
 Chrystus albo Messiasz narodził/ gdzie-
 by kazał albo nauczał/ świadectwa wy-
 dawał

dawał/ offiary czynił/ y wstrzeżony był/
 y chciał Bóg aby ten Narod od wszech
 inych był widziány/ y od wszech inych na-
 rodów był odłączony/ dla te^o mu też oso-
 bliwe y pewne obyczaje sprawy y porząd-
 ki był dał. A przedpowiedział sam Pan
 Bóg/ yż ta Rzeczpospolita miała zaginęć.
 A jest tak wiele lat / od wysścia z Egiptu
 ludu Izrahelskiego/ do ostatecznego zbu-
 rzenia Jerosolimskiego / 158 z. A sta-
 politia Moyżesowska zarazem wstały
 Zakony obrzędów y Sądów siewdich/
 Bo ty prawa były w prawdnie mocnem
 żyłami albo z wiastkami tey to polityey/ y
 były rychto sama politia/ y żadną sie mia-
 ra nie ściągają na inne narody/ ani ich ob-
 wiezują/ yako z uczynków Apostolskich.
 15. Cap. y z Epistoly ku Galatom yawno
 jest.

Gdyż Zakon obyczajom niemoże być wygła-
 dzony/ ani ma wstać/ ktorzyś
 yego pożytek jest?

Zakoni
 pożytki.

Trzy są pożytki Zakonu obyczajow:
 Pierwszy jest zwierzchni pospolity/ przy-
 słuchając do wszystkich ludzi y do tych
 którzy

I.

którzy nie są Duchem Bozym odnowie-
 ni / y do Poganów / zwlaſzczá / yż obowie-
 zuje wſyſtki / áby zwierzchne członki tá-
 kó rządili / yżby ſie uczynki ich zwierzchne
 zgadzały s Zakonem obyczáyow / y wſka-
 da á poſtánawia karánia cielesne y w
 tymto żywocie przeciw onym / którzy po-
 pelniáya złoſci zewnetrzne / które Bóg
 badź przez zwierzchnoſć / badź inemi oby-
 czáyami ná złoczyncach karze. O tym po-
 żytku táko bywa mówiono / Zakon yeſt
 dány nieſpráwiedliwym / to yeſt / wciſka-
 yac y powſciągáyac / albo karzac y kázac
 wporne. Tu przyſtucháya ony Reguly y
 námowy / Kto miecz bierze / od mieczá
 zginie / kurewniki y cudzołojniki bedzie
 Bóg ſadził. Wiedá tobie który kupiſz bo
 bedziej obłupion. Któremi námowami
 bywa wćwirdzona tá Regula / ſkáráde
 złoſci á wyſtepi / ſkárádem á cieſkim ka-
 ránieniem w tym żywocie karza. Bo Bóg
 yeſt ſtrojem ſpráwiedliwoſci ſwey albo
 Zakonu / y w tym życiu á obcowaniu po-
 ſpolitym / chce áby bylá modlá yego ſprá-
 wiedliwoſci zachowana. A którzy yey
 nie chowáya / ty ſrogo á okrutnie karze y
 kázi/

Łazi yak tego dowod yest z przykładow
powšednich / Dla tego; sententie y wyro-
ki Zakonne / z nauki piwrych oyców / y z
došwiadczenia / sa w obyczaju y zacho-
wywaja sie / y miedzy pogány. Jako ta
yest yedná / Bóg mšciiciel wšyſtko widzi.

Drugi pożytek Zakonu yest / sad powšech
ni / ofkarzajac wšyſtki grzechy w ludziach /
wewnetrzne y zewnetrzne / y wšyſtko ze-
pšowanie w człowieku / wedlug tych na-
mów. Bóg yest ogień trawiacy. Item:
Aby wšyſtek świat byl Bogu winien.
Item: przes Zakon poznanie grzechów.
Item: žadło šmierci yest grzech / moſnošć
grzechu yest Zakon. Tego sadu nieyákie
poczatki máya być w ſkrupie poczute /
gdzie ſie náuczamy / že człowiek przes Za-
kon nie bedzie vſpráwiedliwion / ale yž Za-
kon ofkarza / wedlug tey namowy / Zakon
gniew ſpráwuye.

Trzeci pożytek Zakonu yest w odrodze-
nych / náuczac które chwaly á ſluzby Bo-
gu ſie podobáya / Bo ácz rozum y roſſá-
dek ludzki / wie niektóрым obyczajem ró-
znošć miedzy poćciwošćią á márnosćią /
wšák potrzeba yest / aby człowiek yáwne

E

á wyrá-

Ezech. 20.

á wyrażone świadectwo Boże miał / któ-
 re sie mu uczynki podobáya. Według te-
 go yáko Prorok Ezechiel mówi. Ezech.
 20. w przykazaniach moych choćcie. J-
 tem; w Psalmie: pochodnia nóg moych
 jest słowo twoye. A ten porządek ná-
 wieki wieczne trwa / áby stworzenie ro-
 zumne poddane było Bogu stworzycie-
 lowi / y było yemu przypodobnione. Itē:
 potrzebá jest áby w odrodzonych / pokutá-
 sie mnożyła y rosła / póki tu są ná tym swie-
 cie / przetoż Zakon záwždy oskarża ośátki
 grzechów. Przeto Bóg w Zebraniu swo-
 yem / záwždy zachował y powtarzał Za-
 kon / y zárazem Euangeliey náuczal / yá-
 koby mu sie to poczete poslušénstwu po-
 dobác miało. A jest to osobliwe świadec-
 two / okázuyac / yž náuka która brzmi w
 Zebraniu / tilko prawdziwa á Bostá ná-
 ka jest. A yž tilko sámó Zebranie zgrómá-
 dzeniem jest / które sie Bogu podoba / že
 tilko w nim po wfelkie czasy trwáta y
 trwa / nie nárušona áni zepsowana ná-
 uká Zakonu Bozego / Bo Bóg mieć chce
 sad przeciw grzechóm w Zebraniu / kte-
 mu chce tež mieć y náuke / któreby sie mu
 uczynki

uczynki podobali. Item: dla tego bywa-
my odnowieni / abyśmy po wszystkich wieki
w sprawach a uczynkach naszych przy-
podobnieni byli Bogu / tak jako w Zako-
nie obyczajow jest opisano / jako jest na-
pisano Rom. 8. Aby prawo Zakonu / w
nas bylo napelnione. Stad moze yuz Pa-
twie każdy rozumiec / czemu tak jest od
Chrystusa rzeczone / nie przyshedtem Za-
konu rozwiazac ale wypelnic. Jako po
wszystki wieki zostawa / yednasz nie od-
mienna mądrość y prostosc wolej Bo-
zey / tak tey y Zakon obyczajow / po wszy-
stki wieki zostawa / który nam jest przeto
obstawiony / abyśmy wiedzieli / że jest
Bóg / y jakow y jest. A pan Chrystus wy-
pelnil Zakon czworakiem obyczajem.

Naypierwey / własnym swym po-
sluszeństwem.

Po wtóre / przyjmuyac na sie karanie
któreshy byli zaslužyli.

Po trzecie / przywracayac nam sprá-
wiedliwosc y żywot wieczny.

Po czwarte / ucwirodzayac Zakon /
jako mówi / nie przyshedtem rozwiazac
Zakonu ale wypelnic.

Chrystus
jako Zakon
wypel-
nil.

Co yest grzech.

Grzech co
yest.

Co grzech yest krótkiemi słowy yest
wypisano w Epistole S. Jana. Grzech
yest / cokolwiek yedno yest przeciw Za-
nowi Bożemu. To krótkie opisanie grze-
chu / ma być prawie á wlasnie wyrozu-
miane / zwlaszcza / nie tilko o sprawách á
uczynkach złych / ale też y o we wnetrznych
niedostatkách / o ciemności y wątpieniu /
które yest w pomysle / o odwroceniu wo-
ley y serca od Boga / o smutnym opuścze-
niu / yż Syn Boży słońce albo światłość
sprawiedliwosci w sercu człowieczym
nie świeci / któryby pokázował Czcá / y
zapalał sercá Duchem swietym. Ma też
być rozumiana y winá w teyto definiciey
á opisaniu grzechu / zwlaszcza / yż człowiek
dla grzechu yest winien / wiecznego gnie-
wu Bożego y karania / áż bymu byl grzech
odpuszczon dla Posrzednika / Bo y tá
winá zamyka sie w Zakonie / wedlug po-
wiesci / Przeklety yest każdy który nie zo-
stawa we wsem / co napisano yest w Za-
konomie. A Zakonby byl prożnym żwiekiem /
gdyby grozenie straszliwego karania przy-
dane

dane nie było / które wedle porządku od Boga ustanowionego następowały / wygw-
 sy ile Bóg sam wzięcia czyni / dla pos-
 rzednika.

Przetoż ma być pilnie uważony wy-
 kład w definiciei grzechu u S. Jana.
 Nasza definitio a opisanie grzechu / wła-
 snie to wszystko w sobie ma : Grzech jest /
 defect a niedostatek / albo chciwość
 albo czynnek / przeciw Zakonowi Boże-
 mu / obrażając Boga / y zasługując
 gniew wieczny / ażeby był odpuszczony /
 dla Syna Bożego posrzednika yedynego.

Które są rozdzielienia a różności Grzechu?

Pierwsze rozdzielienie jest / Grzech ye-
 den bywa zwan Wrodzony / a drugi
 Skuteczny / Grzech Wrodzony jest / Re-
 atus albo winą dla utracenia światłości
 Bożej / y pewney znayomości Bożej w
 pomysłach ludzkich / y dla odwrócenia wo-
 ley od Boga / y dla wporności serdeczney
 które wbyłki złości posły z wpađku Ada-
 mowego / w przyrodzeniu ludzkim / y są
 nieprzyacięłstwem przeciw Bogu / od
 Boga potępionym.

Grzechu roz-
 dzielienia.

Opisanie Grzechu z pism Anshelmowych
 wzięte / w Zebraniu jest pospolite / które
 tak brzmi. Grzech wrodzony jest / nie-
 mienie sprawiedliwości wrodzoney /
 która w człowieku być miała. To opisa-
 nie własnie się zgadza s naszym / Lecz słó-
 wá prawie á własnie máyá być wyłożo-
 ne. Sprawiedliwość wrodzona zna-
 mionuye przyecie albo sposobienie y prá-
 wosć / która była przed vpadkiem / zwłasz-
 czá / światłość y stała znayomosć Boga
 w pomysle człowieczym / y zgodę woley
 y serca człowieczego s Bogiem / któryby
 był w ludziach mieszkał / yáko w Kościele
 swym / y wdzielałby był ym mądrości
 swoyey / sprawiedliwości y radości / by
 byli nieupadli albo nie zgrzeszyli: To się
 wszystko znamionuye / w tym opisanu
 Grzechu wrodzonego Anshelmowym /
 przez słowo sprawiedliwość wrodzo-
 na / Przetoz przez słowo Grzech wro-
 dzony / wszystkie złosci temu przeciwné /
 znamionuyá się / zwłaszczá / winá y ciem-
 nosć w pomysle y w woley odwrócenie
 od Boga / y w sercu vpornosć przeciw
 Zakonowi Bożemu / y nie być Kościo-

tem Bożym. Ty złości takó opisuye Hugo: Grzech wrodzony yest / nieznanie Boga w pomysle / y nieposłuszeństwo w woley y w sercu. Niektórzy yednym słowem ty wšytki złości nazwáli zła požadliwością / yż tak S. Páweł mówi Rom: 7.

Grzech skuteczny yest / każde czynienie walczące á niezgadżające sie z Zakonem Bożym / naypirwey w pomysle / yáko są wšytki wątpienia o Bogu / potym w woley y w sercu / yáko są zápalczywośći złych požadliwośći / potrzećie / w członkách zewnetrznych / yáko są wšytki skutki zewnetrzne nie zgadzające sie s Zakonem Bożym.

Drugie rozdzielenie.

Grzech yeden yest pánujący álbo śmiertelny / á Drugi nie pánujący álbo nieśmiertelny.

Grzechami śmiertelnymi / wšytki grzechy będą zwány / które popełniáya

Grzech
śmiertelny
co jest.

Duchem

Duchem nie odnowieni / y które sie yedno
 w nich náyduya / yáko są / Grzech Wro-
 dzony / grzechy skuteczne / we wnetrzne y
 zewnetrzne / które dla tego bywáya grze-
 chámi smiertelnemi zwáne / yż nieodrodzo-
 ny dla nich winien yest gniewu Bożego / y
 karánia álbo zátrácenia wiecznego / to
 yest / yest szradzony ku zátráceniu wiesz-
 nemu / yáko yest y S. Janá z. nápisano /
 Kto nie wierzy Synowi / nie ogláda ży-
 wortá / ále gniew Boży zostawa nád nim.
 A zásie / Grzech smiertelny yest / gdy ón /
 który yest odrodzony przyzwala ná bład
 główny / álbo vpada w Grzech przeciw
 sumnieniu. Bo tedy vtraca káste / Duchá
 Swietego y wiáre / yáko sie przygodziło
 Adámowi y Ewie. Náronowi gdy przy-
 zwolił onym którzy czynili Bálwaná.
 Darridowi gdy wziął cudzá žone.

Tákové Grzechy zásmucáya / y wy-
 pedzáya S. Duchá / y czynia z nowu win-
 nemi zátrácenia wiecznego. A yż ná ten
 obyczay odrodzeni zgrzeszyć moga / to sie
 okázuye z 12. rozdzíelenia Euangeliey S.
 Mattheusá. X z Epistoly S. Piotrá z.
 Pet: z. Lecz yednáť niektorzy przychodza
 ku pokucie /

tu pokucie / y bywają zbawieni / ale ych
wiele jest / którzy nie przychodzą tu poku-
cie / y gina / yż potym powiemy.

Grzech niesmiertelny / to jest / Prze-
który nie utracą się káská / Duch Święty
áni wiara / jest wrodzona złość / w odro-
dzonych tu w tym żywocie / także też wát-
pienia / y zápalciwości zlych požádlivosti
ci / którym yedną odrodzeni odpierają /
y záłość mają dla takowego pokálenia /
y wierzą że się Bogu podobają dla pos-
rzedniká Pána Chrystusa / á yż ty plugá-
wości swiátobliwości Pána Chrystu-
sowa są w nich nakryte / y káská Boża dá-
leko jest obfitá niżli Grzech.

Grzech nie
smiertelny
co jest.

Żąd to rozdzielenie jest wzięte?

Odpowiedz. Pewna rzecz jest / yż to
jest wieczne / y nieodmienne náuczanie /
prawdziwego Zebrania Bożego / y ja te-
go yásne świadectwa w pismách Proro-
ckich y Apóstolskich. Rom. 8. właśnie y
wyroczysto kładzie się to rozdzielenie: Je-
śli wedle ciała żyć będziecie pomrzecie / á
yśli Duchem uczynki ciała martwić be-
dziecie / żywi będziecie. Item: 1. Timoth: 1.

Boyny dobry Bóg / zachowuywając wiarę y dobre sumnienie. Item: Gala. 5. Jawnie są uczynki ciała / którzy takowe czynią / królestwa Bożego nie odziedziczą. 1. Corinth. 6. Nie mylcie się Cudzołójnicy / Nieżobóyce / Bakwochwalce / Królestwa Bożego nie odziedziczą. Item: 1. Ioan. 3. Kto grzech czyni / jest z Dyabła.

Swobodność co jest.

Jako ludzie mają być nauczeni / o Swobodności wolej ludzkiej?

Odpowiedz. Gdy się czyni zmiánka o wolney woley / tedy tam nie mają być mieśane błedy y hałenstwa Stoickie / yakoby z potrzeby albo z przymuszenia wszystkie sprawy stawaly się / we wszystkich żywiołach / w bydle y w ludziach / w dobrych y w złych. Ale tylko na siebie samych weyjrzeć y obaczyć mamy / yako ludzie Zakonowi Bożemu inoga posłuszni być / albo nieposłuszni. Niech będzie zawždy zachowane / to proste a prawdziwe rozdzielenie / miedzy karnością swierzchnią y sprawiedliwością duchowną.

Naypierwey to każdy wiedzy o karności zewnetrzney / yż wszyscy ludzie / y oni którzy jeszcze nie są odrodzeni / te wolność

albo

albo swoboda/ to yest/ moc y sił mąry/ że
 nie yakiem obyczajem zewnetrzną swą
 sprawą władną/ y moga uczynki zewne-
 trzne czynić/ zgodzające sie s Zakonem
 Bożym. Bo też S. Páwel niektóra sprá-
 wiedliwość zowie cielesną/ to yest/ która
 człowiek nieodrodzony czyni/ a tá yest ze-
 wnetrzna poćciwa kárność/ to yest/ sprá-
 wowanie y rzadzenie swierzchnych czyn-
 ków/ wedlug Zakonu Bożego. Bo Bóg
 chce yżby takowa swoboda w człowieku
 była/ yżby różność była rozumiana/ mie-
 dzy czynieniem swobodnym/ y ynym czy-
 nieniem/ które nie yest swobodne: Jáko o-
 gień nie moze nic iné^o czynić yedno gorzeć/
 gdy bedzie do materiei przyłożony/ która
 od ognia moze być zapalona. Item yż-
 bysmy wiedzieli/ że Bóg wbyłko swobo-
 dnie czyni/ Ité: yżby w społeczności ludz-
 kiej mogło być nieyakié rzadzenie zewne-
 trznych członków. Y meche Bóg żadną
 miarą/ aby głos Zakonu yego prośny był
 w sprawowaniu swieciem/ Dla tegoż
 S. Páwel mówi. Zakon yest wodzem
 albo spráwcą/ náuczające y powściągá-
 yąc członków zewnetrznych.

Po drugie / wiadomo niech będzie /
 yż człowiek króm Euangeliey y Duchá
 świętego / żadną miarą nie może poslu-
 pełstwa we wnetrznego począc / Jako
 nem Bożym przykazanego / zwłascz
 prawey Bogaźni Bożey / mocney wiary /
 wzywánia y miłowania Bożego / wedle
 tych namow. Rom. 8. Którzy Duchem
 Bożym prowadzeni będą / ci są Synowie
 Boży. Item: nie mali kto Duchá Chri-
 stowego / ten nie yest yego. Item: Króm
 mnie nic nie możecie czynić. Każdemuś
 przeto znáyoma y wiadoma niech będzie
 różność / miedzy kárnością zwierzechną /
 y miedzy we wnetrznemi chuciámi álbo
 pobudzeniem / które sie stawáya / y lę-
 wiek yedno Syn Boży głosem Euange-
 liey poćieśa serca / y Duchem świętym
 wiare y proźby ku Bogu zápala / y inedu-
 chowne chuci / álbo pobudzenia / o których
 tak mówiono bywa. Wzieliście Duchá
 wolkáyczego Abba Oycze / to yest / v-
 cieczke ku Bogu máyącego dusáyc w
 Syná / y w stráchach prawdziwych po-
 budzáyczego serca / aby przestawáły w
 Bogu dla posrzedniká.

X yárono yest / yž žaden sílami przy-
 rodzonemi / nie moze złożyć áni od siebie
 oddalić / wrodzonego zkażenia / które zo-
 wá zlá požadliwoscíá / také áni smierci /
 že tež žaden człowiek Zakonowi Bożemu
 doskonałe dosić czynić nie moze / Przetoz
 Rom. 8. powiedziano yest: Nie podobno
 było aby přes Zakon było vspráwiedli-
 wienie. Item / Smysl ciáka nie podda-
 wa sie pod Zakon Boży / áni mu tež mo-
 že być poddány. Dla tych dowodów á
 świadectw písmá S. yásnych / wiedzieć
 każdy ma / yž falszywe á niepobożne yest
 dominimánie Pelagianów którego Mni-
 chy násladowáli / którzy náuczáli / yžby
 człowiek sílami przyrodzonemi / Zakono-
 wi Bożemu mógł dosić uczynić y zástu-
 żyć sobie grzechów odpuszczenie y być
 spráwiedliwym přes wypełnienie Za-
 konu.

Zásie tež błedów Manicheyfskich y En-
 tusiastich strzedz sie y przed nimi vchodžić
 mamy. Manicheowie smysláya yžby
 ludzie niektórzy pochodžić mieli od dobre-
 go Boga / którzy s potreby álbo z wro-
 dzoney chuci dobrze czynia / á niektórzy

od ztego Bogá / ktorzy tu Bogu nawro-
ceni być nie mogą. Enthusiastowie / No-
wożzcenci y Stencfeldianowie zmy-
słają / yżby człowiek chce niechce siłą
nieyaka mozną albo gwałtowną / tu Bo-
gu nawrocony miał być / Tych skądich
á brzytkich Opiniey strzec sie mamy / y v-
ważamy ón porządek od Bogá vsta-
wiony / że wiara z słuchania / á słuchá-
nie przez słowo Boże / zc.

Bóg yżes
co zgromas
Dia Beltrás
nie.

Pan Bog zgromadza Zebranie sobie
wieczne / głosem Euangeliey / á nie infem
obyczajem / karze grzechy / y chce abyśmy
sie lekali przed niemi / á nie trwáli w grze-
chach przeciw sumnieniu. Dał też obietni-
ce káski swey / y chce abyśmy ná nie przy-
zwolili / á nie podawali sie w wątpienie /
ále walczyli z młodością swą / y záras
prosili o pomoc Duchá S. ktorého Bóg
obiecáł tym / ktorzy sie wiara posilniąy
y podpieraąy / yáť do Galatów w 3. Cap.
powiedziano yest: Aby obietnicá Duchá
świetego była daná wierzącem. Item:
Im wiecey óciec wáś niebieski / da Duchá
świetego tym / ktorzy go óń prosá / yáťoby
rzekł nie onym / ktorzy odpur czynią.

Item

Item: proszcie a wezmiecie / Item:
 Nawróć mie a bede nawrócony. Tu przy
 słuchają ty namowy / Ciagnie Bóg / ale
 ony którzy sie mu na wola podają. Item:
 Gratia praeūte, comitate uolūtate, to jest / ká
 ská vprzedzác / wola nášá ma násládo=
 wác.

Przetoz ty rzeczy sbiegają sie y sa przy
 sobie przy nawróceniu czlowieka kaźde=
 go / zwlaštezá / słowo Boże / Duch S.
 którego posyła Ociec y Syn / aby sercá
 náše zápalá / y wola nášá przyzwalá y
 ca / a nie odpierá yca słowu Bożemu.

A yz bysmy nie pozwalali na watpliwosc /
 mamy wiedziec y wozác / ze tak kazanie
 które nas napomina ku poľucie / yáko y
 kazanie o obietnicy káski Božey / uniuersalis
 jest a na wšytki ludzic sie sćigga / yáko y
 Esaiášá Proroká yáśnie powiedziano
 jest. Wšytcysmy yáko owce blá=
 dšili / kaźdy wštepował na droge swá /
 a Bóg wlozyl nań nieprawosc wšytk=
 lich nas. A yz wšytcy obwiniemi
 bedziemy / tego dowodów wšedy jest
 pekno. Kaźde ciápo jest siánem. Item:
 Rom. 3. Aby wštá wšelkie zátulone byly

y byl winien wszystkim świat Bogu. Za-
 sie yz ty obietnice na wszystkie sie sciągaya/
 to sienam tymi namowoy przed oczy kła-
 dzie / zawarł Bóg wszystkie pod grzech/
 aby sienad wszystkimi smilował. Item:
 Każdy któryby wzywał Imienia pánstie-
 go / będzie zbawion. Item: podźcie wszyst-
 cy ku mnie / którzy pracuyecie / y yestescie
 obciążeni / a ya was posile. Item: Bóg
 nie patrza na osoby. Ty prawdziwe a
 wcieśne pocieszenia / máya być záwždy
 przed oczyma / ani mamy tufyc / aby Bóg
 sobie przeciwny byl. Chce Bóg abyśmy
 wierzyli w Syna yego / y obiecuye káste
 swa wszystkim / którzyby sie do Syna ye-
 go wciekali / y o wspomozenie prosili / yáť
 w psalmie yest powiedziano: Błogosła-
 wieni wszyscy którzy weń duffaya. Dla
 tegoż nie odpieraymy ale przyzwalaymy
 na obietnice / a te modlitwe záwždy pow-
 tarzaymy / Wierze Pánie ale wspomoz
 mdlosć moye.

O Wspráwiedli-
 wieniu.

To znamię słowo
Sprawiedliwość:

W tymto nauczaniu zawždy to ma
być wważono / naypierwey co ty słowo
znamięny / Sprawiedliwość / Laska /
Wiara / a potym ma być różność oba-
czona między Sprawiedliwością ciała
y Sprawiedliwością wiary.

Sprawiedliwość ciała jest / poslu-
szeństwo zewnetrzne wedle każdego przy-
kazania Bożego / które człowiek y w tey
młodości / siłami przyrodzonymi / yakoż
kolwiek czynić może. A to posluš-
stwo jest rzadzenie postaw swierchnich /
które sie stawa misleniem pomysłu y wo-
lą / która albo pobudza albo powściąga /
organa locomotiva. A będzie to poslu-
szeństwo nazwane literą / to jest malowa-
niem yakby nakryslonym albo namaza-
nym / na most myśli / Bo nie jest świat-
łością patrzącą na Boga / ani jest zapo-
leniem y żywotem w sercu / yako list drze-
wa figowego tylko zakrywał swierchną
starcadosć Adamową / a nie wygła-
dzał yey.

Sprawied-
liwość co
znamięny
jest

G rzadzeniu

rzadzeniu zwierzchney kárności / nie zasługuye odpuszczenia grzechów / ani yest sprawiedliwoscia przed Bogiem / ani wypełnieniem Zakonu / wszakże yednak Bóg strogo przykázuye / abyśmy w tey kárności żyli / y karze ciężkiem á okrutnym karaniem / w tym żywocie / zbytnie gwałcenie kárności / á yesliby sie kto ku Bogu nie nawrócił / karze wiecznemi mekámí albo zátroczeniem.

Przechytny
Kárności.

A mamy wiedzieć / yż są cztery przyczyny / prze które wszyscy ludzie / y oni którzy nie są odrodzeni / w kárności żyć y one zachować máya.

1.

Pierwsza przyczyna yest / Przykazanie Boże / Bo wszelkie stworzenie rozumne / powinne yest posłuszeństwo pánu Bogu.

2.

Wtóra / abyśmy sie wwiárowáli ciężkiego karania / wedle tych namów / Kto miecz bierze od mieczá ginie. Biedá tobie który trapisz / Bo bedziesz vtrapon. Levit. 18. de incestis. Wszelka duszá któraby ty brzydkości á skáradosci czynila / ma być wygládzona z ziemi.

Item

Item kurewniki y cudzołożniki będzie Bóg sadił. A ty karania Bóg przeto wstawił y przewodzi nad nieposłusznymi / aby ty smutne a skarađe przykłady a dziwowidze napominały nas / o różności początych y marnych rzeczy / y yżbysmy wiedzieli / że yest Bóg / że yest rozumny / czysty y mściiciel złości / Przytym aby społeczność rodzaju ludzkiego była zachowana.

Trzecia przyczyna / abyśmy inych nie burzyli / ani zamieszania między inymi czynili. Bo człowiek nie sam sobie tylko żywie / ale yżby dopomagał yżby społeczność pospolita była zachowana / wedle oney powieści: Miłuj bliźniego swego yako siebie samego.

Czwarta przyczyna yest / yżby karliwość wiodzem była do Chrystusa / to yest / yż Bóg nie yest sprawny w onych / którzy wiedząc y chcąc trwają w złościach przeciw sumnieniu.

Lecz powiedziałem / yż ta sprawiedliwość ciała / posłuszeństwem doskonałym Zakonowi powinnowałem / żadną

miara nie jest / ale że jest wędzidłem a wodzami postaw y spraw zewnetrznych. A wszdy yednak w pomysle jest ciemność o Bogu / pełna wątpienia / y serca są bes prawy Bogażni Bogażey / bes wfnosci / y bes miłości Bogażey / y wielkie zápalczywości są zlych affectow a požadliwości. Dla tegoż ma być rozeznana Spráwiedliwość ciała / od doskonałego posłuszeństwa / yákoweby było w przyrodzeniu doskonałym / gdyby był człowiek pierwszy nie zgrzeszył / y yákowe będzie gdy Bóg będzie wshystko we wshystkiem. To doskonałe posłuszeństwo albo przypodobnienie ku Bogu / bywa zwáne Spráwiedliwością. Gal. 5. Bo my Duchem z wiary nádzieye spráwiedliwości oczekawamy / gdzie spráwiedliwość o doskonałym odnowieniu bywa rozumiana. Lecz też y w odrodzonych / odnowienie y dobre uczynki odrodzonych / będą rzeczone spráwiedliwością: Bo ácz odnowienie w tym smiertelnym żywocie / nie jest doskonałe / wshakże sie Bogu podoba dla posrzednika / yáktym będzie powiedziano. Także v Math. 5. Jeśli spráwiedliwość wászą nie będzie

nie będzie okwitowała / nad sprawiedli-
 wość nauczonych pisma y Phariszeow rz.
 A do Rzymia 6. Podawaycie czlonki
 wasze ku służbie sprawiedliwości w po-
 swiecenie. I. Ioan. 3. Kto czyni sprawiedli-
 wość / sprawiedliwy jest. A w Psal. Czy-
 nikem są y sprawiedliwość. Ty sposoby
 mówienia przysłuchają do Zakonu / y
 mądrze mają być namowy rozeznawa-
 ne / które są własne Zakonu / a które są
 własne Euangeliey / o poyednaniu dla
 pośrednika / jako / Usprawiedliwieni-
 wiara pokoy mamy.

Opisanie sprawiedliwości od Cle-
 menta mówi o odnowieniu y współza-
 myśla w sobie porządku y czystości ^{Sprawied-}
 sprawiedliwość. ^{liwość co}
 Communicatio a udzielenie / którą sie ^{jest.}
 nam Bóg udziela / y jest zachowanie po-
 rządnej słuźności. Pierwsza część mó-
 wi o pirwey tablicy / y o weczynkach albo
 sprawach w odrodzonych / Wtóra o słu-
 źności mówi o sprawach albo weczyn-
 kach / które mają być czynione bliźniemu
 ku lepszemu / To sie zgadza z Zakonem ale
 własnie ma być wyrozumiano.

Osiander zowie sprawiedliwością /
 samego Boga / który nas pobudza y pedzi
 ku dobrze czynieniu / albo ku skutkom sprá-
 wiedliwem. Aczby też tym obyczajem
 mówienia niekto mówić chciał / wszak-
 że pierwey ma być mówiono / o sprá-
 wiedliwości przywłaśczoney dla Sy-
 ną Bożego / w której sie Bogu wierzący
 podobają / dla Posrzednika. Ma też
 być oddzielony y rozeznany Bóg sam /
 od spraw onych / które w nas czyni / y po-
 służeństwo Syną Bożego / ma być dá-
 leko wywyższone / nád nowe spráwy y
 uczynki / które sie w nas dzieją y stawają.

Ponieważ to co ku Zakonu przysłu-
 cha wypoczytano yest / yuż mamy daley
 wiedzieć / yż sprawiedliwości Zakonu
 doskonały / albo doskonałego posłużeń-
 stwa / nie mamy / Przetoż w obietnicách
 łaski Bożey / obyáwia sie ina sprawiedli-
 wość / zwłasczá / Sprawiedliwość przy-
 właśczonea dla Syną Bożego / która gdy
 wiara będzie przyetá / tedy Syn Boży
 żarązem tam yest sprawony w sercách wie-
 rzących / obywia y dáye Duchá S. yáko
 do Rzymia. 5. powiedziano yest. Przeser-

mamy

mamy káste/ á dar przez káste. A pewna rzecz yest / yż przez to słowo kásta / ma tu być rozumiane / poyednanie dáremne dla Syná Bożego obiecane / A potym dar poświęcenia y przywrocenia żywotá wiecznego / Co wšytko wspot Daniel prorok zowie sprawiedliwoscia wieczna / A yestci prawda ysta / yż poświęcenie / y przywrocenie żywotá wiecznego / dáye y stawa sie w nas / gdy Syn Boży / przez Euangeliá nas pociešá / y Duchá S. dáwa / y potym gdy wwieliá á ošlawi Zebranie swe po wškrzešeniu od umártych.

Práwie tymże obyczajem Jan S. mówi / Zakon przez moyšesá dan yest / kásta y prawda przez Chrystusá stala sie / to yest / odpuszezenie Grzechów y poyednanie dáremne będzie nam dane / dla poslušenstwa Syná Bożego / X przez niego stawa sie prawda / to yest / prawdziwe á nie niszczyace dobra / ale wieczne dobra / będą nam dane / to yest / w tym żywocie zápoczyna sie żywot wieczny y przypodobnienie ku Bogu / które ná potym doskonałe będzie / Bo Syn Boży poczyna w nas odnawiać wyobrażenie Boże /

gdy nas

gdy nas sobie przypodobnia y przyrow-
nywa słowem swem przez Duchá S.
który w nas sprawy albo chuci zapala
takowe/ yákowy sam yest. Bo nie dla te-
goć odpuszczenie grzechów bywa kaza-
ne y opowiedáne / áby Grzech y śmierć
przed sie zostały/ ále yżby doszczatku wy-
glądzone były / á sprawiedliwość y ży-
wot wieczny przywrocony był.

Dla tegoż gdy o vsprawiedliwieniu
człowieká grzesnego bywa mówiono/
tedy nayspirwey potrzeba yest myślić / o
odpuszczeniu grzechów y o poyednaniu/
wedle obietnice. Bo áczbysmy siły
wszystkie Anielskie mieli / á nie wiedzieli-
bysmy że sie Bogu podobamy / żadnego
bysmy pocieszenia nie mieli.

Przetoż według náuczania Páwła
S. tym obyczajem definyemy y opisu-
jemy vsprawiedliwienie / że yest przyecie
odpuszczenia grzechów y poyednania / albo
sposobienia dáremnego dla Syná Boże-
go / Które gdy wiara bywa przyete / tedy
ysta á prawdziwa rzecz yest / że zaras
Syn Boży sercá obżywia y pociesza przez
Euangelia / y Duchem S. takowe sprá-

wi y chuci zápala / yákowy sam yest / wedle
namowy / Dam Zákon moy w sercá ich.
A gdyz tedy potrzebá yest / grzechów od-
pušczenie przyjá / á odnowienie żywota
nášego / doškonále nie yest w tym żywo-
cie / Przetoz Páwel S. przywlašczenie
álbo sposobienie sprawiedliwosci zowie /
poyednániem álbo vblagániem / przes
które dla pošredniká bywamy / w lástke
przyjeći.

Co ma zá wyrozumienie słowie Bo-
zym to słowo lástka.

Lástka v Páwli S. w teyto náuce
známionuye wedlug wlašności yezycá
y mowy ydowstey / miłšterdšie dárem-
ne / zwlašcza odpušzenie grzechów y
vblagánie / álbo sposobienie dáremne /
dla Syná Božego / które gdy wiára by-
wa priyete / tedy záras Syn Boży obzy-
wia sercá / y przes Euangelia póciešá ser-
cá / y zápala Duchem S. tákowe chuci y
pobudzenia / yáki sam yest / Tákoć Páwel
S. zowie lástke / á dar przes lástke / yá-
wyššey mówiono yest.

Lástka co
známionu-
ye.

Jáko mamy rozumieć to
słowo Wiára?

Wiára yest przyzwolic / ná káždě
słowo od Boga nam dáne / tážte tej y ná
obietnice o káscie / y yest dusnosť albo
dowierność / która přestawa ná Bogu
dla Syná / přystępujaca do Boga / y
wzywájaca go / y wólájaca Abba Oycze /
która wierzacy w sobie dobrze czyny /
y która w prawdziwych stráchach przy-
nosi pociešenie y rádosć á wesele / wed-
ług namowy: Vspráwiedliwieni Wiára
počoy mamy.

Przetoz tym słowem Wiára / wšyšt-
ki członki Wyznania Chrešćiánského
ogárniamy / á miánowicie ten członek:
Wierze grzechow odpuszczenie y żywot
wieczny / ktory táž ma być rozumiany w
náwroceniu ku Bogu prawdziwym.
Wierze yž odpuszczenie grzechow / nietilko
komu inemu bedzie dáne / ale tež y mnie.
O tey wierze / która sobie káždý obietnice
przywlašcza / w náwroceniu y pocieše-
niu / mówi S. Páwel. Rom. 4. Przetoz
z wiáry dáremnie / aby obietnicá byla

perona. A obietnica tać w sobie zawiera
y inne człontki wyznania Chrześciańskie-
go. W prawdziwym pocieszeniu y wzy-
waniu każdy dozna / yż to com teras po-
wiedział / bezyrze poprostu y dośc yásnie
yest powiedziano.

Lecz różność ma być obaczona / mie-
dzy wiadomością Historiey / yákowa yest
y w Diabłech y w besbożnych / y miedzy ta-
Wiara / która y o Historiey wiadomość
ma / y yest zeswoleniem ná Historię / któ-
rem obietnice káski ogarniamy y sobie przy-
właszczamy / y dusznością albo dowier-
nością / która poznawáyc obietnice / prze-
stawamy y weselemy sie w Bogu dla Sy-
ná yego.

Przetoz ty dwie namowię przed oczy-
má zázdy niech beda. Diabli wierza y
drzga / to yest / wiedza Historię / y tym bal-
niey á zapalezylwiy gniewáya sie / yż zá-
perwne wiedza / że Sin Boży bedzie sádjil /
y yuż widza meki á karánia swe / któremi
ná wieki wieków trapieni beda. A co sie o-
bietnice káski dotyczy / to też wiedza / yż tá-
sámemu człowiekowi przyslucha / wedle
oney Namowy: Który dla nas ludzi / y dla

Różność
miedzy wiá-
domością
Historiey /
y Wiara.

nášego zbáwiená stápl z niebá / zc. Tá
 wiadomosc w Diablich / dáleko ma byc
 oddzielona y rozeznána / od tey wiary / o
 ktorey bywa mowiono : Vspráwiedli-
 wienu wiara pokey mamy / ktora yest
 przyzwolenie ná wšytki czlonki wyzna-
 nia / y ná obietnice / y ktora wierzyš / yž
 tobie grzechy beda odpuszczoney / ktorey
 wiary wlasnosci barzo wdzieczne á w/
 ciešne beda wypoczytány. Ephe. 3. gdzie
 tak mowi S. Pawel: ze przez te wiare
 mamy / smialosc y wšnosć álbo dowier-
 nosc przystapienia ku Bogu. Saul w-
 cišniony wátpieniem / s strášliwym ná-
 rzekaniem wcieka przed Bogiem / žada aby
 byl w niwecz obrocony / Jáko nápisano
 yest / Luc. 23. rzekna goram / pádnicie ná
 nas. Ale David / gdy vslyšal pociešenie /
 poddźwiga y podpiera sie wiara / przyste-
 puye ku Bogu / y šmie go wzywac / jáko
 mowi / Dusá moyá trwála w słowie
 twoym / vsála dusá moyá w Pánie / od
 zaránia až do nocy. A ta wiara záras sam
 Syn Božy / Slowo / mowi pociešenie w
 sercu twoym y obžywia cie / y wyrywa
 cie z piekła / y okázuyc miłosierdzie Oycá
 šwego

swego/ przez słowo Luangeliey / y dąye
 Duchá S. który powesela sercá náse.
 Przetoz S. Paweł mówi. Ephe. 3. yż
 Chrystus przez wiare w sercach nászych
 mieszka / A I. Ioan. 4. Stąd wiemy / że
 w nim przemieszkawamy / á on w nas / yż to
 nam dáye / z Duchá swoyego. V S. A
 chanasy mówi / Gdziekolwiek bywa mó-
 wiono / yż Duch S. w niekiem yest / támo
 yest przez słowo:

Przetoz różna yest tá wiara / o której
 bywa mówiono / vspráwiedliwieni wiara
 pokóy mamy / Od wiadomości / która
 yest w besbożnych / Obiedo, & causa effici-
 ente, Bo prawdziwa wiara pátrza ná o-
 bietnice / y będzie zápalona przez Syná
 Bożego / który Duchem S. sercá powe-
 sela / y tu wzywaniu albo modlitwam po-
 budza.

Jákoż czlowiek przymuye grzechów odpus-
 czenie / y vblaganie albo poyednanie /
 albo vspráwiedliwienie / y dárowanie
 Duchá S. y żywota wiecznego?

Odpowiedz: Czlowiek w náwroce-
 niu ku Bogu / to yest / w prawdziwych bo-
 lesściach y stráchach / grzechom odpus-

czenie przyjmuyę / dla Pośredniká Sy-
 ná Bożego / Páná nášego Jesu Chrístá
 Bogá y człowieká prawdziwego / dá-
 remnie / wiarą sámą / nie dla własney dó-
 stoyności / álbo dla własnych cnót / álbo
 dla własnych uczynków á zasłużenia. A
 w tych stráchach ma záwždy byc przed o-
 czymá / różnosť Zákonu y Euangeliey / y
 wiedzmy / że to yest wieczny y nieodmien-
 ny Mandat Boży / abyśmy wierzyli / yž nas
 Bóg przyjmuyę w łáskę dla Siná / wedle
 tego yáko sam Bóg mówi: Tak yákom
 żyw / mówi PÁN. Niechce śmierci czło-
 wieká grzesznego / ále aby sie náwrócił á
 żyw byl. Ité: Łáská przewyżša Grzech.
 A gdy sie poddźwigamy wiarą / y przy-
 mujemy grzechów odpuszczenie / tedy
 Sin Boży prawdziwie w nas spráwuyę /
 y pocieša sercá náše / głosem Euangeli-
 ey swietey / y záras wiarą przyjmuyę-
 my przywłásczenie spráwiedliwosci /
 álbo poyednání / y Duchá S. y bedziem
 uczynieni djiedzicmi żywotá wiecznego /
 dáremnie dla Chrístusá / To wšytko
 záwiera w sobie tá namowá: Uspráwie-
 dliwieni wiarą pokóy mamy.

2. do Gala. 5. Abysmy obietnice Ducha
 przyeli przez wiárę. A do Rzymia. 5. Vspřáwiedliuieni
 krwia yego / záchowáni
 bedziemy przezeń od gniewu yego. Tu nie-
 chay beda przydáne y yne świádectwá /
 á osobliwie propositio Epistoly do Rzim.
 3. y Confirmatio 4. Cap.

Gala. 5.

Contra.

I, Argumentum.

Gdzie nie yedná ále wiele cnot sie zbie-
 gáya / tám nie moze stać exclusiua sola.

W Návroceniu wiele sie cnot zbie-
 ga / yáko / skrucha / wiára / miłosc / dobry
 vmysl y przedsewziacie / nádzieya y
 ine cnoty.

Przetoż nie godzi sie mówić / że tilko
 sámá wiára bedziem vspřáwiedliuieni.

Odpowiedz. Alez w návroceniu
 náydnye sie wiele cnot / w sákze nie sa przy-
 czynami álebo zasługami vspřáwiedliwie-
 nia / to yest / odpuszczenia grzechów / y po-
 yednánia / y obzywienia / y dárowánia ży-
 wota wiecznego / Tilko posłuszeństwo sá-
 mego Siná Bozego yest przyczyna álebo

Respōdeo ad
 minorem.

zasługa

albo zasluga vspráwiedliwienia. Tenčí sam jest wblággacz / yáko do Rzymia. 3. nápisano jest / J w i. Epistole Janá S. w i. Krew Jesu Chrísta oczysćia nas od wšyřtkich grzechów.

II, Argumentum.

Nie podobno jest / áby rzecz która vspráwiedliwiona bylá / samá wiadomořć.

Wiára nic inego nie jest niřli wiádomořć.

Przetoř niema być mówiono / samá wiára bywamy vspráwiedliwieni.

Respódeo ad
minorem.

Odpowiedz. Tu nie známionuye wiára wiadomořć / yákowa jest we Diabłech / ále w sobie záwiera wiadomořć wšyřtkich człontów wiáry Chrzeřćiańskrey / y dusznořć albo dowiernořć / która przestawa w Bogu dla Pořrzedniká / gdy pozna miłosierdzie Boże w obietnicách. Bo wiára o którey S. Páwel mówi / jest przyzwolenie / którem ná wřelkie słowo Boże od Bogá nam dáne / przyzwalamy / y zárazem ná obietnice Páski Bozey / s którem przyzwoleniem / nie ro-

Dzielnie

Dzielnie yest złączoneá dusność albo do-
wierność/ która przestawa y odpoczywa
w Bogu/ według obietnice. Lecz wiado-
mość musi vprzedzić/ bo wiadomości
moga być ogárnione. Y w tymto przyz-
woleniu Syn Boży yest sprawny/ pocie-
fa serca człowiecze głosem Euangeliey/
okázuye wola Oycá swoyego/ wyrywa
albo wytarga serca z piekiel/ y obżywia
cie/ y dáyeć ar raronem á vpominek Duchá
światego/ który zápala radosć á wesele y
wzywánie w sercu / według namów:
Przyeliscie Duchá który woła Abba
Oycze. Item: wyleye ná Dóm Dawidów
Duchá Láski y prozb zc. A yzwiára yest/
przyzwolenie ná obietnice Láski Bozey / to
yest yáwno z. 4. rozdz. do Rzymia. Gdzie
S. Páwel złącza correlatiue obietnice y
wiáre/ mówiac táko/ Przeto z wiáry dá-
remnie / áby bylá obietnicá pewná.

III. Argumentum.

Przes wiáre yestesmy vspráwiedli-
wiéni. Wiára yest vczynek.
Dla tegoż přes vczynki yestesmy vsprá-
wiedliwieni.

J

Odpowiedz

Odpowiedz. Ta propositio albo po-
danie przez wiare yestesmy vspráwiedli-
wieni / bywa rozumiana correlatiue / zwol-
szczá / przez miłosierdzie yestesmy vsprá-
wiedliwieni / dla Syná Bożego / A to
dobrodziejstwo musi być wiara przyete.
Bo ácz Wiara yest cnota wysoka / wpatze
yednáť nie yest doskonála ale mdla.
A tegoć chce náuczanie Zebránia Chres-
ciańskiego. Nż wierzacy przez miłosier-
dzie dla Syná Bożego / przymuyą grze-
chów odpuszczenie y ułagánie / á yz sie
Bogu podobáya nie dla własney dostoy-
ności: Dla tegoż S. Pawel mówi / ye-
stesmy miłemi w miłem / to yest / dla Sy-
na Bożego. Ini ynšych odpowiedzi su-
táya / ktore ya na tym miescu opuščzam.

III. Argumentum.

Spráwiedliwosc yest / poslušénstwu
według wšyŝtkich cnot / albo według
cálego Zakonu / albo yest przypodobnie /
nie w cnotách ku Bogu.

A wiarać nie yest wšyŝtkiem cnotami.
Dla tegoż nie yest spráwiedliwoscia.

Odpowiedz. To pierwsze półożenie
albo

albo podanie yest prawdziwe / gdy sie mo-
 wi / o Spráwiedliwosci Zakonney. Ale
 yżmy Spráwiedliwosci Zakonney nie
 mamy / któraby była doskonála zewnatrz
 y wewnatrz / dla tegoż Bóg z niewymo-
 wnego miłosierdzia swoyego / obywał
 obietnicę o łasce swey / y o przywłaſzczo-
 ney Spráwiedliwosci / dla zaśluzenia
 Syná swego posrzedniká yedynego. A
 zarazem stawa sie poslušienstwo albo
 przypodobnienie ku Bogu / według namo-
 wy / z. Cor. 5. bedziemy przemienieni w toż
 wyobrażenie yako od Duchá páńskiego. 2. Corint. 5.

V. Argumentum.

Bóg vspráwiedliwia.

Bóg yest miłość.

Ergo. Miłość vspráwiedliwia.

Odpowiedź. Pozwalam wſzystek
 Argument / yesliby yedno króm omyl-
 ności byl rozumiany. Bóg yest miłość /
 zwłaſzcza / która nas miłuye / to yest / Bóg
 yest Istność która prawdziwie á vprzey-
 mie / człowieká miłuye dla Syná. A
 tá miłość / która Bóg nas miłuye / dla
 Syná / tá vspráwiedliwia.

Tey propositiey á podánia correlatiua yest. Wiara bywamy vsprawiedliwieni / to yest / ta wiara ktora poznawamy y w sercach swych zawieramy / że Bóg nas miłuye dla Syna. Ale przeciwnicy nášy mnié máya y smysláya / yzbyśmy byli sprawiedliwemi / ta miłoscia / ktora czlowiek Boga miłuye.

VI. Argumentum.

Cnotynie máya być pomiesáne / gdyz ye S. Páweł rozdziela : powiedáyac / Wiara / Nádzieya / Miłosc / ty trzy / ale miłosc miedzy niemi yest wietsza.

Dufnosć álbo dowiernosć spladza álbo spráwuye nádzieye.

Ergo. Dufnosć ma być oddzielona y rozeznána od wiary.

Odpowiedz. Prawdać yest / yz cnoty nie máya być pomiesáne / ale różnosci ich máya teź być práwie á własnúe wyrozumiáne. Bo wiara nie tilkoć yest wiadomosć historiey / ale teź yest przyzwolenie ná obietnice / w ktorey sie nam podáye / grzechów odpuszczenie / vblagánie / dárowanie

wanie Duchá swietego y żywotá wiecznego. A jest dusność która odpoczywa w Bogu / dla pośrednika / przystępując ku Bogu / y zapalając wzywaniem / y wołając Abba Oycze.

A yż wiara w przytomności przyjmujące grzechów odpuszczenie y wblaganie / przetoż jest vsnością przytomnego dobrodziejstwa. Lecz nadzieja jest pewne oczekawanie żywotá wiecznego / które bywa dane daremnie dla pośrednika / y jest oczekawanie wzięcia karania a cieśkkości cielesnych / według wolej Bożej. Przetoż gdy sie o dusności mówi / yż spladza nadzieje / tedy ma być rozumiano o dusności przyszłego wybawienia / albo przyszłego wzięcia cieśkkości cielesnych.

Miłość jest posłuszeństwo / które z wiary Bogu bywa czynione / według każdego przykazania Bożego / tak yżby sie serce w Bogu wesełilo.

VII. Argumentum.

Uczynki złe potepiáją.

Ergo. Dobrze zbáwiáją. Bo przeciwne rzeczy przeciwne máją effecti.

J iij Odpowiedz

Odpowiedz. Przeciwne rzeczy / gdyby były zarówno doskonałe / tedy mają przeciwne effecty. Lecz uczynki złe są doskonałe złe / co yawno jest / o niedrozdzonych. Bo acz Aristoteles y Scipio cnotami zacnemi y wielkimi obdarzeni byli / bo gdyby sprawcy niektórzy świeccy wysokiemi y zacnemi cnotami y mądrością / obdarzeni nie byli / nie mogłaby ludzka społeczność zachowana być. Wszakże tyto cnoty nie są wypełnieniem Zakonu / zostawiają przedsię w sercu ciemności o Bogu / y o Synie Bożym / wątpienia y straszliwe narzekania / y zebowstrzytania przeciw Bogu.

Przytym yawno to jest / yż y w odrodzonych / acz w nich jest zapoczęte posłuszeństwo / wszakże nie jest w nich doskonałe wypełnienie zakonu. Przetoz w Psalmie powiedziano jest / Zaden żywy nie będzie w sprawiedliwion przed obliczym twym. A Job. 9. roz. Zapewne wiem / yż człowiek nie będzie w sprawiedliwiony przed Bogiem. Gdyż tedy w nas niemaż posłuszeństwa doskonałego / nie godzi się to Argumentowanie albo ta Consequencia.

Dczyni złe potępią. Ergo: Dobrze zba-
 wią. Bo ty przeciwne rzeczy nie są so-
 bie równe. Ta Antithesis a przeciwne mó-
 wienie / obyśmia dobrodziejstwo Pana
 Chrystusowe / Który ostatki grzechów
 przykrywa / w odrodzonych / wedle na-
 mowy: Błogosławieni oni / którym od-
 pusczone są nieprawości / którym przy-
 kryte są grzechy / to jest / Odrodzeni po-
 dobą się Bogu / w wierze dla poszed-
 nia / nie dla własnej dostojności / Bo
 posłuszeństwo poczęte / daleko więcej nie
 dochodzi doskonałości Zakonowej.

VIII. Argumentum.

Nie jest nam rzecz możliwa / wiedzieć /
 jakowego pomysłu y wolei Bóg ku nam
 jest / według namowy onej / kto był ye-
 gorzący.

A wierzyć że masz grzechów odpuś-
 czenie / toć jest nie co ćwirdzić y tufyc
 o wolei yego ku nam.

Przetoż to ćwirdzenie nie jest nam
 możliwe.

Odpowiedz. To zmyślanie skol-
 ne albo Pirrhonia / burzy a zamie-
 sowa

Śawa wszech ludzi pomysły. Lecz maior
 albo pierwsze podanie/ nie ma być żadna
 miara poswolone / o wolej Bożey ob-
 yawnioney. A nayspierwey / co sie tycze Za-
 koná / to yest yawno / że z niego każdy wo-
 la Bożę wiedzieć może / według oney na-
 mowy: Nie mylcie sie / Kurewnicy / Cu-
 dzorożnicy / Niejobóyce / nie odziedzicza-
 królestwá Bożego. Bo zakon przeto yest
 w Stworzeniu obyawniony / y potym tak
 czesto powtarzány / aby każdy wiedzieć
 mógł / yż yest Bóg / y yákowy yest / A yż
 chce / abyśmy yego mądrości byli podob-
 nemi / y yż yest mściciel. A te wiadomość
 albo znáyomość wolej swey / świadec-
 twy ku temu przydánemi poswiatcza /
 yáko są / powspednie á stráśliwe karania
 y pomsty nád złościámi. Po wtóre / ob-
 yáwil tez Bóg wola swa z niezmierzo-
 ney dobroci swey / dla Syná y przez Sy-
 na / o odpuszczeniu grzechów y o ubłaga-
 niu / albo przeyednaniu w Ewangeliy /
 według namowy: Syn który yest w ko-
 nie Dycowym / ten nam oznaymil: Dla
 teyże przyczyny obietnicá o łasce daná yest /
 Bo rozum przyrodzony nie widzi / oney
 przedziwney

przedziwney woli Bożey o odpuszczeniu grzechów. A to obyáwienie o wbląganiu albo przeyednaniu y nápráwieniu przyrodzenia ludzkiego/ przes Syná/ odłącza y różne czyni Zebranie/ od wśech inych narodów. Przetoz wiedzieć mamy/ yż to obyáwienie ma być ná odpór stáwione/ przyrodzonemu á skólnemu wątpieniu/ o woley Bożey.

Lecz ten argument rozum ludzki ná odpór stáwi: Zakonowi Bożemu przydána jest conditio albo oblić/ zwlászczá/ to czyni á bedziesz żyw: A gdyż Zakonowi Bożemu / nie może być dosić uczyniono/ przetoż musi wątpić rz.

Odpowiedz. A to w obyáwieniu Ewangielicy ma być wmażono/ yż przeto z niesmierzonego miłosierdzia Syn Boży jest zesłány/ aby nas odkupił od przekleństwa Zakonnego / a yż daremnie dla Syná ystefiny s Bogiem poyednani. A ácz pokutá jest potrzebna (choć málá choć wielka) wśakże odpuszczenie nie závisło ná nášej dostoyności/ ale dla posrzedniká jest daremne y pewne. David po vpádku pokutuyac / tu był y wierzył

yż go Bóg záyste w káste przyimie / gdy
 vslysał ten głos: Pan zdyal z ciebie
 grzech twóy. Tenże yest głos Euangeliey
 do wśyśkich pokute czyniących. I man-
 dat yest nieodmienny / abysiny Synowi
 Bożemu wierzyli: Gdzie táko Bóg mó-
 wi / Tegoż sluchaycie. W tym krótkiem
 odpowiedzienu / máyá być śrzodka nau-
 ki Chrześciańskiey wważone / zwłászczá
 obyáwienie / y różność Zakonu y Euan-
 geliey / y różność woleý obyáwioneý y
 nie obyáwioneý.

IX. Argumentum.

Dośczatku temu podobny yest Argu-
 ment / który tu ciągná z sile wyrozumia-
 nego rozdzielenia 9. Ecclesia. Niewie-
 człowiek yestli miłowania / álbo yestli nie-
 nawisći yest godzien.

Odpowiedź. Tá nam owá zgadza
 sie ná wśem / s náuczaniem o Wierze / któ-
 resny teras wypočytáli. Bo odwodzi y
 odwoływa ludzi w rośsadku / od przypad-
 ków y przygód ludzkich / w tymto żywo-
 ćie / á ciągnie ye ku słowu Bożemu.

Uie ma

Nie ma człowiek rozsádku czynić / z szesliwych álbo z niefortunnych rzeczy tego żywota / o lásce y o nienawisći Bozey. Jáko David nie ma posázác áby był od Boga odrzucony / y z láski yego oddalony / chocia yest s Krolestwá wypezdony. Achab niech nie pomysla áby sie Bogu podobác miał / chocia yest Krolelem moznym y zwyciesca. Ale David ma sádzic z słowa Bozego / yz sie Bogu podobá / chocia yest wygnáncem: Bo Bog przes Proroká tak do niego mówi: Pan zdyal s ciebie grzech twóy. Achab ma sádzic yz sie Bogu nie podobá / chocia yest Krolelem moznym y sławnem: Bo nápisano yest: Przetkety káždy który Balwáná czyni / brzydkosć przed obliczem Bozym.

Przetoz yásto yest / yz tá namowá Salomonowá ná wsem sie zgadzá s pomyslem y sententiá nášá / która rozsádku czyni o woley Bozey / z słowa yego rozsádek czynić. A nie yestci trudno / wyklády y wytkrety Papiestkie / okwicie gánic y srzucic. Bo wídomie sáleya / yesli powiedáya / yzby mežoboyce y cudzołoznicy

wiedzieć nie mieli / jeśli są godni mienić
wisci Bożey. Dla tegoż yawnie się to o-
kazuje / yż ych wykłady sępetnemi są zka-
zami pisma S.

Lecz Regula á modla powszechna
niech będzie každemu na pieczy: Wz o woley
Bożey ma być sadzono z słowa Bożego.
A słowo Boże toć wſzystki / żadnego nie
weymuyac / potepia / którzy nie są nawro-
ceni ku Bogu. Według namów / 1. Co-
rinth. 6. Nie mylcie się Bałwochwalce /
Mazoboyce / Czudzołóznicy / zc. nie są
dziedzicmi żywota wiecznego. Item: Kto
nie wierzy w Syná gniew Boży zostá-
wa nad niem. A zaśie / Wſzystki Bóg
przyimuye w łáskę swą / nikogo nie wiy-
muyac / którzy yedno w nawroceniu ál-
bo w pokucie / w Siná wierzą / według
namów : Tak yáko żyw yestem mówi
Pan Bóg / niechce śmierci człowieka
grzesznego / ále yżby się nawrócił y żyw
był. Item: Tak Bóg vmitował świat /
yż Syná swego yednorodzonego dał /
aby każdy któryby weń wierzył nie zgi-
nął / ále żywot wieczny miał. Ty reguły
nawyſſſe y naznámienitſe máya być
przed

przed oczyma zawsze / Boć ony inie na-
mowy bårzo obyasniają.

X. Argumentum.

Gdyż powiedziano jest: Złości ktoś
może znać / Tedyć nie jest ten człowiek
któryby o wszystkich grzechach swych
wiedzieć miał.

Dla tegoż można rzecz jest, yż człowiek
na sobie grzech ma / którego nie zna / dla
którego się Bogu podobać nie może.

Przetoż nie ma być ćwidzono / yżby
się Bogu podobać miał.

Odpowiedź. Nie pozwalam zam-
ienienia / a tego jest ta przyczyna / Bo ta
Reguła ma być mocnie zachowana: Każ-
dy który się nawróci ku Bogu / y który
trzyma fundament Wiary dobrze / ma
wierzyć yż się Bogu podoba / acz ma na
sobie grzechy których nie zna / y ak w każ-
dym człowieku wiele młkości y niedo-
statków się náyduye. A dla tegoż naucza-
nie o odpuszczeniu grzechów / dla Sy-
na / bywa przedkładane / według na-
mowy: Błogosławieni którym są od-
puszczony nieprawości / y którym są za-

kryste grzechy. Bo sie w nas nie náyduye/
doskonále wypełnienie Zakonu.

XI. Argumentum.

Nikt sie nie podoba Bogu / ázby miał
nowe cnoti / poště od Duchá S.

Nikt nie može ćwirdzić / by miał ty
cnoti / Bo moga tím podobne cnoty po-
chodzić z rozumu przyrodzonego.

Przetoz nikt nie može ćwirdzić / by sie
Bogu podobác miał.

Odpowiedz. Nie pozwalam wtóre-
go podania albo polozenia / Bo w praw-
dżiwem nawroceniu albo pokucie / oboye
mamy ćwirdzić / y yż sie nam dawa od-
puszczenie grzechów dla pośrzedniká / y
yż zarazem obżywieni bywamy přes
Syná Duchem S. podożwignieni będąc
głosem Euangeliey. S. X ácz pomysl
nás ma wiara patrząc ná pośrzedniká / á
nie ná odnowienie które w nas yest / wśáf-
że yednář zarazem w prawdżiwych bo-
lesciach / czuye dobrze to pociešenie /
według tych namów: Dsprawiedliwieni
wiarař pokóy mamy. Item: Wollamy Ab-

ba Dycze.

ba Dycze. A dobrze powiedział Augustin
S. Wierzący wie yż wierzy / zwłafzczá /
gdy w boleściach á w smutkach pocieffe-
nie w sobie czuye.

O tym Argumentie nie tilko Prze-
ciwnicy walki wioda / álbo Germuya / ale
y pobożni fámých siebie pytáya / yesli sie
Bogu podobáya / gdy czuya mdlość / á
nie czuya osobliwego pobudzenia wese-
la w Bogu.

A Stenckfeld burzy pobożne sercá /
tym swym wołáním : Dla tego máš tu-
fyc yżes sprawiedliwy / yż czuyes / że
Bóg w tobie przemieftawa / yż máš po-
budzenia osobliwe wesela w Bogu.
Táko odwodzi ludzi od obliczności moy-
szrednikowey / y od obietnice / á przy-
wodzi ku włafsnemu odnowieniu.

Przeciw tym wymyftóm ludzkim /
ten porządek ma być zachowány : Gdy
boleści nie smyslone ále prawdziwe
sa w pokucie / tám sercá nie ná choty
włafne máya pátrzac / ále ná Posrze-
dniká fámego / w Słowie okazanego /

á w spo-

á wspomínájac ná obietnice písane / nie-
mi sie máya podpierać / y niech wiedza /
że ná głós Euangeliey S. máya przyz-
walác / á nie szukać inego obyáwienia álbo
obyásnienia.

To gdy czynią pocieżenia doznáya. A
tá teź jest różność miedzy przyzwoleniem
Philosophskiem y miedzy wiara. Przyn-
wolenie w Philozophiey pochodzi z dos-
wiátczenia. Jáko Lekarz doswiátczyw-
by yź Jęgbier zoládek zágrzewa / potym
to ćwidzi. Ale w pocieżeniu Boskiem /
pierwey ma sie stać przyzwolenie ná sło-
wo kazáne álbo żewnetrzne / potym ná-
ládnye poczucie pocieżenia. Tego sie
człowiek musi náuczyc w práwym ćwi-
czeniu pokuty y wzywánia.

XII. Argumentum.

Odpuscćcie á bedzie wam odpuszczono.
Dla tegoż Odpusczenie náše / zásku-
guje grzechów odpusczenie.

Odpowiedź. Nie pozwalam Conse-
quentiey álbo zámknienia / Bo ty jest fal-
lacia (Jáko Dialectici zowá) a non causa
ut causa. Bo w teyto namowie (odpuscć

cie á

ćie a będzie wam odpuszczone) tą pierwo-
 ścia część / yako Odpuszczenie / yest przyka-
 zanie albo kazanie a naucezanie o pokucie:
 A druga cząstka / zwlaszcza (a będzie
 wam odpuszczone) yest obietnica / o kto-
 rey z Euangeliey S. wiedziec potrzeba /
 ze dla Posrzednika / wierzacym grzechow
 odpuszczenie bywa daremnie dane. Ani
 tez yest dobra ta consequentia: Nasza skru-
 cha yest potrzebna / przetoz yest przyczyn-
 na grzechow odpuszczenia. A yasne yest
 zganiecie a szucenie tego falszywego wy-
 kladu tey namowy / Bo gdybysmy mieli
 tusyc / yzby dla naszego odpuszczenia / grze-
 chy nasze nam miały być odpuszczone / nie
 pewneby było poyednanie albo vbla-
 ganie / Bo acz nawroceni odpow czynia
 nienawisciam / wszakze yednak niedosta-
 tek a mdkosc w nas zostaje.

Ta prosta odpowiedz przytrafia sie / do
 wiela ynych namow / W ktorych pierwey
 kazanie pokuty bywa przedkladane / a po-
 tym obietnica / yako yest v Danielu proro-
 ka: Wybaw sie od grzechow Sprawie-
 dlivosti y Jalmuznami ku v bogim / a be-
 dziez v zdrowion od nieprawosci twoich.

Pierwsza część rozkazuje polepszenie / a nie tylko o yalmużnach mówi / ale y o nawróceniu / według wszystkich przykazani pańskich / y tak wiele jest rzezono / poznay Boga prawdziwego / który sie obywał w Irahelu / y obiecał grzechów odpuszczenie dla przyszłego PA=NA. 2c. Potym niech będzie rzadzenie albo Pánowanie twoye Sprawiedliwe / nie bądź okrutnym przeciw s poymanemu Kościolowi Bożemu. Tak ma być rozumiane kazanie Krolewskie / o rzeczach wielkich / y o naszym nawróceniu. Potym ma być obietnica wważona o grzechów odpuszczeniu / y o vblaganiu człowieka pogánskiego / y pokalánego straszliwym bałwochwaltwem. Y nie trzeba wątpić / yż tá obietnica syrzey y o wiciey obyasniona y wyložona jest / od samego Daniela / a yż Krolowi powiedzial / czemu sie obietnica dáye / przez tego będzie przywrocena sprawiedliwosc y żywot wieczny / a yż tá obietnica ma być wiara przyjeta. Táś odpowiedź jest ná kazanie Esaiasa Proroka gdzie mówi: Przestańcie źle czynić / By też grzechy wasze

wáse byly czerwone yáko krew / bedzicie
białemi albo yáśnie mi yá o śnieg.

XIII. Argumentum.

Cnota naywietſza naywiecey vsprá-
wiedliwia.

Miłość yest cnotá naywietſza
Ergo: miłość naywiecey vspráwiedliwia.

Odpowiedz. Poswalam wſzystek Ar-
gument o spráwiedliwoſci Zákonney / Ale
yż niemamy doſkonalej spráwiedliwoſci
Zákonney / tedy Euangelia o ynſzey po-
wiáda y náucza / yż wierzącemu spráwie-
dliwoſć przywłaſzczona bywa / dla Poſ-
zednika. Toć yest proſta á prawdziwa
odpowiedz / ktora moze ſerzey wyſwie-
tlona byc / yestliby tego kto iſtał. A po-
trzeba wiedziec / yżec daleko ynſza ſzcz-
yest / mówic o porównaniu cnot miedzy
ſoba / á inſza mówic o grzechow odpusz-
czeniu / y poyednaniu przed Bogiem.

XIIII. Argumentum.

Jesli chceſ do żywota wniec / cho-
way przykazania.

Przetój y Zákon mozemy wypelnic / y v-

czynki dobre zásluguyá żywot wieczny.
 Odpowiedam króciuchno: Rozu-
 miey choway przykazania / zwłasczá/
 przyjmuyac a ogarniáyc Euangeliá. Bo
 Christus yest koniec Zakonu / A záwždy
 yest potrzeba przydáć ku namowam Za-
 konnym glos Euangeliey / która náucza/
 yž człowiek bywa s Bogiem poyednány
 přes wiäre / á yž sie záraz poczyňa po-
 słušenístwo w niem / gdy przyjmie Du-
 chá swietego / A yž poczete posłušení-
 stwo / Bogu sie podoba dla Posrzed-
 níká / ácz mdle y slábe yest. Tá Sprá-
 wiedliwosc wyrocziście yest položona
 Rom: 8. dla tegož yednáko ma byc rozu-
 mianá tá namowá: Choway przykazá-
 nia / yáko y oná Páwla S. Boyuy býy
 dobry zachowywáyc wiäre y dobre sum-
 nienie. Ztąd nie pochodzi / aby kto mohl
 Zakonowi dosic uczynic / w tymto ży-
 wocie. Bo glos Euangeliey yasníe mó-
 wi: Pomysl' cielesny nie yest poddány Za-
 konowi / áni tež moze byc poddany. Ani
 tež ztąd násláduye / zeby uczynki dobre/
 miály byc zásluga żywotá wiecznego/
 Bo wiára w przodyásnac / dáremnie
 przyjmuye

przyimuye dla Pośredniká grzechów
odpuśczenie y dziedzictwo żywota wie-
cznego.

XV. Argumentum.

Kto nie miłuye / zostawa w śmierci.
Przetoż nie sama wiara bywamy
wsprawiedliwieni.

Odpowiedz. Nie pozwalam ná Con-
sequentis: Bo yest fallacia a non causa ut
causa. Bo ácz to rzecz prawdziwa / yż mi-
łość nie yest przyczyna / ani zasługa grze-
chów odpuśczenia / albo wsprawiedliwie-
nia / albo poyednania. Ják prawdziwa
rzecz yest / kto sie nie rusza / ten nie żywie / á
wždy yednak nie pochodzi yżby ruszenie
było przyczyna żywota / ále żywot yest
króm środka przyczyna ruszenia: Także
wiara poznawając miłosierdzie Boże
przedłożone / dla Pośredniká / pokazu-
ye dobroć Bożą / która gdy bywa pozná-
na / bywa też záras zápalona miłość Bo-
ża / y serce sie Bogu poddawa. Tá odpo-
wiedz do tym podobnych namów przy-
trafia sie. Bych wszystkie wiare miał / á
miłości bych niemiał / nic nie yestem / pos-

walam cały Argument. Bo prawda
 jest / yż w poyednaniu musi być wiara y
 miłość / ale yednak nie pochodzi / yżby mi-
 łość była przyczyną albo zasłużeniem
 poyednania.

XVI. Argumentum.

Przyrodzone rzeczy są nie przyemienne.
 Wątpienie o poyednaniu jest rzecz
 przyrodzona / yako sie teras rodziemy.
 Przeróż jest nieodmienne.

Odpowiedz: Pospalam yż jest nieod-
 mienne w tym skążeniu / krom głosu E-
 uangeliey / y krom pomocy Bożey / Jako
 Adam nie tilkoby był zostal w wątpie-
 niu / aleby też był zatkumion wieczną roz-
 páczą / gdyby nie była obietnica káski wy-
 sła z kóna wiecznego Dycá / y gdyby był
 Bóg przez słowo nie naklonil serca Du-
 chem swietym / ku przyzwoleniu / A gdy-
 by był Syn Boży w onym pocieszeniu /
 głosem Euangeliey piwrych rodziców nie
 wytargnal z śmierci. Na ten przyklad
 patrzaymy / który pokazuye yako sie sta-
 wa to pocieszenie y wybawienie od wą-
 pienia.

pienia / y który náucza / yż obietnica E= uangeliey / nie yest z przyrodzenia zná= yoma álbo wiadoma / á yż rozeznána ma byc / od Zakonu y od inych przyrodzo= nych znáymosci.

XVII. Argumentum.

Beda yi wiele grzechów odpuszczone / yż wmiłowała wiele.

Przetóż dla miłosci bywáya grzechy odpuszczone.

Odpowiedz. Dwoyákie yest odpuszcze= nie álbo rozgrzeszenie. Jedno yest osobli= we á táyemne Sumnienia które sie s gnies= wem Bożym biedzi á morduye. W tym rozgrzeszeniu potrzeba rozumieć / yż wiara przyyete bywa grzechów odpuszczenie / nie dla nábych cnot. Przetóż y tu Pan mó= wi: Wiara twoya vsdrowiła cie. Anic záwistá wiara / ná miłosci násey / ale tilko ná miłosierdziu obiecánym / dla Pos= rzednika. Ani też byc moze miłosc w sercu / ázby bylo przyyete odpuszczenie grzechów. Tu przyslucha oná Namowá : Temu wšyscy Prorocy świádectwo dáya / że wšyscy

wſzystcy przez Imię yego będą zbawieni / którzy weń wierzą.

Drugie rozgrzeſzenie yeſt yawnie przed Zgromádzieniem / W tey potrzeba yeſt obaczyć y wiedzieć ſwiadectwá náwrócenia / yáko tu Chriſtus Licemiernikowi pokázuje / dla czego one niewiáſte przyjął / zwláſzczá / przeto yż ſą ſwiadectwá náwrócenia.

Jeſliby ſie komu tá ſolutio á odpowiedz nie podobála / niech będzie przydana ina : Poſpolite ſą Synechdochæ / wiele tey odpuſzczono / bo ſie náwróciła. A wſákże Synechdochæ ma być wyłóžona y wyſwietlona / poniewáż wiele yeſt części Náwrócenia / zwláſzczá / Struchá / Wiára / Miłość / Nádzieyá / Dobry wymyſł. Wſákże trzeba wiedzieć / yż odpuſzczenie grzechów będzie dáne / nie dla godnoſci cnot tychto / ále dla Poſrzedniká. To obyáſnienie wzięte yeſt z Piſania Páwła S. walczącego de particula gratis, gđſie mówi : Dáremnie wiára dla Poſrzedniká / wſprawiedliwieni bywamy.

XVIII. Argumentum.

Zywot wieczny bywa mienion zapłatą.
Przetóż jest zapłatą za uczynki.

Krótko odpowiedam. Sposob ten mówienia znáyomy jest / yż zapłatą nie tylko zową / ono co kto powinien dać za pracą nie yaką / ale y ón pożytek który z pracy pochodzi / bywa czesto zwan zapłatą.

Przytym y to prawda jest / żywot wieczny / ácz nam dla czego ynego dan bywa / á nie dla prac nášych / wszakże yednak jest zapłatą / bo zapłaca dobre uczynki / yako dziedzictwo jest zapłatą za posługi synow / ácz bywa bráne dla insey przyczyny.

Yto potrzeba wważyc / yż Prorocy czesto uzywają sposobu mówienia Zakonnego / gdzie yednak obyásnienie á wykład z Euangeliey ma być wziety / yako jest / Zapłaci každemu wedlug uczynków yego / gdzie sie rozumie całe nawrocenie.

A wszakże potrzeba wiedziec / yż pirwey wiara dáremnie poyednanie przyiete bywa / potym sie Bogu podoba wiara y za

poczete posluſzeńſtwo. A godzi ſie aby po
bożne ſercá záwždy ná yeſtku miały / ná-
mowe Jákoba S. Mnieyſzym yeſt / nád
wſyſtki miłoſierdzieſtwa twoye.

XIX. Argumentum.

Jákob. z. A widziéieſz yż z wczynków
bywa człowiek vſpráwiedliwion / á nie
tilko wiara.

Odpowiedź. Jáwno yeſt / yż w tey
Epiſtole Jákoba S. przez wiare nie ſie
ynego nie rozumie / yedno wiadomoſć
Hiſtoriey / o ktorey wiadomości mowi:
Diablowie wierza á drżá. A my wyzna-
wamy yż żaden niemoże byc vſpráwiedli-
wion / ſámá tá wiadomościá. Lecz Pá-
wel S. mowi o wierze / która yeſt poz-
nániem y duſnoſćiá w miłoſierdzie / któ-
ra pokóy przynosi ſercóm wierzącym /
yáko mowi: Vſpráwiedliwieni wiara
pokóy mamy. Tróžnoſć w práwym ná-
wroceniu wyrozumiewaná bywa / w
którym wiara przewycieża prawdziwe
ſtráchy / y yeſt pobudzeniem Duchá ſwie-
tego / która ſercá bywáya obzywione / y
zápalone

zápalone bywa prawdziwe wzywánie/
którym wołamy Abba Oycze / yáko po-
wiedziano yest v Zachariáša Proroka:
Wylez ná dom Dauidów Duchá káski
y modlitw. Przetoz nie walczy Jákob
S. s Páwlem S. ále yeden o yedney á
drugi o drugiey wierze mówi.

Przytym gdy mówi: Z uczynków by-
wamy vspráwiedliwieni / ma byc obyczay
mówienia rozumiany. Bo tu vspráwie-
dliwionem byc / nie yest poyednáním byc /
ále potym máyacy uczynki dobre bywáya
vspráwiedliwieni: to yest / bywáya po-
chwaleni / máyacy spráwiedliwosc v-
czynków / ktore sie yuz Bogu podobáya
w poyednanych.

XX. Argumentum.

Vspráwiedliwic yest / z niespráwiedli-
wego spráwiedliwego uczynic.

Spráwiedliwy / yest máyacy Sprá-
wiedliwosc / to yest / posluszeństwo do-
skonale / álibo przypodobnienie ku Bogu.

Przetoz nie tilko samá wiara bywamy
vspráwiedliwieni.

Odpowiedź ná pierwsze podanie.
 Vspráwiedliwić według náuczánia E-
 uangelistiego náprzód yest / z winnego
 niewinnego uczynić / Bo oto stáranie by-
 wa w prawdziwych bolesciach / bywa
 szukáne odpuszczenie y wbláganie. O te
 rzecz boyye sumnienie. Dla tegož A-
 ctor. 10. bywa mówiono: Temu Prorocy
 wszyscy świadectwo dáya / że wszyscy
 grzechow odpuszczenie przymuyą przes
 Imie yego / którzy weń wierza. Tak wola
 Prorok: Zbaw mie dla miłosierdzia two-
 yego. A ácz prawda yest / w tym pocie-
 szeniu / gdy sercá wiara poddzwignione
 beda / y z piekiel wytárgnione / á Duch S.
 dan bedzie / yz sie tam poczyna posłuszeń-
 stwo / y Bóg miéřka w sercu odnowio-
 nem / wřáťje to pocieszenie záwždy musi
 wprzód yásnac / że wierzcacy podoba sie
 Bogu / dla Posřzedniká. Przetóž vsprá-
 wiedliwić náprzód tu známionuye / z win-
 nego niewinnego uczynić / A te relatiá w
 słowie vspráwiedliwić ogarnia S. Pá-
 wel / gdy mówi: Vspráwiedliwieni wiá-
 ra pokóy mamy. A vřundowána yest
 wiára ná posłuszeństwie Christusowem /

A nie ná własnem odnowieniu. Bo postu-
 szeństwo Chrystusowo ma być bes koń-
 cą wywyższone nad odnowienie náše.
 Jako S. Páwel mówi: Usprawiedli-
 wieni krwią yego.

Czemu potrzeba zachować te exclusiua/
 sama Wiara/ albo dáremnie?

Dla czterech przyczyn. Pierwsza jest/ 1.
 Aby tylko samemu Synowi Bożemu/
 chwala była wzdawana/ Ni tá sama ofi-
 ciera jest zaplata za nas / według namo-
 wy: Tenci jest Dárenek Boży/ który no-
 si grzechy świata.

Wtóra/ Aby sumnienia pewne pocieše- 2.
 nia miały/ według namowy. Rom. 4. Dla
 tego z wiary dáremnie / aby była pewna
 obietnica. Bo gdyby obietnica wisiała z
 dostojności uczynków nášych / nigdyby
 pewna nie była / y zatkumioneby były ser-
 ca á myśli náše / przestraszona rospacza.

Trzecia przyczyna jest / aby była wi- 3.
 dziana różność Zakonu y Euangeliey.
 Bo tá cześć / dáremnie wiara/ dla Pos-
 rzedniká / osobliwie różność czyni miedzy
 Zakonem y Euangelią.

4.

Czwarta / aby wzywianie czynione być mogło / które przeszkadzane bywa baczniem miłości naszej. Przetoż przystępować mamy ku Bogu dusznością samego Pośrednika / według namowy: Przes tego mamy przystęp. Item Eph. 3. W nim mamy duszność y przystęp w dowierności przez wiare yego ic.

O dobrych uczynkach. troye pytanie.

1. Których uczynków nauczać / y które czynić mamy.
2. Jako sie uczynki Bogu podobają.
3. Jesli zostają grzechy w Swietych w tym żywocie / a które grzechy zostają.

O pierwszym pytaniu.

Których uczynków nauczać y które czynić mamy?

Odpowiedz. Mamy nauczać y czynić uczynki rozkazane w Dziesięciorgu przykazaniu Bożym / dobrze rozumianym / według namowy Ezech. 20: W przykazaniach moich

moych choćcie y czyncie ye. Bo dla te^o Bóg
 z niezmierzoney dobroci swoyey / chciał
 aby głos Zakonu obyczajow / w Zebrá-
 niu zawždy od Adámá aż do tad / slynał
 y brzmiał / yżby karał grzechy / y okázował
 któreuczynki y które chwały Bogu sie po-
 dobáya / aby byly serca rzadzone słowem
 Bożym w wierze y w uczynkach dobrych /
 wedlug namowy: Pochodnia nóg moych
 słowo twoye. A Numeri 15. rozđ. Niech
 nie násláduya myśli swych / y oczy kurew-
 skich / ále pámietáya / ná przykazania
 Páńskie / niech ye czynia / y beda święte-
 mi Bogu: Ja Pan Bóg wasz którym wy-
 wiodł was z ziemie Egipskiej. A gdy S.
 Jan mówi: Grzech yest cokolwiek yest prze-
 ciwnego Zakonowi Bożemu / chce abyś-
 my wiedzieli / yż Zakon Boży yest modlá
 uczynków. A wnet przydał: Kto czyni
 grzech z Diablá yest. 1. Corinth. 6. Kurew-
 nici / Baktwochwalce / Cudzokóźnici / zc.
 Królestwa Bożego nie posiadá.

Przeklináć przeto mamy Antynomos /
 Ktorzy niechca aby Zakon Obyczajow /
 w Zebrániu náuczán być miał / y zmy-
 sláya / yżby wšytki ich wewnetrzne
 pobudze=

Dczynków
 dobrych któ-
 rych náuczác
 mamy.

Numeri 15.

1. Corinth. 6.

Antynos
 mów ganie-
 nie.

pobudzenia były nādchnieniem Ducha
 S. y nie chcą być rządzeni Zakonem Bo-
 żym. Ty Haleństwa Antynomowa są strą-
 chliwe yady Szatánskie / yákowe przed
 tym były / tym podobnych odsczepeństw /
 przeciw którym opátrzaemy y vmoc-
 niaymy sie słowem Bożym / Zwłaszcza
 tymi namowámi: W Przykazaniach mo-
 ych choćcie. Item: Oycze poświęć ye w
 prawdzie / słowo twoye yest prawda.
 Modlmy sie też sercem wierzącym / żada-
 yac vprzeymie / áby nas rządził sam Syn
 Boży / ábysiny zaráżeniem błędów / nie
 byli pokaláni / Káto sie Prorok modlił
 mówiąc: Uczyń s sluga twoym we-
 dług miłosierdzia twoyego / y Spráwie-
 dliwosci twoych náucz mie.

Wtóre pytanie.

Jáko sie podobáya bołre
 uczynki Bogu?

Odpowiedz. W Náwróconych ku
 Bogu / tym sie obyczáyem podobáya.
 Nայpierwey potrzeba yest wierzyć / yż
 personá poyednána yest s Bogiem dla
 Chrystusa!

Uczyńki do
 bre náto sie
 podobáya
 Pánu Bo-
 gu.

Christusa doremnie / przez wiars / nie dla
godności naszych.

Po drugie mamy wiedzieć / yż nie do-
sić czyniemy Zakonowi / ale yż w nas
tkwi wiele grzechów wewnętrznych /
wątpienia y złych przychylności / wiele
grzechów niewiadomości y omiśkania /
y mamy s płaczem żałować yżeliny tak
pokalani / y odpur czynić wątpliwosciom
y złem pożydliwosciom.

II.

Po trzecie wiedzieć mamy / yż yednak
musi w nas być zapoczete posłuszeń-
stwo / według przykazania Bózego / a
yż sie ono podoba Bogu w poye dnanych /
dla Posrzednika / yako yest mówiono:
Ofiaruycie Bogu ofiary duchowne / po-
dobaycie sie Bogu dla Jesusa Chrystusa.

III.

Trzecie pytanie.

Zostająli grzechy w świętych
w tym żywocie?

Odpowiedz. Sa y zostają grzechy w
odrodzonych w tym żywocie / zwłasczają
nie zloczynstwa przeciw Sumnieniu / ale
wewnętrzne złości / wiele ciemności y

Grzechy któ-
re w świę-
tych zostają.

II

wątpienia /

wgapienia / wiele niewiádomoſci / omie-
 ſkánia / złe przychylnoſci / y plómienie
 złych affectów / którym yednák odpor-
 czynia ſwieci Duchem / zachowuywáyac
 boyażń Boga / wiáre y wzywánie / á nie
 vpadáyac przeciw ſumnieniu / ále opká-
 kywáyac mldkoſci ſwe / y proſzac y wie-
 rzac odpuſzczenie / wedlug namowy: Ne-
 ſli Duchem bedziecie martwic ſpráwy cie-
 leſne / bedziecie żyć. Item: Nie yeſt yuż zad-
 ne potepienie onym / którzy w Chriſtuſie
 Jeſuſie chodza.

Których grzechów nie máſ w Swiatyich / to
 yeſt / dla których oni którzy byli odrodzeni /
 vtracáya láſkę / y Duchá ſwiatego / y
 záſie ſie ſkawáya winnemi ka-
 ránia wiecznego.

Grzechy któ-
 re w áwies-
 tich zoſtána.

Odpowiedz. Dla grzechów przeciw
 Sumnieniu / y dla vpadków przeciw
 fundámentowi / to yeſt / przeciw Artiku-
 lóm á członkóm Wiáry / odrodzeni
 vtracáya Duchá ſwiatego / y ſkawá-
 ya ſie winnemi karánia wiecznego / á
 yeſli ſie záſ nie náwróca ku Bogu / v-
 vpadáya w wieczne karánia / yáko /
 Adam

Adam prawdziwie był winien wiecznego gniewu dla wpadku. A Páwel święty mówi: 1. Corinth. 6. Kurewnicy / Cudzo-
 kójnicy / Niezobóyce / zc. nie posiadą Kró-
 lestwa Bożego / Item: Gal. 5. Jáwne
 są uczynki ciała / Cudzołóstwo / Kure-
 stwo / Bálwochwálstwo / zc. Którzy
 takowe czynią / Królestwa Bożego nie
 posiadą. A w Math. 12. yásnie yest powie-
 dziano / yż sie Duch zły wraca. zc. X z Petr.
 1. Gdy sie zwracáya do blwoćin yáko
 psi / stawáya sie ym ostateczne dáleko gor-
 sze nizli pierwsze.

1. Corinth. 6.

Gala. 51

Math. 12.

Wszakże niektórzy nawracáya sie zás ku
 Bogu / przes pokute / yáko Adam / Aaron /
 Dauid / Manasse / y mych wiele.

O Błuznierstwie.

Różnyś yest grzech przeciw Sumnieniu.
 od Błuznierstwa?

Odpowiedz. Yest różny: Dauid po-
 pełnił wielkie y straszliwe złości prze-
 ciw Sumnieniu / á wśakóż nie był bluz-
 nierca. Bo grzech przeciw sumnieniu yest

Grzech prze-
 ciw sumnie-
 niu co yest.

Genus/ to jest/ zgwalcenie á przestapie-
nie ktoregożkolwiek przykazania/ ktore sie
stawa od wiedzacego y chcacego.

Błuznier-
stwo co jest.

Lecz Błuznierstwo jest grzech osobli-
wy/ zwlaszcza/ walczyć y zatkumiac poz-
nana prawde/ od Boga obyawniona/
przeciw Sumnieniu/ albo trwanie w L-
piskurkiem pogardzeniu Boga/ albo roz-
pacz/ albo wywyższac grzech nad zaslu-
gi Syna Bozego/ przeciw namowie: Za-
sta przewyższa grzech/ Jako Cain rzekł:
Wietrzy jest grzech mój/ niżliby mogł być
odpuszczon. Aleć w tych nie było bluz-
nierstwo/ ktorzy sie ku pokucie wracaya/
yako w Aaronie/ w Manasse/ w Pietrze
w Pawle/ ic.

A my mamy te regule zachowac:
Nz w helki grzech odpuszczon bedzie czy-
niacemu pokute/ y ogarniayacemu wia-
ra obietnice káski/ obiecaneý dla Syna
Bozego/ według przysiegi Bozey: Tak
yatom żyw/ mówi PAN/ nie chce śmierci
człowieka grzesznego/ ic. Item: Poćcie
do mnie wszyscy/ ktorzy pracuyecie y ye-
stescie obciążeni/ á ya was oczerstwie.

Czym różne yest nauczanie o Usprawiedliwie-
niu w Zebraniach naszych / od papieś-
kiego nauczania:

W wielu częściach yest różne / Alle-
 trzy osobliwe Antitheses a różne nau-
 czania / máyá być przed oczymá ząwždy.

Naypierwey Papieżnicy powiedáya /
 yż człowiek musi ząsłużyć grzechów od-
 puśczenie własnemi uczynkami / y przed
 Bogiem sprąwiedliwym być własnemi
 uczynkami.

I.

Po wtóre Papieżnicy powiedáya /
 Gdyż nikt wiedzieć nie moze / kiedyby miał
 ucynków dostátek / przeto człowiek o kas-
 ce Bożej / ząwždy musi wątpić.

II.

Po trzecie Papieżnicy powiedáya:
 yż człowiek wtym żywocie Zakonowi
 Bożemu moze dosić uczynić / y wypełnie-
 niem Zakonu ząsługuye żywot wieczny /
 de condigno : A owšem Nnisiy powie-
 dáya / yż człowiek nieodrodzony Duchem
 S. moze miłować Bogá / y ząsłużyć grze-
 chów odpuszczenie.

III.

Przeciw tym Pogańskiem błędóm /
które wygladzają światłość Euange-
lię o dobrodziejstwach Syna Bożego /
yásnie nauczają Zebrania náše.

Najpierwey / yż człowiek áni zástu-
guye grzechów odpuszczenia uczynkami
własnymi / áni przed Bogiem sprawied-
liwy jest dla uczynków własnych.

Po wtóre. Yż człowiek dla Syna
daremnie w Nawrocceniu przyjmuye
grzechów odpuszczenie / y poyednanie /
sámą wiarą / y táko człowiek záperwne
sprawiedliwy jest / to jest / poyednány
s Bogiem dla Pośredniká wiary.

Ani ma zostawác w wątpieniu / ále wi-
arą ma zwyciężác wątpienie. A którzy
rozkładzują zostawác w wątpieniu / ci do-
szkatzu wygladzają Euangelię o obiet-
nicy káski / y o wierze / y tylko snów Po-
gáńskich nauczają / y wygasają świat-
łość nauczania o Synu Bożym / y przy-
muszają człowieka w rozpácz / y w wiecz-
ne zátrácenie.

Po trzecie. Pewna rzecz yest / yż w tym żywocie ni kt nie miał ani ma doskonałego Zakonu wypełnienia / yedno sąmego Pośrednika Pána nášego Jesu Christá. Lecz tedy będzie doskonałe Zakonu wypełnienie / gdy Bóg będzie wšy skto w Błogosławionych / to yest / gdy będzie Bóg w nich yásnał / tak yż nie będzie w nich ostátków grzechu. Bo znáyme są Namowy Páwła S. do Rzymiánów w siódmem y w osimem. Y namowá Psalmu : Nie będzie vspráwiedliwion przed obliczym twym wšelki żywiacy.

III.

W Zebraniu Chrześ- ciańskim.

Co yest Zebranie Chrześciańskie?

Zebranie widome w tym żywocie / yest zgrómadzenie ludzi widome / przymuyacych nienaruszoná náukę Euangeliey S. y używáacych práwie á wedlug smysłu Christowego / Sacramentów swietich / w którym Zgrómadzeniu Syn Boży yest spráwny

Zebranie co
yest

sprawy / y głosem Euangelicy y Duchem S. wiele ich odradza ku żywotu wiecznemu / w którym zgrómadzeniu też jest wiele nie świętych / a wszakos przyzwalających na naukę.

Contra.

Członki Wiary nie są widome.
 Nijest Zebranie / jest członek Wiary.
 Przetoż Zebranie nie jest widome.

Odpowiedam na pierwsze podanie.
 Poswalam / yż członkowie Wiary / to jest / positie albo podania / nie są widome / albo jako Łacinnicy mówią / Complexum non uisibile, tamen subiecta in multis propositionibus uisibilia esse necesse est. Jako gdy mówią: Słońce jest stworzenie Boże. My z martwych wstaniemy: Propositiones fide accipiuntur, sed tamen subiecta sunt uisibilia.

Także gdy bywa mówiono: Zebranie jest lud Boży / w którym Bóg prawdziwie zbiera Zgrómadzenie / któremu daje grzechów odpuszczenie / y sprawiedliwość / y zbawienie wieczne. Ta propositio jest

jest członek wiary / a lubieć / to jest /
 ludzie przyjmujący Ewangelię / smiślem
 bywają poznani / gdyż pewne znaki wpa-
 dają w oczy y w uszy / które ye rozegna-
 wają / od innych ludzi. Przetoż nie mówie-
 my o Zebraniu / jako o wymyśle Platon-
 skiem / ale okazujemy Zebranie / według
 namow : Powiedz Zebraniu. Tu musi
 być rozumiane widome Zebranie. Item:
 po wśytkiem świecie / wyszedł gros
 ych ic.

Które są znaki Zebrania własne?

Znaki nieomylnie w spól ty trzy są. Znaki Ze-
brania praw-
wobjuwego.
 I. Jednomysłność albo consens w nauce
 Ewangelię niezepsowany / zwłaszcza w
 fundamencie. II. Własne pożywanie
 świętości. III. Powinnowate posłu-
 szeństwo Drzedowi łoscielnemu / według
 Ewangelię.

Asz potrzeba vszy każdy człowiek / który ma
 być zbawion / był członkiem prawego
 Zebrania Chrześciańskiego.

Odpowiedz. X owsem jest potrzeba /
 aby każdy człowiek który ma być zbá-

1. Corinth. 1.

wion przypoyon albo przyłaczon był prą-
wemu Zebraniu / Wiara / Wyznaniem /
Wzywaniem Boga / y wola takowa że
rad chce dopomoc zachować Zebranie / y
przyłaczyć sie mu / według tych namów.
1. Corinth. 1. Niechay między wami nie be-
da rosterki.

Hebr. 10. Nie opuścżayac zgrómadzenia
waszego.

Gala. 1. Jesli kto inſe Euangelion każe /
przeklety bądź.

Pſal. 26. O yednem rzecz proſił Pána /
tey bede ſadził / aby ch mieſzkał w domu
pánſkiem / po wſyſtki dni żywota mo-
yego.

Pſal. 83. Błogosláwieni ktorzy mieſzkáya
w domu twoym Pánie.

Pſal. 91. Wſzczepieni w domu pánſkiem /
beda quitnac / w przybitkach domu
Boga náſzego.

Roma. 8. Ktorých wezwál ty teſ obrac.

Które rzeczy ſa potrzebne / ku yeda
nocie Zebrania?

Porównanie á yednomysłnoſć w fun-
damencie / zwlaſzcza / w náuce Euangeliey

nienaruszoney / y w własnym pożywaniu
Sacramentow / y w posłuszeństwie po-
winnowatym Przedowi kościelnemu /
według Euangeliey.

Niechy po-
trzebne ku
jedności Ze-
brania.

Świadcztwa yawne są o nauce. 1.
Corinth. 3. Fundamentu inego niſt poło-
żyć nie może / króm tego który położony
yeſt / który yeſt Jeſus Chriſtus. Item:
Gala. 1. Jeſli kto inſzego Euangelium nau-
cza / przekleſty bądź.

1. Corinth. 3.

O poſłuſzeńſtwie. 1. Corinth. 1. Niechay nie
bada między wami roſtarki. A ku Zydom
Nie opuſzczayac zgrómadzenia waſzego.
Item. Bądźcie poſłuſzni przedłożonym
waſzym / zwaſzczá / w tych rzeczách / któ-
re są właſne przedow ych / według Euan-
geliey. Lecz podobnoſć obyczayów / któ-
re są od ludzi wſtawione / nie yeſt potrzeb-
na. Przetóž przeciw zbitóm nie potrzeb-
nym / wiele yeſt ſwiadcztw w piſmie S.
Rom. 14. Króleſtvo Boże nie yeſt yedze-
nie ani picie ale ſpráwiedliwoſć / pokóy y
weſele w Duchu S. Bo kto w tym ſłuży
Chriſtowi / podoba ſie Bogu / y będzie poch-
walon od ludzi. Item: Coloff. 3. Niech was
niſt nie ſadzi w yedzeniu ani w picciu. 2c.

1. Corinth. 1.

Hebr. 1.

Coloff. 3.

O Sacramentach albo Świętościach.

Cos bywa zwano w Zebraniu Sacramentem albo Świętością?

Świętości
co są.

Sacrament albo Świętość w Nowym Testamencie / jako Zebranie zwykło mówić / jest sprawa od samego Boga ustanowiona / przydana obietnicy czynionej w Ewangeliach / aby była świadectwem y wspominkiem albo widomem znakiem / czynionej y danej obietnicy o Łasce Bożej. Dla tegoż starzy zwykli byli mówić: Sacrament jest znak Łaski.

Czemuś przydane są sprawy albo znaki świętych / obydwój obietnicy?

Świętości
czemu są
przydane
Ewangeliach

Wiele jest tego przyczyn / wśakże nas osobliwse y naznakomitse są ty dwie. Bo gdy Bóg Zebranie zgrómadza czynioną obietnicą / a tylko oni stawiają się dziećmi żywota wiecznego / króży obietnicy o Pośredniku wierzą / tedy też chce jasnym świadectwem widomem / wśem ludziom obietnice pokazać / a tym ja
przywłaż

przywłaſzczyc y przyłaczyc / ktorzy ya wiara ogarniaya / to yeſt / chce poſwiatac / yz obietnica ku nim przyſlucha. Bo obietnica yeſt powszechna y ſpolna. A wiara y pożywanie Sacramentu / przywłaſzczaya ya każdemu wierzącemu. A tak dopiero Świątoſci ſa znaniem woſley Bozey ku nam / Zwłaſzcza vpominayac nas o obietnicy / y przywłaſzczayac / to yeſt / ſwiątzącac / yz obietnica ku nam przyſlucha.

Druga przyczyna yeſt / Poniewaſ Bóg chce / aby oni wſyſcy ktorzy mają być zbawieni / byli wſzczepieni w Zebranie / y przyłaczeni ku ſłużeбноſci Euangeliey / jako yeſt powiedziano : Które wybrał / ty też wezwał / dla tegoż wydał a wſtawił Bóg ſprawy yawné / rozeznawayace y oddzielayace Zebranie / od wſzech inych narodów. A też yzby poznane było Zebranie / y ty ſamy ſprawy ſwiadectwem były / któreby pokazywały y ſwiataczyły / yz Bóg chce / abyſmy byli ſłuchaczmi głoſu Euangeliey / a yz ktorzy nie ſłuchaya głoſu Euangeliey / ani ſie ſtawaya oby waczmi a mieſzczeninami tego

zgrómádzienia wezwánych / nie są wybráni. Takó Bóg chce áby było Zebranie oczymá widziane / y było widome / ábyśmy pomysláli / gódieby náuczania yego dopytawác sie y szukać go.

Przetóž Sacramenta / są znákami pócwiárdzáyacemi wiáre ku Bogu / Bo są świádectwem przywlászczenia álbo prziláczenia / yáko Páwel S. zowie obrzezanie pieczęcia spráwiedliwósci / przeto yž świádczyło / yž obietnicá ku Abrahamowi przysłucha. Przytym też są znákami społeczności Zebrania y wyznania.

Obrzezka
w stárym
Zákonie co
známionowála.

A wważywszy przednieysze przyczyny y kónce / potym też mogą być przydane Allegoria y známionowania inšie / yáko / Obrzezka bylá ná messiém członku / áby bylá przedziwnem nápominaniem / o przyszłym násieniu / to yest / zbáwicielu / A przytym też wiele známionowála / zwlászczá / yž z potomków Abrahamowych miało przydź zbáwienne násienie / o którym przed tym było powiedziano : Násienie niewiěście zetrze głowe wężowe. Známionowála też obrzezka / yž w tym

cielesnym

cielesnym rodzeniu / spladza sie przyro-
dzenie ludzkie winne / nieczyste / y które mu-
si być obrzezane / to yest / które yest śmier-
ci poddane / ale dla obiecane go nasienia /
według słowa Bożego / Zebranie ma
mieć nową y wieczną sprawiedliwość y
żywot.

Tak też Chrześc naprzod znamionu-
ye / żebywamy ponurzeni w krew Chry-
stusową / y oczyszciani od grzechów /
Przytym też znamionuye / yż Zebranie
bywa pogrążone w wciśki y wdrecze-
nia.

Wieczerza pańska osobliwie zna-
mionuye / yżesny są członkami Chrysto-
wemi / a yż bywamy wszczepieni w cia-
ło yego / y omywani krwią yego. Prze-
toż yest świadectwem / y obietnicę v-
czymioney w Euangeliey / y przywołasz-
zoney osobliwie każdemu. Przytym yest
napomnieniem o Dziełczynieniu. Prze-
toż bywa zwana Eucharystia / y yako Cy-
prian nadobnie mówi / yest pamiątka al-
bo vpominkiem danej y przyetey łaski.

Jest też y zwiastą pospolitego zgro-
dzenia. Item: świadectwem spolney mi-

łości y

Chrześc S.
co znamio-
nuye.

Wieczerza
pańska co
znamionu-
ye.

kości y jedności w tymże Zebraniu/ yako
 stárzy przy czynieniu vgod/ zachowywá-
 li osobliwe Ceremonie á obyczaje/ y po-
 żywanie chleba. Stądże vzywáli słowa
 ofiára za vgodę. Także też w Zebraniu
 społeczność tego pięknego spólnego poży-
 wania/ ma być rozumiana/ yż yest zwiá-
 ská spólney zgody/ która związani á spo-
 yeni/ wšyscy yedno yestelny w sámych
 Chrystusie/ A nie rostárgywaymy Zebrá-
 nia/ háléństwem dziwnych pomysłow/
 márnym prágnieniem chwały y poży-
 tów/ y nienawisćiami. Lecz záwždy ná
 początku przednieyše kónce máys być
 vważáne.

O Chrście Świetym.

Co yest Chrześ?

Chrześ co
 yest.

Jest ponurzenie w wodę vstáwione
 od Syná Bożego/ s wypoczytaniem
 słów: Ja ciebie krzese w Imie Oycá/ y
 Syná y Duchá S. Świátczac/ yż to
 świadectwo yest od Boga vstáwione/
 yż ón który s wypoczytaniem słów po-

nurzon

nurzón bywa/s Bogiem poyednány yest/
dla Chrystusa/y Duchem S. poświęcony
ku żywotowi wiecznemu.

Który yest Smysl á wyrozumienie
słow Chrzcu S?

Ja ciebie chrzce w Imie Oycá y Syná y Duchá S. to yest/ Ja słuzebnik Chrystusów/ta Ceremonia świadcze w Imie/ to yest/ z rozkazania Bożego/ yż ty/ który bywaś tako ponurzón / yestes przyety w káste od prawdziwego Boga / który yest Ociec wieczny páná nášego Jesu Chrystá/ y Syn y Duch S. á yż yestes przyety dla Syná/ y yestes poświęcony Duchem S.

Y tu ma być rozumianá Correlatiua Sententia, Ja świadcze yż bywaś przyety w Imie/ to yest / ku poznániu y wzywániu Boga prawdziwego / który yest Ociec wieczny Páná nášego Jesu Chrystá/ Y Syn y Duch S. y bywaś przyety dla Syná odkupiciela Zebránia Chrześciańskiego / A yż beda poświęceni wierzacy Duchem S. Którego Boga / masz poznác y wzywác. Y yáwnie ku temu świadczyś y wyznawaś tym Chrztem / że sie

Słowa
Chrzcu yst
to máng
być wyro-
zumiane.

wszystkich Bogów zmyslonych chceś
strzec / y ony za przeklecie mieć.

Mająli niemówiata być chrzczone?

Niemówi-
ata mają być
chrzczone.

Odpowiedz. Niemówiata albo dziatki
małe po porodzeniu prosto / mają być
chrzczone. Dowód tego z Euangeliey
jest wzięty.

Wszystcy ktorzy mają być zbawieni /
ci musza być w Zebranie wśczeptieni w
tym żywocie / według tey namowy: Kto-
ce wybrał / ty też wezwał. Skąd ta per-
na sententia popłynęła: Wes Zebrania /
nie maź Zbawienia.

Ku dziatkam małym przysłucha o-
bietnicą kási y zbawienia wiecznego.

Dla tegoś mają być chrzczone / y w
Zebranie wśczeptione.

Minor albo wtóre położenie jest do-
ści y równe y yásne / Bo takó PAW mó-
wi: Niechaycie dziatki ku mnie przydę /
Boc takowych jest Królestwo niebieskie.
Item: Nie jest wola Oycá moyego / aby
zginac miało yedno z tych małutkich.

Ty namo-

Ty námowy yawnie y dostatecznie do-
wodza y poctwirdzaya / yz ku dziatkam
malyim obietnica laski y zywota wiecz-
nego przyslucha. A mowia o dziatkach
Zebrania Chrześcianskiego.

A nie mąya być miesani Poganie
w Zebranie / ani ma być tufono / yzby
miedzy bluzniercami / członkowie Zebrania
być miały / ale ty Namowy mąya
być zachowane: Które obrak / ty też we-
zwal. Item: Gdzie dwa albo trzy sa
zgrómádzeni w Imie moye / ya w poy-
rzodku ych yestem. A w Psalmie: Błogo-
sláwieni ktorzy mieszkaya w domu twym
Panie. Item: Wszczepieni w domu Pań-
skiem / beda kwitnac w przybytkach do-
mu Boga nášego.

Przetoz ku tym dziatkam obietnica
przyslucha / ktore sa w Zebraniu. Ty
przyimuye dla Posrzednika / ktorego
Imie nad nimi wzywane yest. A w
tychze Bog yest sprawny / y poswieca
ye Duchem swoym Swietym / pod-
lag tego yako to ony poyac a vchwoćic

P ij moga

1. Corinth. 15.

moga / Bo dziedzicy żywota wiecznego Duchem S. poświęceni być muszą / według tych namów: Jesli kto nie będzie odrodzony z wody a z Duchem S. Item: 1. Corinth. 14. Ciało y krew Królestwa Bożego nie odziedziczą / zwłaszcza / krom odrodzenia.

Ephes. 6.

Poznawamy się przeto to dobrodziejstwo Boże wdzięcznie / yż dziatki prosto po porodzeniu / w Zebraniu przyjmują / y weselmy się / yż są w Zgromadzeniu wybranych / y wiedźmy być wola Boża / yż by yakby yedno rychło młody dowcipna nauki była / nasienie Euangeliey S. w nie w siane było / według tey namowy: Ephes. 6. Wychowuywajcie dzieci w karności y w nauczaniu pańskim.

Tu nechay beda y świadectwa Zebrania pierwszego przydane / ku pochwiedzeniu. Origenes yasnje mówi / pisząc na 6. rozdział Epistoly do Rzymianów: Zebranie od Apostolów podanie wzięło / dziatkom w powiciu Krztem S. służyć. Bo oni wiedzieli / którym skrtości taje-
mnice / poleczone były / yż we wszystkich są własne przyrodzone plugawości grzechu /

chu/ które przez wodę a Duchá swietego
omyte y wyglądzone być muszą.

A mamy wiedzieć/ yż Chrzest nie tylko má
tych dzieł / ale y wpytých stárych yest v-
godą przed Bogiem/ czasu káżdego/ którzy
á czby w grzech vpádli/ wśátkze zás ku Bo-
gu náwrócáni bywáya. Bo w náwróceniu
człowiek bedzie przez wiáre zás wśádzó-
ny w osiádkóść obietnice káski / y dziedzie-
twá żywotá wiecznego / prawdziwie y
doskonále / przez Posrzedniká / podług
namowy : Math. 18. máś odpuscic siedm
dziesiáć kroć siedm kroć.

Math. 18.

Przetóž niechay záperwne náwroce-
ni wiedza / yż vgodá oná która we chrzcie
S. s Bogiem vczynili / yest ym odnowio-
ná / á yż do nich przyslucha obietnicá/
Chrtu S. przydaná : Kto vwierzy / á
bedzie ochrzczone / bedzie zbáwion. A yá-
ko y nemi obietnicámi / táž tež y słowy o
Chrzcie S. mówionemi / niechay sie pra-
wdziwie počwierdzáya / Niechay wie-
dza yż sa przyeci od tego Boga praw-
dziwego / który yest Wycem Pána náše-
go Jesu Chrystá / A to y iscie dla Pos-

rzędniak / y yż są poświęceni Duchem S.
tu żywotowi wiecznemu.

Niechay wiedza / yż ym zaś Chrześt
yest widomem znakiem pewnem / dobre
go sumnienia przed Bogiem / przez Zmar
twywołanie Jesu Christa / który yest na
prawicy Bozey / yako yest napisano w
Epistole Piotra S. to yest / niechay wie
dza / yż tedy społeczna vgodá stála sie mie
dzy Bogiem á ochrzczoneymi. Bóg cie
przyimuye dla Syna wskrzeszonego / y
przez niego y dla niego wygládfa albo
odpuszcza grzechy twoye / y poświęca
cie do żywota wiecznego. Ty zaś pozna
waś / yż ten prawdziwie Bóg yest / któ
ry sie w tym Synie wskrzeszonym ob
yáwił / y yż tego prawdziwego Boga
wzywaś dusznością w Syna.

Takci sie stawa v pewnienie sumnie
nia dobrego znakiem widomem / y społe
czne obowiazanie / Boga y człowieka o
chrzczonego / które yest pewne / y sprá
wne dla Syna Bozego wskrzeszonego /
króluyacego / y prawdziwie zgrómadzá
yacego Zebranie w rodząyu człowie
czym / przez Euangelia. Toż v pewnie

nie zna-

nie znakiem widomem / y społeczne obo-
wiazanie pewne yest / nawrócomin ku Bo-
gu / Bo doskonale bywają zaś wsądze-
ni w osiadłość obietnice łaski / y dziedzie-
twą żywota wiecznego.

Stara przypowieść yest / Po roz-
biciu albo wypadku przyrodzenia człowie-
czego / dwie desce człowiekowi są dane /
na którychby z trudności wypłynął / pier-
wsza Chrzest / a gdyby te pierwszą deske
utracił / tedy yestże druga yest / zwłasz-
czą pokutą. Ta powieść zda się / yż yest
mówiona przeciw Nouacianóm / którzy
przeli yżby wpadli w grzech / po Chrzcie-
ku Bogu się nawrócić mogli. Y potrzeba
było ganić Nouaciany / yako głos Sy-
na Bożego yawnem ych yest zgánieniem /
gdy mówi: Siedmiesiąt kroć siedmi
kroć odpuszcisz. Wszakże ta stara prypo-
wieść / ma być prawie dobrze rozumia-
na. Bo pierwsza Tablica nie tak bywa
utracona / aby yey zaś nie mogli dostać /
Ale w prawdzie w całym Korab Noego
beda nawróceni przyjeć / to yest / w Osiad-
łość całą obietnic Zebrania / dla Pos-
zednika.

Tu też

Tu też potrzeba ludzi napominać o
 wszyſtkich błędach y hałeſtwach nowo-
 krzeńców / y ma być ta reguła zachowa-
 na: Z owocow ych poznać ie / to yeſt / z
 yawnych fałſzywych nauk / które ſą ſwia-
 dectwami nie omylnemi / z kađ wiedzy
 každy moze / yż ſą omamieni od Diabła.
 X niechay beda przed oczyma oſobliwe
 ych błedy / które krotkiemi ſłowy wypo-
 czytam.

Błedy Nowokrzeńców.

Błedy No-
 wokrzeń-
 ców.

Barzo yeſt rzecz potrzebna / aby by-
 ły Historie prawdziwe / o poſwarach a
 walkach Zebrania / okolo Artikulow wi-
 ary / abyſmy prawdziwemi roſſadkami
 wſelkich czasow o Artikulech wiary po-
 wierzeni byli / y yzbyſmy widzieli / yako-
 we hałeſtwa w beſboznych odſzepień-
 ſtwach znamięnowały / yż od Diabła po-
 wod ſwoy miały. Ale nie yednoſtayne od-
 ſzepieńſtvo yeſt Nowokrzeńców / ale
 rozmaite / tak yż prawa a ſtraſliwa dzi-
 wowidza yeſt / X yedni w tym odſze-
 pienſtwie ſpetnieyſzego dominania ſą /
 niſzli drudzy / wſakże yednak wſech ſpole-
 czne ſą.

czne są Haeństwa począwszy od Carpo-
crata / Marciona / Pepusanów y Ma-
nicheów. X gdyby byli niepopisane Hi-
storie od inężów wiary godnych / yako
Justina / Clementa / y Epiphanięgo /
niktby teras nie wierzył / yżby takowe sa-
leństwa / prosto po wieku Apostolskiem
być miały / yakowesmy w tym wieku na-
szym w żakosney tragediey Monaster-
skiey widzieli. Lecz mamy wiedzieć / yżci
Diabeł czasu każdego straszliwie Zebrá-
nie zamieszawa / X vmocniaymy á gotuy-
my sie przeciw chytrościam Szathán-
skiem / prawdziwą znayomością nau-
czania prawdziwego / modlitwami y ros-
sadkami Zebrania prawdziwego / które
yáwne Haeństwa ludzi od prawdy wwie-
dzionych / pokazało y potapiło.

Wszystcy obledliwi ludzie yako Car-
pocrates / Marcion / Pepusanowie / Ma-
nicheowie zc. gánili porzadek pospolitni ży-
wota człowieczego / Przel'ozęństwa / Sg-
dy / własności máyetności zc. X niektó-
rzy z nich gánili do bezaktu Mál'zeństwa /
Niektórzy przeciw temu nauczali / yżby
żony miały być spolne / yako czynił

Q Carpo-

Carpocrates. A straszliwe przykłady by-
wają wypoczytane w Historiach. Tąto
wyglądzi byli wtóra Tablice dziesię-
ciorga przykazania Bożego.

A każdy przyrodzonym rozumem roz-
sądzić może / yżec ci nie są z Bogą / którzy
nauczają nauki przeciwne przykazaniu
Bożemu / które nam też y z przyrodzenia
znayome yest. A ponieważ / wiele tym po-
dobnych nauk / Nowo Chrześciany wieku na-
szego nauczali y nauczają / tedy y równa rzecz
yest / yż ych odszepieństwo / yest szczy-
wym szaleństwem a yadem Szatańskim.
Przetóż dla takich y równych znaków /
mamy ye za przeklecie mieć / y żadnego
składu s nimi nie miewać / yako napisano
yest: Ksliby kto inšey Euangeliey nau-
czał / przekletem niechay będzie. Itē: Jes-
liby kto mówił bliźnierstwo przeciw Du-
chowi S. nie będzie mu odpuszczono / zc.

A refutowania y zgánienia mocne a
yāsne tychto błędów / mają być wsem
znayome / a zwłaszcza oni / którzy praw-
dy są nauczani / mają o nich często być
nāpominani.

Błedy przeciw pierwszey Tablicy sąc

Spetnieyše ale są ciemnieyše / y jest wiel-
kie zamieszanie domnimania. Niektó-
rzy bluznierstwo Serueto we przeciw
trzem personam yednego Bostwa / y tam
y sam roznaśają. Wiele ich też jest / którzy
nie mówią / o różności person / nie na-
uczają co jest Sin / dla czego bywa zwa-
ny Słowem y wyobrażeniem Oycà wie-
cznego / także ani co jest Duch S.

Wszystcy Nowożrzeńcy zmysłają /
yżby żaden grzech Wrodzony nie był / y
dla tegoż przą y nie chcą / aby dziatki ma-
łe miano chrzcic.

Potim o vsprawiedliwieniu yedni smy-
ślają yako y Aniży / yżby byli sprawiedli-
wemi dla uczynków swych / zwłasczà dla
swierzchney karnosci / cierpliwosci / ponu-
rosći / dla tego yż opuścili obcowanie spo-
leczne / yż majątnosci własne spolnemi
uczynili / y dla tym podobnych spros-
nych spraw.

Ini Eubusiasfici albo Galency smyślą-
ją / yżby byli sprawiedliwemi / nadchnie-
niem Bostkiem / którego w nich niemają / a-
le smyślają yżby ich speculacie a smys-
lone wzdychania / nadchnieniem Bożym

byli / A ono w nich są Diabelskie omamie-
nia / yż omamieni będąc podczas smil-
kna / a podczas głosy niezwykle wypuść-
czą / yako Nowochrzczeni w Mona-
sterzu w poryzod vlic vpádali / a wokáli/
żeby dziwnie záchwyceni bywali.

Cito faleńcy albo obledliwi / przyda-
wają przytym ten škodliwy a zaráźliwy
błęd : Cwirdza yżby Bog nie miał sprá-
wować w nas / przez rozmysłanie słowá
swego písanego / aby yedno tak odwiedli
ludzie od słowá Bożego písanego.

Bo gdyby ludzie od słowá písanego
odwiedzeni byli / z tego trzy rzeczy bárzo
złe pochodzą.

I. Utrácenie pewnego náuczania / Za-
koná y Artikulów wiary.

II. Utrácenie pociešenia.

III. Wygášenie albo wygládzienie praw-
dziwey wiary / albo ćwiczenia wiary.

Naypirwey bywa vtrácona náuka /
Bo gdy pomysł człowieka nie będzie rza-
dzony słowem písanem / tam ludzie oble-
dliwi / smysłają náuki a domninania /
według podobania swego / przeciw Za-

konowi

konowi y Artikutóm wiary/ yáto ych wiele czyniło w Cudzorostwach.

Po wtóre/ w stráchach á w Bolesciach práwých/ nie pociesáya sie písánemi obietnicámi/ á ták vpadáya w rozpácz.

II.

Po trzecie/ áni wiedza/ áni sie teź náuczáya co yest wiára / Bo szukáya nádhnienia/ á nie podporáya sie rozmyslánem písanego słowá / gdyß yednáť rzeczono yest/ wiára z sluchánia / á sluchánie přes slovo Boze.

III.

Dla tegoż balenístvá á wymysly Stenckfeldowe / y inych/ stale máya byc odrzucáne y wygládzáne/ które ludzie odwodza od słowá písanego/ y przayzby Bóg přes rosmyslánie słowá písanego spráwny byc miał.

A záwždy przed oczymá niech beda/ świádectwá pewne/ yáto ty sa/ Ewangelia yest moc Boza / ku zbáwieniu wierzacego káždého / Rom 1. Item Blisko yest Rom. 1. słowo w ustách twych y w sercu twym. Item: wiára yest z sluchánia á sluchánie přes slovo Boze/ zc.

A mamy wiedzieć yż Syn Boży który
 yest wieczne słowo Boże / yest przy roz-
 myślaníu słowa pisanego / y przez onóſ
 króm szrodka / yest sprawny / według te-
 go yako yest mówiono: Ioh. 8. Naprzód
 ten / który s wami mówi. A do Żidów 4.
 Żywe słowo Boże / możnięſte yest niſli-
 miecz / y ſadzi pomysły / á nie yest ſkryte
 ſtworzenie przed niem. Ioh. 14. Yeſli mie-
 kto miłuye / słowo moye chować bedzie / á
 Ociec mój bedzie go miłował / y do niego
 przyjdziemy / y mieſtkanie v niego wzy-
 niemy. Prouerb 8. Mówi mądroſć: By-
 łam s nim Miſtrzem / á Kochanie moye s
 ſynmi ludzkiemi. A przed tym mówi:
 Wolam v bran Miſczich. Takó ſka-
 cza słowo piſane albo każane y Syná
 Bożego / który króm ſzrodka / sprawny á
 możny yest w poſługowaniu Euange-
 liey. Przetóſ Króleſtuo Chriſtuſowe
 to yest / yż ón ſam króm ſzrodka ſpraw-
 ny yest / w poſługowaniu Euangeliey /
 á yż ſam zgromadza y zachowywa Ze-
 branie ſwoye.

Ioh. 8.

Hebr. 4.

Prouerb. 8.

Którzy przeto ludſie odwodzą od pi-
 ſanego

śanego słowa / ci ye zarazem odwodza
od Syna Bożego / y są odpowiednemi
nieprzyacielnami Królestwa Chrystowe-
go. To ma być pilnie uważono / a dobrzy
beda wzywani a wabiemi / ku miłowaniu
y pilnemu czytaniu y rozmyślaniu słowa
pisanego / y ku prawdziwemu ćwiczeniu
wiary / gdy beda uważać / yż tak a nie inac.
Syn Boży sprawny jest / zwołaszczą / w
rozmyślaniu słowa pisanego.

A gdyś PRA mówi : Z owoców
ych poznaćie ye / tedy temi słowy chce
aby w każdym odszepienstwie / w wszystko
nauczanie było dobrze uważono / A ye
sliby Secta która bronila błędów znacz-
nych / któreby yawnie walczyły z Żako-
nem Bożym y z Euangelią / tedy mamy
wiedzieć / yż to odszepienstwo sam Dia-
bel pobudził / y mamy sie go strzec.

A w Odszepienstwie Nowo-
żrzezeńskiem / ten błąd straszliwy jest /
yż wygląda rozność miedzy grzechami
które są w Swietych nie przeciw
Sumnieniu / y grzechami które bywają
czynione przeciw Sumnieniu. A smy-
sła / yż oni którzy wpadają w grzech
przeciw

przeciw sumnieniu przed sie są sprawiedli-
wemi / y Duchá S. nie utracą. To sa-
leństwo Antinomów daleko sie roszczy-
ło / y między inemi którzy nie są z liczby
Anabaptistów. Lecz yawnie będzie pote-
pione yásnemi świadectwy pisma świe-
tego.

1. Timoth. 1.

1. Timoth. 1. Bóguy bóg dobry / zácho-
wywáyac wiáre y dobre sumnienie.

1. Corinth. 6.

1. Corinth. 6. Kurewnicy / Cudzołóžni-
cy / Mezoboyce / zc. Nie odziedzicza / Kró-
lestwa Bózego.

Rom. 8.

Rom. 8. Jesli vczynki ciáka duchem
martwic będziecie / žyc będziecie.

Jtem o Aaronie pisano yest. PAN go
chciał žetrzec.

O Pokucie albo o Náwró- ceniu ku Bogu.

Acz to słowo pokutá wiecey sie stlá-
nia ku struše albo ku stráchóm y záloš-
ciam / wšákže Zebranie náwrócenie ku
Bogu / zowie pokutá / która w sobie zámy-
ka y zálošci y pociesenie / albo vmartwie-

nie y

nie y obżywienie / yako S. Paweł zowie /
y podczas taki yest zwyczaj mowy w E-
uangeliey / yako na tym miejscu : Wesele
yest Anyokóm nad yednem grzešnikiem /
połute czynicem.

Aleć tu niſkim niehcemy walczyć o
ſłowa ſamy / chceli kto inſemi ſłowy o
tym mówić / nie bedziem ſie ſnim ſpierać.
My ſ dobrą porádg / to ſłowo połutá /
które yest w Zebraniu dobrze znáyome /
záchowywamy / áby rzecz tym rychley
była wyrozumiana / á yžby tym yáſniey-
ſze było refutowanie á zgánienie błédow
y labyrinthow onych / któremi Mnify
przez wiele wieków náuczanie o połucie /
záćmili á pokázili byli.

Co yest Połutá álbo Náwrócenie
ku Bogu :

Połutá álbo Náwrócenie ku Bogu yest
ſtruchá / to yest / prawdziwy ſtrách y ^{Połutá}
žalóſć w ſercu dla grzechow náſych / y ^{co yest.}
przyecie wiára w Chriſtuſá grzechow
odpuſzczenia / vblagánia / vſpráwiedli-
wienia / y obżywienia / y yest zápozczenie
nowego poſluſzeńſtwá.

Wiele yest części potuty?

Trzy: Struchá / Wiára / y Nowe postuſzeńſtwo. To rozdzielenie potuty wydáłſiny / dla náuczania s dobrá poráda / y proſimy áby ktróm potwarzy byko rozumiane.

Co yest Struchá?

Yest prawdziwy strách y boyaſſi / która pochodzi z poznania gniewu Bozego prze-
ciw grzechóm náſzym / y záloſć yjeſiny Boga obražili / według tych Ná mów: Já-
ko Lew ztarł wſyſtki koſci moye. A Eſa.
66. A ná kogoſ poyrze / yedno ná ſtruſzo-
nego w Duchu y ná drżacego przed ſło-
wami moyemi. A Jeremiaſ mówi: Gdys-
mi okazał / vderzylem w ledſwy moye /
to yest / zleklem ſie.

Eſa. 66.

Które ſa oſobliwe błedy Papię-
ſkie o Struſe?

Dwa ſa oſobliwe błedy Papięſkie
o Struſe. Pierwſzy yest / yż powiedáya /
yż ſtruchá muſi być doſkonála / á ſtru-
cháć żadná miára nie moze być doſkonála.

Y gđſie

N. gdzie sie yedno żalosci mnoży / krom pocieszenia y wiary / támoć ludzie w wieczne zkázenie vpadáya.

Drugi bład yest yáwne bluźnierstwo przeciw Chrystusowi / yż zmysláya / żeby skrucá záslugowác miaká grzechów odpuszczenie.

Skrucá yestże potrzebna?

Odpowiedz. Nieyáka Skrucá yście yest potrzebna. Bo pod przysiega bywa mówiono : Tak yákom żyw / nie chce śmierci człowieka grzesznego / ále yżby sie náwrócił y żyw był. Tu w tey mowie chce Pan Bóg / ábysmy sie náwrócili / y obicuye obzywienie / A náwróceniec známionuye nie zmyslona žalosc / ále prawdziwa zmienność pierwszego vmysłu y przedsiwzięcia.

z. Corinth 7. Zásmutceni yesteście ku pokucie / á smutek wedlug Boga / wypráwuyete pokute niezáobliwa ku zbáwieniu.

2. Corinth. 7

Rom. 6. Człowiek náš stáry zárazem yest vkrzyżowany / áby było wygládzone ciáło grzechu / ábysmy nie służyli grzechowi.

Rom. 6.

K ij

Item:

Item: Początek mądrości jest/ Bo-
żajń Boża.

Wyſſzey pomieniona jest Namowa
Esaiaſa Proroka: Na tego poyrze-
niſli na ſkruszonego w Duchu y lekayace-
go ſie ſłów moych.

Item: Skrąćcie ſercá wáſze.

Item: Bóg jeſt ogniem trawiacem.

Pan Bóg dla tego to przyrodzenie
niezdne/ tak rozmaítymi trudnoſciami á
doległoſciami obciążyć raczył/ Abyſmy
gniew yego przeciw grzechowi pozna-
wáli/ á przestraſzeni bedąc wciékali do
Poſrzednika. Eſa. 28. Cwiczenie dawaj
rozum. Pſal. 118. Dobrzeć mi Pánie yżeſ
mie pomiżyl/ ábych ſie náuczal Spráwie-
dliwoſci twoych.

Eſaie 28.

Pſal. 118.

Contra.

O rzecz nieznaýomá nie moze być żá-
łoſć.

Wiele grzechów wielkich/ których yed-
nak nie znamy/ bywáya nam odpuszczone.

Przetóſ Skruchá nie jeſt potrzebna.

Tak odpowiedam ná pierwſze podanie:

O rzecz

O rzec̄ niez̄náyom̄a nie może być ż̄ałość /
zwłaſzcż̄a in ſpecie. A n̄a wtóre podanie
t̄aſ̄ odpowiad̄am : Wiele grzechów wiel-
kich / kt̄órych nie znamy / zwłaſzcż̄a in ſpe-
cie / byw̄aýa nam odpuſzczone / ȳaſ̄to yeſt
n̄ap̄iſano : Grzechy wſyſtki kt̄oż może
zn̄ać : Ale in genere wiadomo yeſt / yż w
tym przyrodzeniu zk̄aýonym ciemnoſci y
w̄atpienia ſa / y wiele ſzkodliwych po nas
włoczących ſie płomieniów / ȳaſ̄to to w
ſobie dobrze czuyemy.

Dla tegoż Proroż w Pſalmiety zk̄oſci
wſpół ogarnīaýac mowi : Oto w niepra-
woſciach yeſtem poczey / A w grzechach
porodził̄a mie Mat̄ka moȳa. Przetoz̄ pot-
rzeb̄a yeſt / aby ż̄ałość nieȳaſ̄ta prawdziwa
w nas był̄a / w kt̄órey gdy wiara bed̄zie-
my podd̄żwignieni / bierzemy grzechów
odpuſzczenie.

Ani ſie też̄ potrzeb̄a wiele pytać̄ a dowie-
dow̄ać / yeſli potrzeb̄a ż̄ałości doſkon̄a-
ley / Bo odpuſzczenie grzechów nie wiſi
z zaſługi / ani z wielkoſci ż̄ałości / Lecz
pewna rzecz yeſt / yż̄ żadna ż̄ałość nie yeſt
doſkon̄ała / a gdy ſie ż̄ałość mnożȳ kr̄óm
pocieſzenia / tedy człowiek ten w zaſtr̄ace

nie wieczne wpada. I doświadczamy
 sie wszyscy / yż w nawróceniu wielk, boy
 bywa / y nie króm pracey wielkiej po-
 cieſzenie wiara bywa przyete. Jako
 on mówi: Wierze Pámie / ale wspomos
 mdłość moye. Item: Duch sie za ná-
 mi przyczynia / wzdycháníem niewymo-
 wnym. Item: Duch wspomaga mdłość
 náſze.

Która yeſt różnoſć miedzy boyażnią
 ſłużebną y boyażnią
 Synowſką?

Odpowiedz. Boyażń ſłużebna yeſt/
 ſtrách y poczucie gniewu Bożego / króm
 wiary / to yeſt / króm dowiernoſci mi-
 łoſierdziu Bożemu / która nas ku Bo-
 gu prowadzi / y króm pocieſzenia / które po-
 cieſzenie ſercá poddzwiga w żalóſciách
 y bolesciách piekielnych. Jakowy ſtrách
 był w Saule Krolu / w Judafu / y w
 ynych tym podobnych / który ſie ſtawa
 ſtráſliwym ſkrzytáníem żebow przea-
 ćiw Bogu / y wciela przed Bogiem.

7. Iohan. 4.

Oczym yeſt nápiſano. I. Iohan. 4. Do-
 ſkonála miłość wygánia boyażń.

Synonſt=

Synowsta Boyażń jest strach y poczucie gniewu Bożego / ale swiata / to jest / s doskonała dusznością w miłosierdzie Boże / która ku Bogu przystępujemy. A która serca bywają wybawione z boleści piekielnych / y ku Bogu wolią: Abba Oycze / w poyszrodku boleści a żalosci / które yednak pocieszenie przewycieja. Jako David Król w wielkich boleściach był pocieszenim poddżwigniony / Jak sam o sobie mówi: w Psalmie 41. Jako Jeleń pragnie studnic wód / tak też duszą moją pragnie ciebie Boże mój.

Psalm. 41.

Item: Czemuś smutna duszo moją / y czemu mie straszysz? Usay weń / Bo go yeszce bede wyznawał y chwalił / Bo jest zbawienie oblicza mojego / y Bóg mój.

Takowac jest skrucha ludzi Swietych w tym żywocie. A ku temu przyslucha namowa: Boyażń Boża poczatek mądrości. Ine opisy boyażni służebney y synowstiey chcąc opuścizam / które prożnujacy gádające smysłają:

A powie-

Jerem. 31.

Esa. 28.

A powiedzą być boyażń synowstą / któ-
 raby sie nie bała karania. Ale my mamy
 wiedzieć / yż sie y w swietych nasyduye
 społecznie / boyażń y poczucie karania /
 y wiara / która przystepuye ku Bogu. Bo
 Bóg chce aby świeci nieyako rozumieli y
 czuli gniew przeciw grzechóm / Jáko jest
 powiedziano v Jeremiaśa Prorośa w 31:
 Gdyś mi okazał / vderzyłem ledźwy swe /
 zafrásowałem sie y zawstydałem sie / Na-
 wróć mie á bede nawrocony. Itē: Esa. 28.
 Czyni vczynek cudzy / aby czynił własny.

Contra.

W pierwszey Epistole Janá S. w
 czwartym rozdzieleniu / tak jest napisano:
 Boyażń nie jest w miłości / bo doskona-
 ła miłość / wygania boyażń.

A przetoż w Swietych niemáš Bo-
 yażni.

Odpowiedź. Zwykły wyklad tey Na-
 mowy S. Janá jest ten: Boyażń nie jest
 w miłości / zwłasczá słuźebna. A jest to
 dobra odpowiedź / Ale nie ma być rozu-
 mianá o próżnych speculaciach / ale mamy
 wiedzieć /

wiedzieć / że bojaźnia służebna zowie sie /
 wciekanie przed Bogiem y narzekanie albo
 skrzytanie zębów na Boga króm wiary /
 yako Cain / Saul / Judaś wciekali przed
 Bogiem. Cain rzekł: Wietży jest grzech
 mój / nieliby mi mogł być odpuszczón.

Takowa bojaźń (powieda Jan S.)
 wypędza miłość / zwlaścizá / yż sercá by-
 wáya poddżwignione wiára / yż ácz są
 bolesćia y žalosćia ogárnione / wśákże sie
 z niey wybiyáya / y przystepuya ku Bogu /
 yáť Páwel S. powiáda: Lásťá prze-
 wyszła grzech. á Psał. 13. Rzekłem / bede ^{Psał. 13.}
 wyznawał niespráwledliwosći moye ná
 sie Bogu / á ty mi odpuszczasz niepoboż-
 nosć grzechu moyego.

A gdy táko wiára przystapi / tedy bo-
 yażń stawa sie synowśka / y zárazem zápa-
 la sie miłość / która wiára przynosi po-
 kóy / która serce przestawa w Bogu / we-
 dlug tey namowy : Uspráwiedliwieni
 wiára pokóy mamy ku Bogu. A potym
 powiedziano jest : Miłość Boża wylaná
 jest w sercá náše przez Duchá S. rć.
 A wśdamże sercá bywáya czesto kólýsá-
 ne wátpieniem y wielkimi bolesćiami.

S

y mamy

A mamy zawždy powtarzác te mod'itwe.
 Wierze Pánie ále wspomoz mdlosć mo-
 ye. Item: Duch wspomaga mdlosć ná-
 še. Item: Przyczynia sie zá námi wzdy-
 cháníem niewymownym. A w tym yed-
 náť žalosć zá grzechy bywa czystša / y
 Boyazń stawa sie porzadná vtkonnos-
 ciz przed Bogiem. A myc mówimy o
 pobudzeniach / które czuyemy w tym ży-
 wocie / w którym poczucie gniewu Bože-
 go teź y w swietych przynosi ciekšie
 przelegnienie / z którego sie yednáť wybi-
 yáya / poddźwignieni bedac głosem E-
 uangeliey / y wiara.

G Wierde.

W Nawrocceniu potrzeba aby byká
 zmianká nie tilko o strážliwey žalosci dla
 grzechu która zowg Strucha / ále y poćie-
 šenia / Bo Bog mówi: Tak yákom żyw-
 niechce smierci człowieká grzešnego / ále
 yžby sie nawrócił y żyw byl. A yáwna yest
 rzecz / yž Syn Boży przeto yest ná swiat
 zesłány / nie yžbyšmy gniewem Božym
 ogármieni y vcišnieni / vpádli w wieczne
 zátráccenie

zatrącenie / ale yżbyśmy będąc poyednani s
Bogiem dla niego / y będąc wybawieni z
gniewu Bożego / y z mgł wiecznych / Byli
obdarzeni sprawiedliwością y żywotem
wiecznym / y yżby sie Bóg yawnie nam v-
dzielił / y był wbył wbył wbył wbył wbył wbył wbył
Pan Christus powiada : Tak Bóg vmi-
łował świat / yż Syná yednorodzonego
dał / aby każdy któryby weń wieryl / nie
zginął / ale yżby żywot wieczny miał. Prze-
toż potrzeba jest yżby wiara wtóra cząst-
ka była nawrócenia / yako Paweł S.
mówiąc o nawróceniu / zowie ye vmart-
wieniem y obżywieniem.

A z potrzeby ganiemy Mnichy / któ-
rzy w nauce o pokucie / żadney w-
smianki nie czynią / o pocieśeniu / ani też
o Wierze / O wfem wyroczyło rozkazu-
ya wątpić / będąc przyeci w łaskę czyli
nie / y w tym wątpieniu trwać. A yżby
pocieśenie y nauka o wierze / tym wie-
cey yasnęła / przeciwo tym škodliwym
ciemnościam / zwykliśmy wiare za czą-
stke nawrócenia ku Bogu poczytać / któ-
ra w sobie yście zawiera / y vmartwienie
y obżywienie.

Jesliby któ miluyac swary chcial firmo-
wac o słowa / s tym sie nie bede spierał.
Bo my takowey mowy uzywamy / yż to
dzielenie yest pożytecznym napominaniem
owierze. A mali sie prawda rzec / stare
ony opisi nawrócenta nie są dostateczne /
yako yest ta Definitio : Pokuta yest plá-
kac za grzechy przepke / y nie czynic onego
za cos plakal. Bo tu nie yest żadna w
smanká pociesenia.

A yż daremnie przez wiare dla Pos-
zednika / bywa przyete odpuszczenie
grzechow / y Usprawiedliwienie / albo
Poyednanie / y Obzywienie / ktore Syn
sprawuye przez Duchá S. y dziedzictwo
zywota wiecznego / tego mamy yasných
dowodow dosic.

Acto. 10. Temu wshystcy Prorocy
swiadectwo dawa / yż wshystcy przymu-
ya odpuszczenie grzechow / przez Imie ye-
go / ktorzy yedno weń wierza. Tu Piotr
S. wypoczyta swiadectwo obyawienia
Bozego / powtarzane czestokroc w pow-
sechnem Zebraniu przez Proroki / kto-
rych kazaniu Pan Bog yasne swiadc-
twa przydawal. To zezwolenie pow-
sechnego

hechnego Zebrania / y jakoby vstáwiczny
 i staly Sinod á z yazo Duchowny, przy-
 wodzi Piotr S. aby krotkimi slowy
 summe kazania Prorockiego pokazal / y
 yzby odlaczyl náuczanie wlasne Euan-
 geliey S. od wshystkich niezboznych Po-
 gańskich y Phariseystich náuk / á obyá-
 wil y pokazal / ze Kuangelia S. nie yest
 náuka nowa / ale yz yest po wshystki czasy
 w práwym Zebraniu / náuczána y roffe-
 rzána.

Niech tez beda przydane tey Namo-
 wie Piotra S. y yne swiádectwa / ná-
 ynszych mieyscách czesto powtarzáne /
 zwlaszcza / ono záloženie álbó podánié y
 počwirdzenie o spráwiedliwosci wiary /
 z trzeciego / czwartego / y piatego rozdzie-
 lenia Epistoly ku Rzymianóm / gdsie tá-
 ko bywa mówiono : Vspráwiedliwieni
 wiara pokoy mamy / y z Esaiasa : Poz-
 nánie álbó znáyomosć slugi moyego
 spráwiedliwego / vspráwiedliwi ych wie-
 le / zc.

A wiara yest przyzwolenie ná každé
 slowo Boze nam dáne / y ná obietnice o
 lásce / y yest dusnosć obietnicy milosier-

Wiara co
 yest.

Gal. 5.

dzia Bożego / przez którą serce człowie-
cze dla Pośrednika y przez Pośredni-
ka / bywa wybawione z boleści piekiel-
nych / y przystępuje ku Bogu / y wzywa
Boga / wołając Abba Oycze / y na tym
pocieśnieniu przestawa mając Duchá S.
przez Syná / jako jest napisano Gala. 3.
Abysmy obietnice Duchá prziyeli przez
wiarę. Item : Sprawiedliwy wiarą
swą żywie.

Alle yżby tá prawdziwa wiara wła-
śnie była wyrozumiana / potrzebá jest /
yżby záwždy ono nápomínánie Bernhar-
da S. przed oczymá bylo / gdzie táko
mówi: Wierzyć musisz / yż tobie grzechy
odpuszczone będą. Wiedź Diabeł yż nie-
którym ludziem grzechy będą odpuszczo-
ne / X wiele ludzi wierzą / yż grzechy inem
będą odpuszczone / jako jest Saul y Ju-
dáf. Przetóś to potrzebne nápomínánie /
niech będzie w poyone w sercá náse / gdzie
bywa mówiono: Wierz yż tobie same-
mu będą grzechy odpuszczone. O tey wie-
rze mówi Paweł S. Rom. 4. Gdy náu-
cza / yż obietnicá wiara piziyeta bywa.
Nie prziyimują oni obietnice / którzy wie-

rzę / yż nie ym ale ynem bywa daná / yáko
 jest nápisano w Epistole Janá S. Kro
 nie wierzy w Syná / ten go obwinia lgar-
 stwem.

Przetofß gdy mówisz ten Artikul:
 Wierze grzechów odpuśczenie / masz
 rozumieć / yż nie tilko inem grzechy odpuśc-
 zione beda / ale też y tobie. O tey wie-
 rze bywa mówiono: Uspráwiedliwieni
 wiára pokóy mamy. A nie mamy inßego
 pocießenia szukać / ale tą wiára w Bogu
 dla Poßrzednika przestawać. Takó by-
 wa Duch S. przyety podług oney naz-
 mowy v Zachári. Proroká: Wyleye ná-
 dóm Davidów Duchá káski y proßb. A-
 bowiem tedy Duch S. swiádczy w ser-
 cách náßych / yżesmy sa w káßce / yż w tá-
 kowym pocießeniu czuyemy / żeßmy sa
 wyrwáni z bolesći piekielnych. Tám nie
 wciekamy przed Bogiem / ale go wzy-
 wamy y ku niemu przystepuyemy. Y
 tedy prawdziwa rzecz jest / yż Syn Bo-
 ży jest przitomny / y yż jest spráwny
 w sercach / y słowem pokázuje przy-
 tomnoßć y miłosierdzie Oycowo / y
 dáye Duchá swietego / yáko sam mówi:

Také niezna Oycá yedno Syn / y komu
chce Syn obyćwić. Item; Nam yest win-
na Máćicá / á wy winne látorošli / zé.

Ma též być powtaržane náuczenie o
exclusiue / to yest / yž sámá wiára bywamy
vspráwiedliwieni. W práwym stonániu
serce ma rozmysly o godności: A pospo-
licie tak mówi: Widze žem nie yest go-
dzien poyednánia s Bogiem / nie mam v-
czynków dobrych / yákové mieli Aaron/
Piotr / David zé / Które Bóg w káске przy-
yáť / czuye w sobie nie málo wáptienia /
y požádlivosti po mnie chodžacych. To
pokućenie / mđli ná každý čas / wšyřki
pobožne w modlitwách / že bedze žyćí
stráchem vćiekáya przed Bogiem. Také
we stráchy Páwel S. zowie grzechámi /
które Zákon spláďza. Ale przeciw tym
pokúřam poddžurigaymy sie głosem E-
uangeliey S. Yž Bóg dáremnie dla Sy-
ná grzechy odpúřcza. Páwel S. mówi:
Dla tego z wiáry dáremnie / aby bylá sta-
la obietnicá / Rom. 4. Tak též wyřřey
yest mówiono o propositiey álbo podá-
niu / sámá wiára bywamy vspráwiedli-
wieni / to yest / dáremnie dla Siná Bo-
žego /

z tego / przez Chrystusa. Niech zawždy beda
dzie przed oczyma glos Pawla S. Ła-
stka przewyhsza grzech. Niech beda grze-
chy y akie chca / wszakze to yest pewna
rzecz / yz Syn Bozy yest daleko mozniey-
szy nizli grzechy.

Cos zowz Ktorem postuszenstwem?

Potrzeba yest / w tym zywoicie przed
smiercia doczesna nawrocic sie ku Bogu /
wedlug oney namowy: Apocalip. z. *Apocalip. 2.* Badz
wierny az do smierci a damci korone.
A do Korinthow: Bedziem przyoblecze-
ni / yestli nie bedziem nadyz nalezieni.
Przetosł gdy po struze odpuszczenia grze-
chow przez wiare nabedziem / tam ma no-
we postuszenstwo nasladowac / ktore we-
dlug opisu Pawla S. yest wlasnie / Bo-
yowac boy dobry / to yest zachowac wiara
re y sumnienie dobre / Takowy bieg albo
sprawowanie zywota ma w sobie wiele
boyow y trudnosci / ale mamy wiedziec /
yz Syn Bozy yest przy onych ktorzy go
wzywaja / yako sam mowi: Podziecie do
mnie wszystcy / ktorzy pracuyecie / a ya
was posile / Item: Jam yest winna ma /

Postuszen-
stwo nowe
co yest.

ćiac / wy winne łatorosli. Item: Duch
wspomaga młodość naszą. Item: Bóg
jest / który sprawuje / yżbyście chcieli y
czynili / aby mu sie vždy yednak co przy-
jemnego stać mogło. A w takich bo-
yach odrodzeni bywają przemienieni w
wyobrażenie Boże / aby światłość w po-
mysłach y sercach ich / była podobna sło-
wu Bożemu.

Ktoreś było niepobożne nauczanie o
potucie Nouatianów?

W mieście Alexandria był Meleci-
us / który przał / yżby onym którzyby be-
dąc ochrzczeni / wpadli w grzechy a złości
yawnie / miały być grzechy odpuszczone.
Tenże błąd rozsiał był Nouatus w Kzy-
mie. A ponieważ obadwa nie małe zgro-
mądzenia ludzi zbyt nich mieli / którzy przy-
zwalali na to salone a Diabelskie nau-
czanie / wielkie roszargnienie Zebrania sta-
ło sie było / y długo to rozdwoyenie trwa-
ło. A oni pochlebnicy nadzieie sie zwali
czystemi / Ale zganienie y odrzucenie tego
błędu niech będzie z inwidy przed oczyma.

Piotr S. po onym smutnem vpade-
ku / przyety yest od Pána Christusa.
Item: ón który spal s Mácocha swoya w
Korincie / po pokucie przyet yest od Pá-
wła S. J ón Młodzieniec którego był
wychował Jan S. X Zebranie Galac-
kie y yne Zebrania / wzywa Jan S. w
Zyáwieniu swoym ku pokucie. X Piotr
Biskup Alexandryjski Meletiusá odrzucil
y gámil / przykładem Zebrania pierwszego.
Przetoż pewna rzecz yest / yż vpádlí albo
oni którzy zgrzeszyli ku Bogu náwró-
ceni byc mogą. A gdy sie ku pokucie zwrá-
cáya / wiara przymuys grzechów od-
puszczenie.

Ty przykłády s Regula oná bárzo v-
ciešná zgadzáya sie. Math. 18. Oduš-
czaycie siedm dziesiąt kroć siedm kroć. Math. 18.
Gdzie sie w sinianká stawa liczby nie máley
yżby wšyscy pobożni pámietáli / że nie
lechke albo malé zmázy w ludžiech wšyft-
kich tkwia / y yż wiele vpádków prziga-
dzáya sie / y zacnym ludziom / yáko sie przigo-
dziły Adamowi / Aaronowi / Moyžeso-
wi / Dáuidowi / Josiáfowi / Piotrowi y y-
nem. Niezábaczaymyš przeto Namowy

C ij oney:

oney: Nie będzie vsprawiedliwion przed obliczym twym żadny żywiacy. A pobożnie yeſt mówiono: Przed oczami twoymi / nic inego nie yeſteſmy / yedno grzech a winá. Ale wiedzmy yż nawrócenie yeſt potrzebne / y yż nie mamy trwáć w grzechach przeciw ſumnienu. Ják Pan Chriſtus mówi: Jeſli pokuty czynić nie będziecie / wſzyſcy zárównie zginiecie. Która namowá teſ y Nouatiany gáni y odzruca / bo Chriſtus Apoſtoły ſwe ku pokucie nápomina.

Á ná wiele czeſći Papieżnicy
pokutę dzielać.

Ná trzy / Struchá / Spowiedz / y Doſińvczynienie.

I. O Struſe.

Struchá potrzebnie bywa poczytána zá czaſtke pokuty / yáko yeſt wyſſhey mówiono / Bo potrzebá yeſt / nie trwáć w grzechách przeciw ſumnienu / ále jákować dla oney nieczyſtoſci która w nas yeſt / y dla grzechów ſkutecznych / wedlug namowy

namowy z. Corinth. 7. Smutek albo ża-
 erwożenie które jest według Boga / po-
 kute ku zbawieniu wyprawuyc. Item:
 Jako Lew stał wpystki kości moye. Itē:
 Gdzie będzie Pan mieścić: w Duchu skru-
 sonym / y drżącym przed mozą moyą.
 A wysłhey jest powiedziano / yż Papięz-
 nicy dwa błedy osobliwe przydawają /
 zwłasczā / yż potrzeba doskonałey skru-
 chy / A yż zasługuye grzechon odpuszcze-
 nie. Ty szkodliwe błedy potrzeba ganić y
 odrzucac.

2. Corinth. 7

Papięskie
błedy o
skruści.

II. O Spowiedzi

Na przod wiedzieć masz / yż to słowo
 Spowiedz albo Wyznanie / nie w yed-
 nym wyrozumieniu w pismach Proroc-
 kich y w Historiach Zebrania Chrzes-
 ciāńskiego / vzywano bywa w Psal. 31.
 Nowikim bede wyznawał przeciw so-
 bie niesprawiedliwosc moye Panu / a ty
 odpuszczasz niepobożnosc grzechu mo-
 yego.

Psal. 31.

Tu y na ynnych miejscach czesto / spo-
 wiedz

wiedj albo wyznanie znamionuye praw-
dziną skruche ku Bogu / którą człowiek
króm środków / przed Bogiem żałuye
yż yest grzeszny / y wiara prosi odpuszcze-
nia winy y włżenia karania / yako v Da-
niela bywa mówiono: Tobie Pánie sprá-
wiedliwość / á nam zawstydzenie twa-
rzy. Item: Michea 7. Gniew Pánstki
bede nosil / bom yemu zgrzesyl. To
wyznanie króm środków przed Bogiem /
yest w prawdzie skruhá / y yest potrzebne.

Ku temu námowá Krizostomowá
może być przydána / wšák właśnie wy-
rozumiana ma być. Tlic nie może takó
vblagác Bogá / yako wyznanie.

Po wtóre znaczy / Wyznanie obra-
żenia albo pogorszenia / y prosb o poyedná-
nie v onych którzy sa obrażeni / yako Ja-
kob S. mówi: Wyznawaycie społecznie
grzechy wáše / to yest / vsdrawiaycie albo
vspokayaycie obrażenia społeczne / yako v
Matheuszá w 5. Cap. yest mówiono: Idź
á poyednay sie pierwey s brátem swym.
To wyznanie przed onemi którzy sa ob-

rażeni

rażeni / yest też cząstka struchy / albo nowego posłuszeństwa / w sprawách tákorych / które nie są táyemne. Tyzná miona spowiedzi albo wyznania w pisámách Prorockich y Apostołskich / máyá być właśnie odłączone od wstáwy Papiestkiewy / która rozkazuje spowiedz / to yest / y wylizanie grzechów y też táyemnych / które ma być czynione przed onemi / którzy Sacramenta rozdawáya.

O tym wylizaniu grzechów bywa pytano / z ktorey przyczyny było przyete / y ták sie ym dáley tym wiecey rozmnożyło / y yestli yest potrzebne?

Żąd sie wszczela Spowiedz / która yest wylizanie grzechów przed onemi / którzy nádługuya Sacramentami?

Odpowiedz. Ten obyczay poszedł od dziwow dz yawney pokuty (yáko ya zwáli) ^{Spowiedz} ^{żąd roglá} bo póżaláni grzechami / które wiadome albo znáyome były / gdy żádáli przyecia náwrócićwpy sie do Zgromádzema / wyznawali y wylizáli grzechy swoye yżby / yáko ná ten

na ten czas obyczay był w kościele przez
kilká dni stali s znakámi záwinienia / á yz-
by potym yáwnie w Zebrániu byli przy-
yeći .

To spectaculum á dziwowidze zwa-
no yáwná połuta / á tilko przysłucháło
ku onym / ktorzy byli połaláni grzechámi
yáwnemi áłbo wiadomemi / á żadnéc
miara nie záslugowáło grzechów od-
puszczenia / áni winy / áni karánia. Tilko
było nápowinaniem ku ynem ludzióm /
áby byli pilnieyszy w wystrzegániu sie grze-
chów podobnych / y yzby rozmysláli wiel-
kosć y škáradosć grzechów / ic. Item:
Było tezy doświátczeniem / które poła-
zo wáło / yz połutuyscy vprzeymie žáda-
ya grzechów odpuszczenia.

Spowiedanie áłbo wyliczanie wšech áłbo
niektórych grzechów / yestze
potrzebne.

Spowiedz
yestli yest
potrzebna.

Odpoowiedz. Nie yest żadne wyliczá-
nie grzechów potrzebne. Bo yáwna rzecz
yest / yz żadnego przykazánia Bożego nie
máß o wyliczániu grzechów. A tezci wy-
liczanie wšyſtkich grzechów nie yest rzecz
można.

można. Jako jest napisano: Kto może
wiedzieć/ yáť często wpada. Ale prośenie
odpuszczenia grzechów táyemnego/ ma być
záchowane w Zebraniu / dla wiela przy-
czyn. Bo Euangelia nie tilko wšyſtkiem
w obec/ ale też y každemu osobliwie / kó-
rzy sie yedno ku Bogu nawracáya / y o
pocieszenie próſza / opowiada grzechów
odpuszczenie / wedlug oney namowy:
Którym odpusćicie grzechy / tym będą
odpuszczone. A jest to prawdá krom po-
chyby/ że Sacramenta sa przywłaszcze-
niem obietnice pospolitey / ku onym którzy
ych pożywáya / yáťo Páwel S. mówi:
yż obrzeſká była pieczęcia sprawiedliwo-
ści / to jest vpomnieniem o obietnicy / y
świádecstwem przywłaszczenia obietnice.

Przytym gdy sie obyczay odpuszcze-
nia grzechów táyemny záchowa w Ze-
braniu / tedy sie yásniey okaże różność
Zákonu y Euangeliey / y poświęczy sie
sámemi przykładami / yż w Euangeliey
rozkazanie jest / o odpuszczeniu grzechów /
yáťo Piotr Alexandriyski Obyczay zwy-
kły pospolity przywodził przeciw No-
tarianom.

Contra.

Sędzia nie może absoluować / ażby sie
pierwey rzeczy wywiedział.

Pasterz yest Sędzia.
Przetoż potrzeba mu aby rzecz wie-
dział / a ku temu potrzeba yest spowiedzi.

Odpowiedz. Ganie wtóre podanie. Bo
pasterz nie yest sędziem / ale sluga Euan-
geliey S. mając rozkazanie / aby Euan-
gelia kazał / bądź wielom bądź też osobli-
wie yednemu. A ta Absolutio albo roz-
grzeszenie / stawa sie z strony albo spowin-
nowaństwa służebności a vrzedu który na
sobie ma / y yest pocieszeniem przed Bo-
giem. Nue odpuszczenie yest onych grze-
chów / które są yawne / które sie stawa z
strony iurisdictioni, która ma być oddzieloną
od służebności przednieyshey / y przyimu-
ye onego w społeczność Zebrania / który
był winien yawnych grzechów / przed
Zgromádzieniem yawnie. To na inem
miescu ferzey yest obyásniono.

III. O Dosićuczynieniu.

To słowo Dosićuczynienie od obycza-
yu

yu pokutowania yawnego yest wzięte.

Bo yako wysszey powiedzial / o-
byczay byl w Zebraniu Starzym / ze oni
ktorzy yawnemi a skrademi grzechami
byli pokalani / gdy prosili aby zas byli
do spolecznosci przyeci / musieli w kos-
ciole stac na miejscu naznaczonym / w o-
dzieniu jakobliwym. Yako czasow nasych
podczas Nowokrzezence / Ktorzy / bład
swoy poznawszy y odrzuciwszy / spolecz-
nosci w Zebraniu zadali / tako przyimo-
wano / yz po kilkadni musieli przed kos-
ciolem stac / przed oblicznoscia w byst-
kich ludzi yznaki pokuty swey pokazowac.

Tenci obyczay nie byl za to miany / yz-
by zaslugowac mial grzechow odpusz-
czenie / albo winy albo karania / ale byl spe-
taculum yawne / ystawiony / ku napomi-
naniu / yzby sie yni tym podobnych v-
padkow wystrzegali. Byl tej yakiem-
jekolwiek doswiadczeniem / yesli oni /
ktorzy tako pokutowali / wprzeymie o
przyecie do Zboru prosili. Starzy
we wsem byli scoppemi / nišli ten nap-
ostateczny balony wiel swiata. Dla
tego Niezoboyce wylaczone z Zebrania /

V ij odlacza

Dośięcuchy
nie nie Pas
piestie stad
poslo.

odkaczano od obcowania społecznego
 ynych ludzi / dla tego znaki nieyákcie prze-
 winienia nosili / aby ini ludzie wiedzieli /
 yż społeczności s nimi mieć nie mieli.

Ten obyczay bes pochyby / od oyców
 pierwszych wzięty yest. Bo y miedzy po-
 gány / którzy stopnie stárey kárności zach-
 wáli byli / takowyż obyczay byl. Crestes
 gdy Mátkę swoyę zabił / znaki przewinie-
 nia nosił / aby / gdzieby sie yedno obrócił /
 ludzie ini społeczności s nim nie mieli /
 Ty znaki w Absolutiey álbo rozgrzesze-
 niu odkładano. Także teź y Arastus / yáko
 Herodotus o tym piše / znaki nosił.

Takowemi przykłádami stárzy ná-
 pominác ine ludzie chcieli / aby sie od złoś-
 ci wystrzegáli.

Tego stárego obyczáyu znakiem álbo
 blizna nieyáká byl / on obyczay dosi-
 uczynienia / yáko ye zwano. Grekowie
 ye zwáli káraníem. Ale potym rozmnoży-
 ly sie zbyteczne obyczáye / y przystąpili ku
 temu pomysly głupie á nie pobożne.

Alimniży yż szzodł á fundamentów tá-
 kowych nie wiedzieli / brzydlich á škárá-
 dych pomysłów o dosiuczynieniu násmy-

ślali byli. Ty rzeczy które fu Historiey przysłucháya / słužno áby ye każdy wie dział / bo disputacie á rozinowy o doścuczynieniu tym łatwiey táko rossadzone być moga. A naypirwey tá refutatio á zgánienie záchowána być má.

W kradzieży przywrocenie rzeczy cudzych yest potrzebne / podług oney Reguły: Grzech nie bedzie odpuszczon / ázby rzecz wjieta była przywrocóna. A Paweł S. mówi: Kto kradł nie kradni wiecey.

Przywrocenie yest doścuczynienie.
Ergo. Doścuczynienia są potrzebne.

Odpowiedz. Gánie wtóre podánie / Bo przywrocenie nie yest ono doścuczynienie Canoniske / yáko mówia / które yest uczynkiem takowem / którego siny nie powinni Bogu / yo którym Misy mówia / ále yest uczynkiem / który siny powinni Bogu / przysłucháyac fu skrusze / y fu nowemu posłuszeństwu. Bo kto wie dzac rzecz cudzǎ záchowywa / ten záchowywa pomysł kradzienia. A onoc yest potrzeba nie trwác w grzechach / przeciw

sumnieniu / według namowy: Bóguy bóg
dobry / zachowywając wiare y dobre
sumnienie.

Cóż zowz Canoniczkiem dosić
uczynieniem?

Zowz uczynki niepowinowate / to
yest / nie przykazane od Pána Boga / y
smysląya yzby niemi meki a karania wiecz-
ne albo czyscowe miały być zapláczone.
W tym szaleństwie yest wielkie pomiesza-
nie bledów / które wfyszki tą namowz
beda zganione y odrzucone: Daremnie
mie chwala wstawami ludzkimi.

A yestże różne odpuszczenie winy / od odpus-
zczenia karania wiecznego?

Odpuszcze-
nie winy y
karania ye-
dnaz yest.

Odpowiedz / żadna miara nie yest
różne / y owšem odpuszczenie winy toż
yest co y odpuszczenie karania wiecz-
go / według oney namowy: Wsprawied-
liwieni wiara pokóy mamy. Item: Sprá-
wiedliwy wiara swz zywie. Itē: Tak Bóg
wmiłował świat / y Syna swego yedno-
rodzonego na świat dał / aby każdy ktoby
weń wierzył nie ząginął / ale zywot wie-

czny

czyni miał. Bo karanie wieczne / nie ynego
nie yeſt / yedno poczucie gniewu Bożego.
A gdy winą bedzie odpuſzczona / tedy ſie
ſtanie poyednanie / y Syn Boży głoſem
Euangeliey S. pocieſza ſerce / y wyrzy-
wa z boleſci piekielnych. O których E-
zechiaſz Prorok mówi: Jako Lew ſtru-
ſył wſyſtki koſci moye. Tamże wnet
potym mówi: A tyś wyrwał duſze mo-
ye / by nie zaginęli: Zárzucieſz za ſie wſy-
ſtki grzechy moye. Item: Prorok Mi-
cheas tak mówi: Wrzuca grzechy wáſze
w głąboſć morſką. Item: Wyleye ná
dóm Dauidów Duchá Piſtki y proſb.

Item: Wſyſtko rozdzielenie ojme Epi-
ſtoly do Rzymianów otymże ſwiadczy.

Przetoż yeſt rzecz pewna / yż záwždy
záras wiara dla Syná Bożego y přes
niego / otrzymawamy odpuſzczenie winy
y karania wiecznego. To potrzeba wie-
dziec dla pocieſzenia.

A yeſtże rózne odpuſzczenie winy od od-
puſzczenia karania doczeſnego
w tym żywoćie?

Odpowiedz. Yeſt rózne. Jako Adam /
Dauid /

Dauid/przyeli odpuszczenie winy/ a wśak-
 że musieli karania znaśać w tym żywo-
 cie / które yednak żadna miara nie były
 zapłata albo zasługa / za karanie wieczne/
 yako Nniży dosiść ničemnie y nie poboż-
 nie smysłali / ale dla ynych przyczyn ná nie
 włożone były. A tu całe nauczanie / o
 przyczynách nedze a trapienia człowie-
 czego ma być wważone / które tilko w sa-
 mem Zgromádzenu od Boga yest obyá-
 wione / a nie yest wiadome mądrości czło-
 wieczy

Nedrcy tego świata powiedáya /
 przyczyny smierci y niemocy albo bolesci
 być materia. A inego trapienia rozmá-
 tego przyczyny być powiedáya / błedy ros-
 sadku w umysłach człowieczych nie po-
 rzadne / y wola niesłucháycá rossadku
 dobrego. A ácz yest prawda / yż to są przy-
 czyny bliskie / wśakże zaś bywa pytano o
 przyczynie przedniey / z kad sie wpcyna
 w Materie / w pomysle y w woley / tak
 wielka młóść y zamieszanie. Tá przy-
 czyna przedniey / rodzicom naszym pier-
 wšym / była znáyoma prosto po stwo-
 rzeniu. A potym Pan Bóg tak chciał y
 włożył

Causa pro-
 pinqua.
 Principalis
 causa.

włożył / yżby w Zebraniu nauczanie o tey
przyczynie powtarżane było y brzmiąło.
A tyc są przyczyny.

Pierwsza zopopolna wżemu naro-
dowi człowieczemu. Dla grzechów pir-
wych rodziców / y dla grzechu który sie s-
namí rodzi / wżystcy ludzie są poddani
pod śmierć / pod okrucieństwo Diabel-
skie / y pod trapienia zopopolne / według
Namów : Gene. 3. Rom. 5. Przez grzech
śmierć. Item : Ephes. 2. Páweł S. mó-
wi : Dyabel jest sprawny w niepoboż-
nych / yako tego strasliwa Historia swiá-
ta wżystkiego poświádcza. Morderst-
wo od Kaima popelnione / Baktwoch-
wałstwa / Walki y nieczystości s krew-
nemi.

Gene. 3.
Rom. 5.
Ephes. 2.

Przyczyny trapienia w Zebraniu lu-
du Bożego ty są.

Pierwsza zopopolna przyczyna /
Grzech wrodzony.

Przyczyny
trapienia
ludu Bos-
zego.

Wtóra / Nż Diabel osobliwie chitrze
luczy ná Zebranie / według namowy :
Nieprzyacielstwo poloże miedzy násie-
niem niewieściami a wżem. Item : Dya-

bel okra-

bel okraja świat jako Lew rycząc. A Job piše: **N**ę Dyabel jest między synmi Bożemi zc.

Trzecia y; Bóg w Zebraniu osobliwie chce / aby gniew yego przeciw grzechóm był wsem wiadomy / y chce aby sie pokutá mnożyła / światłość wiary y wywianie / á yžby byly zádušone zle nátkonności / według namowy : Dobrze mi jest yżesnie ponižyl / ábych sie náuczyl spráwiedliwosti twoych. Item : Gdy bywamy sádzemi / od Boga bywamy káraní / ábyšny stym światem nie byli potepieni. **Esa. 25.** **Esa. 26.** **Ucisnienie wolania / jest ym kárností. zc.**

Czwarta. Wiele ych jest w Zebraniu którzy sa skutecznemi grzechami pokálení / które káraníem osobliwem bywáya kárané / które podczas sa takowe / yž nie tilko ón który zgrzešyl / ále celé naródy bywáya kárané / jako Cudzokóstwo **Davidowe / zgwalczenie niewiásty kápanškiey w Benjamin / Bálwochwálstwo Aronowe / Manášowe y ynych.** O tych tak bywa mówiono : **Gniew páñsti bede nosil /**

nošil/ Bom mu zgrzesyl: A wś.akoż gdy
bede w ciemności siedział/ PAN będzie
światłością moją. Item: gdy bywamy
sądzeni od Pana bywamy karani abyśmy
s tym światem nie byli potepieni.

Piąta. Bóg chce aby członki osobli-
we w Zebraniu / były znacznie widziáne/
yż są podobne wyobrażeniu Syna Bo-
żego/ a yżby śmierci ych były świadec-
twem nauczania ych / y sądu przyszłego
Bo yż Bóg dozwolił że Nero Pawkła S.
zabił/ tym známionuye / yż sąd iny ma
przidz.

Szosta. Bóg przepuścza ná swiete
takowe trudne rzeczy / yż si: z nich rozum
y poráda ludzka wyniknąć nie może/ á to
przeto yżby okazał przytomność swą w
Zebraniu. Num. 14. Jest mówiono: Aby Num. 14.
wiedzieli yżes jest w tym ludzkie 1. Reg. 14. Reg. 14.
Aby w sysska siemiá wiedziála/ yż Bóg
jest w Israhelu. A Jeremiás Prorok
mówi: Nikosierdzia to są Boże/ yżesiny
nie są strawieni zc.

Ty przyczyny potrzebá mieć przed oczy
má tu rozsądzemu y rozności wczynieniu

✠ ij miedzy

miedzi nauką Phiſofowſką / y miedzy zbytkami a nauką Zebrania Bożego. A tu poćwierdzeniu wiary / poſluſzeńſtwa w trapieniu / nadszeye / wzywania / modlitew y oczekawania wybawienia albo wſzenia / yakk w prawdzie y w rzeczy ſamey różne ſa / zkazenia albo zagubienia Pogańskie / od karania Zebrania a ludu Bożego. O czym bywa tak mówiono: Nie zapale wſyſtkiego gniewu moyego. Item: Abakuk Prorok napisał: w gniewie wſpomnienia miłosierdzia. Item: Panie nie karz mie w popedliwoſci twoyey. Item: Wybaw mie od karania ktorem em krwie rozlanie zaslużył / Boże Boże zbawienia moyego. Item: Karzac mie karal / a w śmierć mie nie podal: Nie umre / ale bede żyw / a uczynki Pańskie bede opowiedal. Item: Nawróćcie ſie ku mnie / a ya ſie nawróce ku wam. Wzyway mie w dzień wdreczenia twoyego / a ya ciebie wyrwe / a ty mie bedzieſ chwalił. Item: Gdybyſmy ſiebie ſamych ſadzili / nie byliſbyſmy od Pana ſadzeni. zc.

Ty przyczyny wtrapienia y wciſku naſzego / mają być wważane y poćieſzenia

zárás przypomináne / y pomysly zápa-
láne / áby sie mnożyła y rosła Połuta/
Wiára / Nádzieya / Wzywáne / y ine
cnoty.

Ty vtrapienia spolne áľbo osobliwe/
któremi nas Bóg náviedza y karze / nie
sa žadnem dosícuczynienim / to yest / v-
czynkami któreby záslugowály odpus-
zczenie winy / áľbo karánia wiecznego / áľ-
bo karánia Czyscowego / ale máya inse-
przyczyny / zwłaszcza / yžby áľbo čwicze-
niem byly / yáko wiezienie Iosephowe /
yáko w trzeciey przyczynie wyššey po-
wiedziano yest / áľbo yžby byly karánia /
yáko bylo karánie Dauidowe / yáko yest
w czwartey przyczynie powiedziano. Bo
Bóg chce áby przykłady spráwiedliwos-
ci yego byly widziane / w karánii čies-
kich á škárádych grzechów. Jáko w ka-
ránii Mezoboyców pokazuyg sie / cho-
ciay sie ku Bogu návroca. Albo yžby
byly meczennistwá á wyznánia / yáko by-
ly meki Proroków S. Ablowe / Janá
Chrzćiciela. E saiašowe y inych.

Argumentum.

X ij Ná Dau-

Uá Dauidá po odpuſzczeniu winy/
włozone yeſt karánie.

Przetóſ Dosićuczynienia przy od-
puſzczeniu winy muſſá być.

Odpowiedz. Niepozwalam confe-
quentey á zámknienia. Bo ynſza rzecz
yeſt karánie doczeſne / które Bóg ná czło-
wieká wkłada / á ynſza doſićuczynienie.
A yeſzcze dáleko ynſza doſićuczynienie od
ludſi wymyſlone. A ácz częſtokróć ná
grzechy wielkie á ſkáráde przychoǳa ka-
ránia doczeſne. Bo Bóg chce być poznany
yeſt / y yz yeſt ſpráwiedliwy / y mſciiciel
y kázi wſyſtki rzeczy / które ſie nie zgadzá-
yá ſ ſpráwiedliwoſciá yego. Wſákſze vl-
zeme czyni karánia tákowego / onym tró-
rzy poſute czyniá. Ani tei wſech grzechów
tákowem doczeſnem karániem karze.
Przetóſ ſam mówi: Nie zápalé wſyſtkie-
go gniewu moyego / zc.

Ku temu ty karánia doczeſne / które
Bóg ſam wkłada / nie bywáyá wygla-
dzone álbo oddalone mocá kluczów / álbo
Abſolutia. Przetóſ tu nic nie przyſlucha-
yá ſmyſlone doſićuczynienia / które zo-

wą Canonickimi. A yżby różności vtrapienia tym lepiey wyrozumiane były/ tedy máya być ná ten obyczay rozdzielone.

Wszystki vtrapienia albo są karánia/ I.
yáko karánie Dauidowe/ to yest/ skáżenie
dla grzechów.

Albo są ćwiczenia/ yáko ćwiczenie II.
Josephowe. Bo Joseph nie záslużył być
grzechem skutecznym tákowego trapienia.

Albo są wyznánia á meczennistwá/ III.
yáko meci Ablowe/ Jana Chrzciciela Je-
remiaszowe/ Esaiaszowe y inych/ są swiá-
dectwy o náuczaniu.

Albo ofiára/ yáko zásluga Pána Chri- IIII.
stusowa/ ic.

Drugie Argumentum.

Gdybysmy sámých siebie sadzili/ nie
bylibysmy sadzeni od Pána. I. Corinth. II. . Corinth. II.

Dosicuczynieniem sámých siebie są-
dziemy/ to yest karzemy.

Przetóż nie bedziem sadzeni od Pána/
to yest/ Bóg oddáli od nas karánia dla
nášego dosicuczynienia.

Odpoz.

Odpowiedz. Nie pozwalam wtórego podania albo położenia / Bo dosięczyeniem Kanonicznym (yako ye zowog) nie sadzimy samych siebie / ale prawym nawroceniem / według namowy: Daremnie mie chwala wstawami ludzkiemi. Pawel S. zowie sadzeniem / wbystko nawrocenie / nie zerwnetrzne smyslone tragedie / od ludzi wymyslone. Ani wieczne karania / ani doczesne / bywają oddalone albo odpuszczone dla uczynku żołnierza niepobożnego / gdy pielgrzymuje sbroyny do S. Jakuba / ale grzechy yescze ku temu bywają zgrómadzane bálwochwálstwem / yako z domnimania Papieskiego o dosięczyeniu / wiele złości y wiele skarádych błędów poszło / czego wstawy o dosięczyeniu poświęcają / y wiele przykładów pamiętamy.

Ty też Błedy są widziadkami poćwirdzone. Jam miał ciotkę / która gdy po śmierci meżá swoyego / bliska bedac porodzenia / smutna y ogniska wieczór siedziała / dwa do domu do niey weszli / z których yeden był ná osobie yako yey maś niebošczyt / y powiedal sie byc meżem yey

ymarlem

umarkem / A drugi wysoki był na poyrze-
 niu yakoby Nnich Zakonu Franciskowe-
 go / A gdy do ogniska przystąpił / który
 był podobny meżowi yey / pozdrowił
 niewiastę smutną / y rozkazał yey aby sie
 nie smuciła / bo przyśpedł / yz yey chce nieco
 rozkazać / A onemu Nnichowi / tym cza-
 sem rozkazał wnidz do izby / potym roz-
 mawiając s nią prosił yey / izby dala na N-
 że / Odchodząc od niej prosił yzby mu reke
 dala. A gdy przelekniona nie chnet mu re-
 ki podala / a on obiecowal / yz niemiála być
 obrażona / dala mu reke / w ktora acz me-
 była obrażona / wśakże tako była spalona /
 yz zawśdy czarna została. Potym zawo-
 łal onego wysokiego Francziskaná / y od-
 chodząc wemgnieniu oká smikneli. Tako-
 we historie albo powiesci nietilko by-
 wają czytane / ale też ludziem wiary god-
 nym dobrze są wiadome.

Przetóś ty błedy o Dosic wczynieniu
 potrzeba ganic / y ma być przywroczone
 namowie Pawła S. wyrozumienie w-
 lasne á slotkie. Bo ono naucza yz karanie
 y w tymto żywocie bywa wżone / onym /
 którzy pokute czynią / yako / Davidowi /

R Manaf

Esa. 58.

Manassowi / Umuitóm / Karania po ná-
wrocceniu byly vložne. Jáko v Zachariášá
Proroká jest mowiono: Nawroccie sie ku
mnie / á ya sie ku wam nawroce / á v Esa-
iášá Proroká tak jest nápisano: bedzie mu
chleb dany / Krolá w slawie yego bedzie
widzal. X Esa: 58. v lom káknacemu chle-
bá twoyego / á bedziesz yako ogród opli-
wáyacy. Strymi namowámi zgadza sie
namowá Páwla S. Godybysny sámých
siebie sadzili / nie bylibysny od Pána sadze-
ni. A mowi opráwým nawrocceniu. X ma
byc wważána czasto przyczyna počieše-
nia / abybysny wiedzieli yž Pan Bóg odel-
šá karania cielesnego / onym / ktorzy sie ku
niemu nawracáya.

O Wiczerzy Pánskiej.

Co jest Wiczerza Pánska?

Wiczerza
Pánska co
jesti

Jest społeczne pożywanie ciała y krwi
Pána nášego Jesu Kristá / yako jest w slo-
wiech Ewangeliey S. vstáwione / przy kó-
rim pożywaniu Sin Boży prawdziwie
y podstadnie przitomny jest / y świadczi

je

że dobrodziejstwa swe przywłaſzcza w
ſem wierzącem / a yż przyrodzenie czło-
wiecze ná ſie wziął dla nas / aby teſz nas
którzyſmy weń ſa wiara w ſzepieni-
człontkami ſwemi uczynił / y ſwiátczy / y-
jeſmy krwią yego ſa omyci.

Ku temu teſz ſwiádczy / yż chce od tad
w wierzących przebywać / a yż chce / gdiſ
yeſt ſłowem Oycá wiecznego / wierzące
wſiſtki náuczác / obziwác y rzadzić / yáko
y Janá S. w 15. Cap. yeſt nápiſano. Zo-
ſtańcie we mnie / a ya w was: Kto zoſta-
wa we mnie a ya w niem / to yeſt / kto ſie
wiara dzierzy Ewángeliey / w tim praw-
dziwie przytomny yeſt Sin Boży.

który yeſt pożytek pozývania Wie-
czery Pańskiej?

Poſpolicie odpowiedano bywa / yż ſie
to pozývanie ſtawa ná wćwierdzenie
wiary / zwłaſzcza yżby wierzącemu do-
brodziejstwa Chryſtuſowe były przyw-
laſzczone / yáko wyſſzey yeſt mówiono /
yż Sakramentá ſa ſwiádectwem przyw-
laſzczenia / Co ma być rozumiano / nie tak
yáko Papieżnicy mówia / tylko dla v-

Iohan. 15.

Pożytki
Wieczery
Pańskiej.

czynku sáamego skutecznego / to yest / krom
dobrego pomisku álbo pobudzenia w po-
zywáyacich dorostlich / ále gdy wiára
przyimuya . Bo tak á nie ynáczey / Sin
Boży Zebranie swoye wieczne zgróma-
dza / słowem álbo głosem Kuangeliey / y
pozywáníem Sakramentów / yáko yest
nápisano: Wiára yest z sluchánia á slu-
chánie pres słowo Boże.

Kristus
pres slo-
wo Guán-
geliey ku
sobie cią-
gá
nie.

Ciągnie przeto Syn Boży pres sło-
wo Kuangeliey / y chce ábysmy ná nie
prizwolili. Ná tenze obyczay o Sakra-
mentách bywa mówiono / yáko Augu-
stin S. słowo s Sakramentem stosuye /
gdy mówi: Sakrament yest słowo wi-
dome.

Pierwszy
pożytek wie-
czery pán-
stiey.

Rest przeto ten pierwszy pożytek álbo o-
woc Pozywánia wieczery Pánstiey / yž
tym swiádecstwem wiára bywa počwir-
dzoná / y záwiera mocno / yž tym yáko by
vpominkiem álbo pieczęciá / Sin Boży /
swiátczy / żeć dobrodzieystwá swe przy-
właszcza / yáko y Páwel S. Obrzeższé zo-
wie pieczęciá spráwiedliwosci / to yest /
swiádecstwem vperwniayacem nas. Po-
tym to przywłaszczenie ma być dostatec-
czniey

czniey y yásniey wyłóšone. Przywłaš-
 czenie dobrodzieystw Krystusowych tak
 sie stawa / yžby wierzacy był wšczepion
 w Páná Krystusa / y stal sie członkiem ye-
 go / y yžby miał swiádectwo / yž Syn
 Boży przyrodzenie człowiecze ná sie wa-
 ział / dla nas / áby nas ktorzysmy weń w-
 šczepieni / yáko látorošlie záchował / bo-
 by był wšystek národ ludzky došczátku
 zágynt / by ón nie był ná sie wziął / przy-
 rodzenia nášego / á nas w siebie sámego
 niewšczepił. Takóć przeto yešt pożytecz-
 ne pożywanie Wieczery Pánstiey / y
 stawa sie bárzo skótkie / gdy ty pożytki
 rozwašamy.

Naypierwey / gdy Wiára w návro-
 ceniu pátrzy ná Syná Božego / który s-
 wiateczy yžec przywłašcza odpušczenie
 grzechów. X potym swiateczy / yž dla tego
 przyrodzenie człowiecze ná sie wziął / áby
 nas záchował / Zebranie wieczne sobie
 zgrómadzał / ono obżywiál / y záwšdy
 był w wierzacych Syn Boży Słowo /
 s głósem Kuángeliey S. yžby ono noš-
 sił / y rzádzyl y správował.

Pówtórze / ma tež Dziękowanie býć II.

Pojinwájac
Wieczery
Christusos
try / mamy
mu dżyko-
wac zá do-
brodzien-
stwa nego.

czynione / zá poslánie Syná Bożego / y yż
Syn Boży przyrodzenie człowiecze ná
sie wziął / yż yest vmeczón / yż nas odku-
pił / yż dał Ewangeliá S. yż obżywia
przes sie samego y Duchá S. yż nápráwił
y przywrócił żywot wieczny / yż zebra-
nie zgrómadza / ná ostaték / zá wśytki
dobrodzieystwá. Oboye Pan Christus
ogárnia / zvlásczá / y pocwierdzenie
Wiáry y Dziełczynienie w tych słowiech
gdzie mówi: To czynicie / ná pámiatke mo-
ye / Bo rospámietywánie niezmyslone má-
tki Páńskiey / y yných dobrodzieystw yego /
w práwym náwróceniu yest / prosic o od-
puśczenie grzechów / y wierzác / yż nam
odpuśczone będą dla posrzedniká / y tá-
sie wiárá poddzwigác y obżywiác przez
zeń / á potym práwdziwie dziełki czynic.
Dla tegoż stárzy wieczery Páńská zwali /
Eucharistia / to yest / Dziełowczynienie.

III.

Po trzecie / má téz byc przytym zá-
rázem rozmyslano / yż Bóg záyste chce /
aby sie tákowe pozywánie / w pospoli-
tem zgrómadzeniu stawáło / aby było
zwiástká poćiwego zgrómadzenia / Bo
Bóg záwždy cheiał y teras chce miec / áz

by Ze

by Zebranie yego widomem zgróma-
dzeniem było / y yzby sie pospolicie spolnie
y poćiwie schadzako / w ktorymby glos
Euangeliey S. o Synie yego brzmiat/
yako yest napisano: Na wšystek swiat
wyšedł glos ych.

Nie chce Pan Bóg / aby nauka yego
tájna táyemnicą być miała / ale chce aby
wšyscy narodowie o Synie yego słyše-
li / y onego poznali. Przetóž tež sam prze-
dzivną mocą swoya / zachowywa y be-
dzie zachowywał á bronil / poćiwie
schadzki Zebrania swoyego / y chce aby káż-
dy człowiek dopomagal / yzby ty pospo-
lite schadzki byly zachowane / yzby Słu-
žebnośc nauczania Euangeliey S. nie-
zágineła.

W tych schadzkách chce Pan Bóg /
yzby sie stawaly modlitwy y dziekow-
czynienia pospolite spoleczne / w nych
chce / yzby káždy wyznanie swoye wczy-
nil / á pokazal tu któremu nauczaniu
przystepuye. W nich tež chce / aby człon-
kowie Zebrania yego / spolecznie so-
bie w miłości nád skagowali / y w skut-
ku pokazowali / yž yedno sa w Chrystusie /

y yż są członkami zgadżającymi się / y
 dnego Krystusa / yako Paweł S. mówi:
 Neden jest chleb / yednem ciałem wielie
 nas jest. Y starzy vгоды swe zawnśdy
 pociwirdzali / pozywaniem społecznem
 swiatiości swoych.

Ty trzy przyczyny powasne máya
 być zawnśdy rwasane y rozmyslane przy
 wiczerzy Pańskiej / które zayste serca po
 bożne pobudzác beda / ku zachowanii
 služebności społeczney Krystusowey / y
 ku czestemu pozywaniu wiczerzy Pań
 skiey.

**Która jest różność Sakramentu
 y Ofiary?**

To zawnśdy przed oczyma mieć ma
 każdy / który jest w Zebraniu / yż Swiatio
 ści nie tilko są znakami / ktoregosmy nas
 bożeństwa albo wyznánia / yako toga ál
 bo suknia faldzista rozesnawála Rzy
 miánina od ynych ludzi / ale yż su znaká
 mi woli Bożey ku nam / á owżeki w No
 wym Testamencie / są swiádeczwy káski
 Bożey / przydánemi ku obietnicy / to jest /
 swiátczacemi / yż Bóg dla Syná swoyey

Woznać
 Sakramen
 tu y Ofiá
 ry.

go/ wierzące przeymuye/ y obietnice ym przywłaſzcza.

Naczkolwiek wiele tych yest/ którzy oby-
czayem ſwiátá tego ſadza y dominu-
wáya ſie/ yzby ty obrzedy znákami tilko
być miály/ Proffessiey álbo nabożeńſtwa/
dla tego wſtáwione/ yzby różnoſć ludzi
czyniły: Wſákze my mamy wiedzieć/ yz
nie oſobliwie dla tego Sakramentá ſa
wſtáwione/ áni ten ych koniec przedniey-
ſzy yest/ acz teź y ten koniec tu mieysce ma/
yáko/ Obrzeſká nappierwey známiono-
wáká/ obietnice o przyſklem náſieniu/ y o
káſce/ potym teź bylá znákem/ który róż-
noſć czynił Żydów y Pogánów.

Przytym teź Swiátosci od offiár
máya być rozefnawáne. Swiátosci ſa
obrzedami od Boga wſtáwionemi / w
których Bóg ćwirdzi/ yz nam nieco da-
wa/ to yest / ſwiátczy/ yz wierne prziy-
muye/ y obietnice ym przywłaſzcza/ yáko
ſam o Obrzeſce mówi: Będz Bogiem
ych.

Alle offiáry bywáya zwáne/ wczinkí
któreſzkolwiek od Boga przytkazáne/ kto-
re my Bogu Offiárnyemy álbo czynie-

Swiátosć
ći co ſa.

Offiárny co
ſa.

my/abyśmy pokazali/ yż znamy/ że ten yest
 Bóg prawdziwy/ którego tak chwale-
 my/ a yż chce być tako chwalon/ yako sam
 słowem swym naucza: Tako/ wyznámie
 ludu Izraelskiego/ przeciw Nabuchodo-
 nozorowi/ y stalosc w mece yest offia-
 ra/ to yest/ rzecz takowa / ktora bywa
 Bogu offiarowana/ ktora mu czesc slu-
 szna czynia/ to yest/ pokazuya/ yż ten yest
 Bóg prawy/ ktorego tak chwala/ a nie y-
 ny/ a yż tako chce być chwalon yako nau-
 cza. Takze czystosc Jozephowa yest of-
 siara/ to yest/ uczynek ktory Jozeph Bó-
 gu czyni / y swiadczy tym posluszen-
 stwem/ yż smysla y wierzy/ że to yest Bóg
 prawdziwy/ ktorego tako chwali/ a yż
 chce takowem posluszenstwem chwalon
 być.

Offiara co
 yest.

Dla tegoż offiara yest/ uczynek od
 Boga przykazany/ uczyiony w znayo-
 mosci y w wierze w posrednika/ dla te-
 go y ku temu koncowi/ aby czesc Bogu
 byla czyniona / to yest/ abyśmy tym u-
 czynkiem swiadczyli / yż ten yest Bóg
 prawdziwy/ a yż chce tako być chwalon.
 Ta rozność gdy bedzie wazona/ tedy
 tym

tym łatwiey disputatio á rozmowá o
offiárách, wyrozumiana býć moze.

Potrzebá yest y druga roznošć oba-
czyc y wważyć. Osiander ná trzy čzesći
offiáry dzieli.

Typica / to yest / figuruyaca.

Ilastica / to yest / dosięczyniaca.

Didactra / to yest / náuczáyaca.

Typica.

Ilastica.

Didactra.

Ilastica yest / offiárá yedyna Chri-
stusowá / ktora Pan Christus / siebie sa-
mego / Oycu wiecznemu offiárowal / y
wziat á ná sie wložyl gniew Bóży / y po-
słuszeństwem swym nam záslużył / v-
błaganie álbo poyednanie.

Typica zowie wšyſtki offiáry Le-
uitkie: A w tych byly Didactra / yle z kto-
rych Levite y czelać ych żywność swa
mieli.

Alle przydam tu moye rozdzíelenie
offiar. Jedynáž tilko yest ofiára Ilasti-
ca álbo dosięczyniaca / zwlaſzczá / cáte
posłuszeństwo Christusowo. Wšyſtkich
onych Swietych offiáry sa Eucharisti-
ca álbo dziekowania / á ty álbo sa figuru-
yace / álbo nieczego náuczáyace.

O przeswistach obrzedu pospolitego / Wieczery Painskiej.

I.

Wieczera
painska /

Pierwsze przezwisko yest / Wieczera Painska / a to yest naprostsze przezwisko tego obrzedu a Ceremoniey.

I. Cor. II.

II.

Liturgia.

Potym w Greckiem Zebraniu / ten obrzed aż do tego czasu zwano / Liturgia / co prosto nic ynego nie znaczy / yedno administrowanie a faszowanie pospolitego dobra / yako gdyby niekto rzekł / przyrzadzac okret yest Liturgia. Przetoz to przeswisko nie yest offiary / ale posługowania albo sluzebnosci / gdzie yeden wielom nadsluguye rozdawayac Sacramet. Bo znayome yest przeswisko Liturgia / o obciefliwosciach pospolitych / yako to yest wshystkiem wiadomo / miernie naucezonym w yezyku Greckiem.

III.

Synaxis.

Trzecie Przeswisko yest Synaxis / od Zgromadzenia / Bo Bog chce / rzby pospolite yawne potciwe schadzania / stawali sie / w yego Zebraniu / ktore on niesmierzona dobrocia swoya zachowawa / y chce / aby ta Ceremonia / byla
związka

zwiaſtka poſpolitego zgrómadzenia.

Czwarte przeſwiſtko yeſt Eucharis-
ſtia / to yeſt Dziekówczynienie. Bo yeſt
rzecz prawdziwa / yż Syn Boży chce
abyſmy wtey yego wieczery / náypier-
wey dobrodzieyſtwa yego wiara przy-
mowali / á potym / yżbyſmy Dzieki czy-
nili / zá cáte odkúpienie / y zgrómadzenie
Zebrania.

Piate przeſwiſtko yeſt Agapi / A to
preſwiſtko tey uſtáwie Kríſtuſowey / ál-
bo dla tego yeſt przydane / yż oni którzy
wieczery Páńskiey pożywać przycho-
dzi-
li / s ſobá przynoſili chleby y co ynego / y
ono vboſym rozdawáli / álbo dla tego /
yż ya ſadzili byc znákiem á ſwiaſtká ſpol-
ney miłóſci. To ácz yeſt prawda / wſzak
že pierwſzy á przedmiejſzy koniec / tey v-
ſtáwy yeſt / yż oná ſwiátczy y vpomina
nas / o woleiy Bozey ku nam.

Rzymiánie vzywáli przeſwiſtká Miſ-
ſa / to yeſt Miſſa / á nigd niemože wiedzieć /
yákové to ſłowo yeſt / yeſli yeſt Zydow-
ſkie czili Lacińskie. W piátých Kiegách
Mozyſzowych w Boſtymnaſtym roz-
dzielieniu czytámy / yż to ſłowo Miſſa /

IIII.

Euchari-
ſtia.

V.

Agapi.

Miſſa.

położone jest za Contributio, to jest/ za
dátunek/ yż w Swiata/ yáťom powie-
dział/ yáťmużny prze vbogie przynasza-
no y rozdawano.

Xni powiedáya/ yżby Missa/ miáło
być słowo łacińskie/ które tak wiele zna-
czy/ yáťo grzechów odpuśczenie/ yáťo y
Cyprian S. tego słowa Missa vzywa/
pro remissione, yż tam grzechów odpuśc-
zenie opowiedáne bywa/ wšem návro-
conym/ którzy są do Wieczery Páńskiey
przypuśczeni. Przetóž tych słow za od-
puśczenie vzywano/ Populis fit remissio,
to jest/ mieycie odpuśczenie/ którzyście
przystapili ku swiatosci/ albo ku spo-
lecznosci. Czego potym Łacinnicy nas-
ládowali/ yż we Mšach swych mawiá-
ya/ Ite Missa est, to jest/ ydźcie grzechów
odpuśczenie záperwne jest wam opowie-
dziane. Miedzy tymi przeswistkami/ któ-
remi Wieczery páńską pospolicie zwa-
no/ niemáš żadnego/ któreby offiáre
własnie známionowác miáło.

Mša papięska dla czego jest potrze-
ba gánić y potępiác?

Dla tego/

Dla tego / iż każde Bãtwochwãłstwo
 ma byc gãnione / wciekanie / y wyglãdzã-
 ne. A toczest wielkie bãtwochwãłstwo /
 co Papielnicy powiãdãya / iżby Xieža
 przez offiãry y Mszã grzechów odpuśc-
 zienie zãslugowãc mieli / onym ktorzy
 Mszã zãkupuyã / y ynem / y zãyste wiele
 bledów nã yedne kupa znãsãya / gdy ku
 temu przydawãya / iżby offiãrã onã miã-
 lã zãslugowãc grzechów odpuśczenie /
 ex opere operato, yãko oni zwykli mo-
 wiã / ktorã domnimãnie yest Poganãskie.
 Przetoz yest potrzeba / Mszã Papielskã
 gãniã / przed niã wciekãc / y onã wygla-
 dzãc.

Mszã Pa-
 pielskã / G-
 nu ma byc
 gãniona.

Dowód wtórego polozenia. Bo do
 Żydow yest wyroczyſto napisano: Kedy
 nã tilko ofiãrã swiete doſkonãlemi wcz-
 niã. Ku temu żadnego wczynku zewnet-
 rznego w Nowem Zãtonie niemãſ / ktor-
 ryby ſie Bogu podobãc miãl / ex opere o-
 perato, yãko oni mówia. Bo napisano
 yest: prawdziwi chwãlce / beda Oycã
 chwãlic / w Duchu y w prawdzie.

Druga przyczyna.

Tá Regula ma być zachowana:
Co niebywa tym sposobem pożywa-
no/ yako Bóg wstawił/ to nie jest Sa-
krament.

Offiarowanie nie jest ustanowione
w Euangeliey Swietey / tilko pożywa-
nie/ albo przyjmowanie.

Przetoż Sakrament/ nie ma być czy-
niony offiara.

Contra.

Zebranie powszechne nie bładzi.

Greckie y Lacinskie Zebranie czyni
wsmiankę ofiary.

Przetoż jest nieyaktie ofiarowanie.

Odpowiedz. Zebranie Greckie sta-
re / mowi o ofiarze dziekowczynienia /
nie o zasłużeniu / albo dosięczynieniu za
grzechy/ Bo wyroczysto mowi: Ofiaru-
jemy za Oycy/ Proroki y Apostoły dzie-
kowczynienie/ yako jest prawda/ yż przy
Wieczery Pańskiej/ ty rzeczy máya być
zawždy czynione porządnie/ yawnie y
osobliwie.

I. Nappierwey/ ma być nauczano/ o do-
brodzieystwach Pana Chrystusowych/ o
połucie y o wierze.

Porządek.
Sprawo-
wania wie-
czery pań-
skiej.

Po

Po wtóre/modlitwy á prosby má-
ya być czynione.

II.

Po trzecie/ ma być pozywánie álbo
przyimowánie/ přes ktoreby wiára w
Uáwroconych počwirdzona byla/ yzby
mocnie wierzyli/ yz ym w prawdzie do-
brodzieystwa Krystusowe bywáyá przy-
wlaſzczone. A gdy takó wiára bywa
ćwiczoná pozywáníem Sakramentu/
tedy jest práwy Sakrament/ bo ón któ-
ry go pozywa/ przyimuye dobrodziey-
stwa Boze.

III.

Po czwarte/ máya tež być dzieków-
czynienia/ pospolície y osobliwie/ zá wſzi-
ſtko dobrodzieystwo odkupienjá y zgró-
mádenjá Zebránjá Chrzesćianſkiego/ y
zá ine dobrodzieystwa duchowne y čiele-
ſne/ Přetoz stárzy zwáli ten Sakramēt
Eucharistia. Lecz przyczyná Sakra-
mentu ma być pierwey rozumianá.

IIII.

O Wzywáníu / Proſbie y Dziekczynieníu.

Co jest služba Bozá?

Ódpowiedz. Jest vczynek od Boga

Na

przyka-

Sluzba Bo
za co jest.

Ezec. 20.

przykazany / w wierze uczyniony / to jest /
w prawdziwym poznaniu y duszności w
pośrednika / ktory sie ku temu koncowi
sciaga / yzby Bogu czesc byla dana / to
jest / abyśmy swiatczyli / yz to jest praw-
dziwy Bóg / którego takó chwaliemy / á
yz takó chce być chwalon. Przetóž Dzie-
siecioro Boze przykazanie / własnje wy-
rozumiane / mamy mieć za Regule á mo-
dłe chwały: Według namowy Ezechie-
lá Proroka: W przykazaniach moych
chodźcie / á nie w przykazaniach Oyców.
A na pierwszy tablicy / o wzywaniu oso-
bliwie bywa przykazano / według namo-
wy: Pána Boga twego będziez chwalil /
y yemu samemu sluzyl.

Co jest wzywanie albo
Modlitwa:

Modlitwa
co jest.

Modlitwa jest / prosba ku Bogu o
rzeczy potrzebne / w Imie posredniko-
we / albo Dziekczynienie Bogu albo po-
srednikowi / za przyyte dobrodzie-
stwa. Bo co niektorzy trzecia czesc przy-
dawaya / zwaŕza wyslawianie chwały

Bozey

Bozey / ta sie w tych dwu zamyka / albo
w prawdzie yest / naučzaníem / pokazu-
yac / co / y yaki yest Bóg / A yesliby ya nie-
kto za trzecią część mieć chciał / yam prze-
ciw temu nieyest.

Jako ma być czynione wzywanie
albo prośba?

Każdy to dobrze rozumieć może / yż
ynsa rzecz yest / w sercu nášym / która
prosi / aby nam nieco było dano / A yn-
sa / która sie weseli y raduyez dárú przy-
yeteo. Przetoz potrzeba yest nappierwey
sie naučzyć / yako sie mámy modlić. A yest
to špatne omieškanie y niedbałość / po-
nieważ o yných cnotách / wiele yest pisa-
no y disputowano / yż o práwey modli-
twie / która yest naywyšša cnota / málo
wspominano. Przy modlitwie osobliwie
šesć rzeczy potrzeba wważyć.

Nappierwey potrzeba wważyć / co y
którego Boga / y gdzie obyáwionego /
maż wzywác / abys odlaczył y roze-
snał wzywanie twoye od Pogańškiego.
Przetoz v Janá Šwietego napisano

Ja y yest /

Modlitwa
jako ma
być czynio-
na.

Prin Mo-
dlitwie co
potrzeba w-
wazać.

Ioan. 4.

yeſt: Wy niewiecie co chwalicie / ale my
wiemy co chwylimy.

Chce Pan Bóg abyſmy przy modli-
twie rozumieli / cobysmy czynić / y co wzi-
wąć mieli. Chce abyſmy go Boga praw-
dziwego / od Bogów ſmyſlonych rozez-
nawali y odłączali. Przetóż powiedzia-
no yeſt: Pana Boga twoyego będzieſz
chwalił / y yemu ſámemu ſłużył / Niechce
aby ſie pomysły náſze błakać miały / yáto
ſie błaka Hekuba v Euripida / y mówi:
O Jupiter cozeſyednokolwiek yeſt / bądź
yeſtes to niebo / bądź Duch który w Nie-
bie yeſt. zc.

A záwždy Bóg yáſne ſwiádectwo
przedkładał / po którym chciał być poz-
nan y od inych Bogów rozeznanaw / yáto
w Dziefieciorgu przykazaniu / pokazu-
yac który ón yeſt Bóg / miánuye wypro-
wádzemie z Egiptu: Którym ciebie z E-
giptu wywiódł. A przedtym Oycowie
S. gdy ſie modliwali / táto mawiali:
Bóg Abrahámow / Bóg Iſaátow / Bóg
Jakobów / to yeſt ták wiele rzezono:
Ciebie Boga prawdziwego wzywam /
którys ſie Abrahánowi obyáwił / y o-
bietnicz

bietnices mu uczynił. A wszyscy swiadectwa / mają być Synowi przywłaśczone. Przetoż w modlitwie pomysł y serce / ma się obracać y skłaniać / ku temu prawdziwemu Bogu / który się obyawił / posłaniem Syna swego / Pana naszego Jesu Chrysta / uchrzyżowanego y z martwych wstającego. A owsem osoby yednego Bostwa / przy początku modlitwy mają być pomienione / y własność każddey osoby uwazona / aby był Bóg odłączon y rozeznan od wszege stworzenia / y yzby modlitwa prawdziwa różna była od Pogańskiego wzywania.

Forma prośby.

Wszchemogacy / wieczny á prawdziwy Boże / Oycze wieczny Pana naszego Jesu Chrysta / któryś się obyawił niezmierną dobrocią twoją / y wołałeś z nieba o Synie twoym / panie naszym Iesusie Chrystusie / mówiący: Tego słuchajcie / stworzycielu Nieba y Ziemi / y Zebrania Anielskiego y ludzkiego / s Siem twoym spoltuwiektystem / Panem

Na iij naszym

naszym Jesu Chrystem / za nas wtrzyzo-
 waniem y wstrzeżeniem / który jest wy-
 obrazieniem twoym / Słowem do Ze-
 brania posłanem / y s Duchem twoym
 S. mądry / prawdziwy / dobry / sprá-
 wiedliwy / siedzio / miłosierny / czysty y
 wolny / któryś powiedział: Tak yatom
 żyw / niechce ya śmierci człowieka grze-
 sznego / ale yzby sie nawrocil y żyw był.
 Item: Wzyway mie w dzien wdrecze-
 nia / Ya ciebie wyrwe á ty mniebedzieś
 chwalił. Item: Wyleye ná dóm Da-
 widów Duchá káski y modlitew / Wyz-
 nawam ya przed tobą / yżem nedzny
 grzesznik bázro zgrzeszył / y záluye z
 serca całego / zem cie obraził zmiluy
 sie náde mna y wysluchay mie / y vs-
 práwiedliw mie / przes y dla Syná
 twoyego / Páná nášego Jesu Chrysta/
 za nas wtrzyżowanego y wstrzeżone-
 go / Słowo y wyobrażenie twoye wie-
 czne / któregoś za nas ofiára uczynil/
 Posrednikiem y przyczynca / y poswieć
 mie Duchem twoym swietym / zc.

Ma też serce záras myslíc o róż-
 nosci

ności person. Ociec yest personá / która
porodziła Syná / y chce sie przezeń ob-
yáwic y być znan / y s Synem y s Du-
chem Swietym / wšyſtki stworzenia
stworzył y zachowywa / y przy Chrście
Syná swoyego mówi : to yest Syn
moy miły / 2c.

W wzywaniu
nu Boga
persony Bo-
stwa potrze-
ba rozumie-
lać.

Syn bywa zwan Słowem / y z
strony Oycá / yż yest wyobrażeniem
yego całem / y z strony nas / yż yest
personá do Zgromádzienia posłána / á
by nappierwey z łoná Oycowego / de-
kret przedziwny o vblaganiu / y przy-
wroceniu żywotá wiecznego / oznay-
mił / który wšemu stworzeniu był nie-
wiadomy / á potym yżby od tego czá-
su záwždy był w Zebraniu / obietnice
Prorockie obyásniał y zachowywał /
á służeбноść Euangeliey nápráwiał /
y yżby bes szodká spráwny á krewki
był w tey służeбноści / y przyawšy
przyrodzenie człowiecze / był vblaga-
niem zá nas / y pokazał / yáko Ociec w
nim samem ma być poznán / y sam
był spráwny á krewki w służeбноści /
pocieszał głoſem Euangeliey swietey /

Syn Boży
czemu slo-
wem bywa
zwan.

wierzące

Act. 2.

wierzace obzywial / sluzebnosć Euan-
geliey zachowawal / wedlug namowy:
Dawa dary ludziem / y yzby przezeń dan
był Duch S. yako yásnie w Dzieyach
Apostolskich yest napisano Cap z. Prá-
wica Bożá podwysszony / obietnice Du-
chá S. wziawszy od Oycá / wylal go zc.
Y dobrze Athanasius mówi: Gdykol-
wiek bywa mówiono / yż Duch S. yest
w człowieku / tam yest přes słowo.

Własność
wzřadu Du-
chá S.

Duch S. yest pobudziciel yáby pło-
mien / ktory affecti w sercách zápala tá-
kowe / yákowy sam yest / zwlaszczá / mi-
łosć Bożá / radosć w Bogu / y yne cnoty.
Słowo pokazuye Oycá y wola Oycó-
we / pomysłóm albo sercóm / głosem E-
uangeliey znáyomosć zápaláyac / Duch
S. yest plomien żywy / ktory sercá rúsa
y zápala.

Ty własności person / w prawdzi-
wem wzywaniu máya być rozczytáne
y wważáne / y Wyznanie wiáry nášey
Chrześciánskiey / czesto przypomináne y
mówione być má / y má być wzywáne
náše rozeshawáne od pogánstiego / y od
ynych błedów zc.

Po wtó-

Po wtóre/ przykazanie Boże ma być
wważane. Mamy przypominać sobie/ yż
Bóg od nas chce być chwalon prośba-
mi/ o łaskę y o yne dary/ yżby był rozez-
nan od przyrodzenia złego/ á yżby yemu
tá cześć była dana/ yż yest mądry/ do-
bry/ dobrotliwy/ darcá żywotá/ mąd-
rości y ynych dobr/ y chce dobroci swych
nam vdzielać/ yáko mówi Psal. 49. yż
táko chce być chwalon: Wzyway mie w
dzień vdreczenia/ á ya ciebie wyrwe zc.
Y yáko przestąpienie piatego przykazania
Bożego/ g dzie mówi: Nie zabiyay/ Bo-
gá bárzo mierzi/ táko go też mierzi prze-
stąpienie á zgwalcenie wtórego przyka-
zania/ zwołaszczá/ omiešťkanie modlitw/
gdyś yest powiedziano: Proście á wez-
miecie.

II.

Psal. 49.

Po trzecie/ ma być rozmyśláne. Ná-
wrocenie. Boby niekto táko mogł mó-
wić/ Coś mam prosić: Ponieważ yest
nápisano: Grzeszników Bóg nie wysłu-
cha. Tu mamy pámietać y zachować
głos przysięgi: Tak yákom żyw mówi
Bóg/ niechce ya śmierci czlowieká grze-
šnego/ ále yżby sie náwrocił y żyw był.

III.

Bb Niechay

Uciechaj me trwa w grzechach przeciw sumnieniu / ón który sie modli / ale sie prawdziwie ku Bogu nawróci. A w każdym prawdziwym wzywaniu / stawa sie albo roście Nawroccie albo pokuta ku Bogu. Joel. 2. Skraycie serca wasze / y nawróccie sie ku Panu Bogu waszemu / boć ón yest miłosierny y luto mu z tego.

Ioc. 2.

III.

Modlacy
ma patrzyć
na obietnicę
cc.

Po czwarte ma być rozmyślana obietnica. Ani sie ku Bogu nawrócić / ani yego prawie wzywać możemy / yesli nie bedziem poddzwignieni obietnicy káski y dusnoscią w posrzedniká / yzbyśmy przystapili ku Bogu / według oney Namowy ku Ephesóm. Przes tego smiemy przystapic s dowiernoscią przes wiaraż weni. Potrzeba yest tedy nappierwey obietnicy odpuszczenia grzechów / y vblaganie wiaraż prziyac / y tużyc / yz sie wzywanie Bogu podobá / á nie yest dáremne. Przitym potrzeba weyrzec / y ná ynse obietnice / o ynych dobrodzieystwach y o vżeniu nedze. Bo potrzeba yest / aby ná uká o różności obietnic / przed oczymá zázwdy bylá.

Pierwsza a naywyższa obietnica jest /
 obietnica Łaski y żywota wiecznego / któ-
 ry bywa daremnie dan dla Pośrednika.
 Toć jest naywyższe dobro / które przysię-
 mamy / za wola Boga / aczbyśmy wszy-
 stki dobrą cielesną utracili. Według Na-
 mowy Joba S. Aczby mie zábył bede-
 wen duffak. Ani też o ynşe dobrą pro-
 sić możemy / ażby nam obietnica Łaski
 świeciła / według Namowy: Nigd do
 Oycy nie może przystąpić / yedno przez
 Syna.

Item / yakoż beda wzywać / yesli nie
 wierzą. Itē / Ocołowiek będziecie prosić
 Oycy w Imię moje da wam.

Ine są obietnice o dobrách potrzeb-
 nych w tym żywocie. Bo ponieważ Bóg
 Zebranie w tym żywocie głosem Euan-
 geliey S. zgrómadza / a nie ynaczy /
 przetoż też żywotowi czas przedłuża /
 dawa policie y Oeconomix albo gos-
 podárstwa. Według namowy: Nie v-
 márli beda ciebie chwalić Pánie. Item /
 1. Timoth. 4. Pobożność ma obietnice
 przytomnego y przyszłego żywota. Item
 Napierwey szukaycie królestwa Bożego

Pierwsza a
 przedniejsza
 obietnica
 Boga

1. Tim. 4.

y sprawiedliwosci yego / a yne rzeczy be-
da wam przydane / Wiedz Ciec waf
niebieski / yz tych rzeczy potrzebuyecie.

V.

Po piate / potrzeba wvazyc o Wie-
rze. Tu potrzeba nappierwey wiedziec /
yz wiara / ktora prosi o odpuszczenie / w-
blaganie / o żywot wieczny y o rzadzenie
a sprawowanie dusze / o ty rzeczy in specie
musi prosić / y onych oczekawac / krom
obliku / a takowego mowienia yesli
chcesz / Bo Bog chce abyśmy go o ty rze-
czy mianowicie prosili / y nie miec tych
darow / yesť byc nieprzyacielem Bozym /
y hanbic Boga. Przetosť powiedziano
yesť: Tak yatom żyw / mowi Pan Bog /
niechce smierci czlowieka grzesnego / ale
yzby sie nawrocil / y żyw byl.

O dobra
wieczne
yako Bo-
ga prosić.

O dobra
cielesne yako
to Boga
prosić.

Alle wiara / ktora prosi o cielesne do-
bra / yako Dauid prosiac aby byl przy-
wrocon do krolestwa / prosi pod obli-
kiem / to yesť / takowem obyczajem / yesli
sie Bogu podoba. Bo oboye potrzeba
wiedziec / nappierwey yz mamy o dobra
cielesne prosić / a przytym / yz yednak zes-
branie ma byc poddane pod krzyz / y yz-
esmy Bogu posluszenstwo powinni /

podlug

podług namowy: Upokórzcie się pod
mocną ręką Bożą.

A wszakże yednak nie yest prozna
modlitwa/ Bo albo karanie bywa odda-
lone/ albo wzięte/ yako/ Job/ David/
Manasses są w królestwa swe przywro-
ceni. Amaseasowi y Oseasowi wzięte
są karania/ yako się pospolicie stawa/ we-
dlug namowy: Nie uczynie gniewu me-
go okrutnem. Item: Jesli będziesz patrzył
Panie na złości/ Panie kłóś się ostoi. Itē:
Panie karz mnie w sędzie/ a wniwecz mnie
nie obracay.

Na ostaték mocno te Regule mamy
zachować: Aczbyśmy też wszyscy dobra
cielesne utracili/ gdyś yednak y żywot
ten záperwne wstać musi/ wszakże obiet-
nice zachować mamy/ która nam Bóg
obiecuye káśtę y żywot wieczny/ wedlug
tych namów.

Ezech: 18. Tak yakoż żyw mówi
Pan Bóg/ Niechce śmierci człowieka
grzesznego/ ale yzby się nawrócił/ y żyw
był.

Item: Tak Bóg umiłował świat/
yż Syná swego yednorodzonego dał/

Modlitwa
nie bywa
prozna.

Obietnica
kásti ma
być dobrze
zachowana.

Ezech. 18.

aby każdy ktoryby wen wierzył / nie zaginał / ale żywot wieczny miał.

Item: Podźcie do mnie wszyscy którzy pracuyecie y yestescie obciążeni / a ya was posilic.

Item: Aczby mie zabił / przed sie bede w niem dufał.

Item: Offiara Bogu duch skruszony / sercem smutnym Boze nie pogardzi.

Wieczne a
nieodmien-
ne przyka-
zanie Boze / a
krym sie
ku niemu
nawrocili.

Y jest wieczne y nie odmiennie przykazanie Boze / czasu kazdego / yzbylsiny sie ku Panu Bogu nawrocili / według namowy: Nawroćcie sie ku mnie / a ya sie nawroce ku wam. A kto sie niechce nawrocić y nie prosi o odpuśczenie / ten zostawa nieprzyacielem Bozym / y hanbi Boga / według namowy: Kto nie wierzy w Syna / gniew Bozy zostawa nad niem. Przetoż czasu kazdego / potrzebne jest Nawrocenie.

VI.

Po Szoste potrzeba wważic / one rzecz o ktora chcemy prosic / Jako Jan Swiety mówi: Ocołowiek bedzie cie prosic / podług woli yego / da wam / to yest / nie mamy prosic rzeczy onych /

Boga oco
prosic ma-
my.

które

które Bóg zakazał / ale które się zgadzały
s dziesięciorgiem przykazaniem / y s obie-
tnicami Bożemi o rzeczy duchowne y
cielesne / jako wyżej powiedziano jest /
o różności obietnic. A obietnice niektóre
mówią o rzeczach duchownych / a niektó-
re o rzeczach cielesnych.

Jako ty są:

Czym więcej Ociec wąż niebieski da
Duchá S. prośacym.

Item: wzywaj mnie w dzień vdracze-
nia / a ja ciebie wyrwę.

Item: yesliby kto potrzebował ma-
drości / pros krom wapienia / a będzie
mu dana.

Item: Ociec y Matka opuszcili mnie /
ale mnie Pan Bóg przyjął.

Item: Kto się Bogą boi / będzie miał
otwitość wšego dobra.

Item: Wiele jest vdraczenia ludzi
sprawiedliwych / ale ze wšech wybawi
ony Pan Bóg.

Y chce PAN BÓG yżbyśmy się
ćwiczyli w wzywaniu y w wierze / mo-
dlitwami o rzeczy cielesne / według na-
mowy

mowy: Chleba naszego powszedniego/
day nam dziś zc.

Modlitwa
potrzebny
Wiary.

A ta Regula ma być zawsze zachowa-
wana. W prosbie o rzeczy cielesne / ma
w przodysnąć Wiara / która przynmu-
ye obietnicę Łaski / według tych namów:
Zaden nie może przystąpić do Oycy / ye-
dno przez Syna. Item: Ocołwiek ye-
dno będziecie prosić Oycy w Imię mo-
ye da wam. Item: w Chrystusie wszy-
stki obietnice są pewne.

Bóg czemu
prze dłuia
człowieka
wysłuchać/
y wybaczyć

Ma też być przydane nąpominanie/
ó przedłużeniu / albo odwołczaniu / y o
sposobie wybawienia. Chce Pan Bóg
aby przytomność yego / w Zebraniu by-
ła znana / y chce abyśmy od niego samego
wspomożenia prosili y oczekawali / chce
też abyśmy sie ćwiczyli w wierze / w wzy-
waniu y w nadziei / a niechce / aby porady
albo pomysły ludzkie pánować miały /
w rządzeniu á sprawowaniu żywota te-
go doczesnego / ale chce aby każdy wie-
dział / że Zebranie od samego Boga / rza-
dzone á sprawowane bywa / yako sam
mówi: Nie mówcie rece nasze to uczy-
niły.

Przetóż nie wnet dawna onego/ oco
 go prosimy/ ani na ten obyczay/ yako
 rozum człowieczy pomysla. Jako/ Acz
 Pan Bóg był obiecał/ pokolenie Judo-
 we zachować/ azby sie Messiaß narodził/
 wskażę prożne były pomysły/ nieprzyja-
 ciół Jeremiaßowych/ którzy disputowa-
 li á zawierali/ yzby nie podobno być mia-
 ło/ aby Kościół Hierosolimski y politia
 żydowska/ onego czasu wyglądzona być
 miała. Bo Bóg miał te moc/ one zacho-
 wac y przywrócic/ inaczey/ niżli oni po-
 myslali. A w prawdzie/ wietśa część
 była/ ludu Izrahelstkiego/ w wygnaniu/
 niżli by była/ gdyby w ziemi swej byli
 zostali/ Bo nauczanie prawdziwe o Bo-
 gu roszczone było/ przezeń na wielu
 mieyscach/ królestwa Babilonstkiego y
 Perstiego. Nawroceni sa czterzey Kró-
 lowie/ Nabuchodonosor/ Epimerodas/
 Darius/ Medus y Cyrus. Stały sie
 przedziwne świadectwa/ zachowani sa
 trzy mżowie w ogniu/ Dániel między
 Lwy/ rz.

Przetóż Judith/ w Kiegach swych
 w 8. rozdzieniu/ ony mieściany złayá

ła / którzy byli pieć dni zaktresili / czekać od Boga wspomozenia / mówiac tak / Cożesćie wy? Ktorzy kusicie Pána / zaktresiliście czas Pánu ku smyłowaniu.

Abak. 2.

Leć Regula o okolicznościach ma być zachowana / Abakuk w 2. rozdz. Kęśli będzie przedkuzal / czeka y go / Bóg y dać przydzie / á nie omięska.

Luc. 18.

U y Lukášá S. 18. Capit. Potrzebá sie záwždy modlic / á nie przestawáć zc.

Psal. 71.

Ty Reguly nie tilko o czasie / ále teź y o ynych okolicznościach máya być rozumiane / zwlászczá / o sposobie wybáwienia / y o personách / Jáko / Dálieko ináksim obyčajem wibáwieni sa / Joseph / Jonas / y ynych wielie czasow wšelkich / nišli sami pomysláli / yáto w 71. Psalmie powiedziano yest: Wybáwił ybogiego /

Psal. 26.

który nie miał wspomozyciela. Psal. 26. Oćiec y Mátká opuscili mie / á Pan Bóg mie przyzał. U w Namowie Josophátowey tak rzeczono yest: Gdy nie wiemy / cobysiny czynić mieli / oczy náše / ku tobie Pánie Boze náš / podnosiemy zc.

Co jest Dziękowczynienie?

Dziękow-
czynienie
co jest.

Odpowiedz: Dziękowczynienie jest wyznanie / od kogosmy dobrodzieystwo wsieli / y jest obwiezanie ku społecznem posługam y powinowactwam. Bo wdzieczność jest cnotą ze dwu cnot wysokich złożoną / zwłasczają / z prawdy y z sprawiedliwości. Prawda wyznawa od kogosmy dobrodzieystwo wsieli. Sprawiedliwość czyni społeczne posługi. Przetóż człowiek niewdzieczny jest y łgarzem y niesprawiedliwym.

Dziękow-
czynienie ze
dwu cnot &
łojone.

Y chce Pan Bóg / aby ludzie co jest wdzieczność rozumieli / yżbyśmy sie osobliwie przeciw niemu wdzięcznemi okazywali / y yżbyśmy mu wiernemi sługami byli.

Y jako chce w wzywaniu prosby / yżbyśmy znali y wiedzieli / że Bóg jest / a yż jest wszechmogący / przytomny / w spomożyciel / aby sie nam w takowey znayomości udzielał. Także też chce dziękowczynienia / aby ta znayomość prawdziwa w nas trwała / yżby sie też nam zaśie udzielał.

Dziękow-
czynienia
Bóg od
nas pozada

Cc ij Prze

Przetóż Dziekowczynienie Bogu /
 yest prawda która wyznawa yżesmy
 od Boga dobrodzieystwa wzięli / a yż
 Bóg zaprawdę yest / yż yest wszechmoga-
 cy / przytomny y wspomóżyciel. A yest
 czynek sprawiedliwości / która sie ob-
 wiazuyesh tu służbam Bogu przyem-
 nym.

A gdyś też y niesprawiedliwość /
 grzechami skądami są / tedyc yawna
 rzecz yest / yż niewdzieczność przeciw
 Bogu skądem grzechem yest. Jako
 Gdy Alexander pomyśla / yżby z przy-
 padku albo mocą a siłą swą / królestwa
 nabył / a nie wyznawa / yż mu yest od
 Boga dane / yest klamcą / a yście przeciw
 Bogu. Przytym sie też stawa niespra-
 wiedliwym / nie czyniac Bogu powin-
 nowátey służby / poniewasz rozkazał /
 aby go chwalono / yako Boga.

Wdziecz-
 ność yest
 służbą Bo-
 żą potrze-
 bna.

Z tego dziecinistiego napominania y
 opisania wdzięczności / każdy rozumieć
 może / yż wdzięczność yest bázro potrze-
 bna służba Boża. A gdy znayomość Bo-
 ża w niewdziecznych będzie wygąszona /
 tedy też Pan Bóg przestawa sie ym v-

Dzieląc.

dzieląc. Jako pospolicie ludzie bezpieczy-
ni / po przyeciū dobrodziejstwa / takó
pomysłaya: podobno z przypadku ye-
stes wybawionyż. A takó vtracaya zna-
yomosć Bożą / vtracaya też wiadomosć
o przytomności Bożey / Co byli mieli
wspominaniem á wyznawaniem dobro-
dziejstw Bożych / znáyomosć Bożą y
wiarę / w sobie pomnażać y vćwirdzać.

Gdyż wiec Dziekówczyńienie służy
ba Bożą potrzebną yest / tedy też pospo-
licie przykazania o prosbie y Dzieków-
czyńieniu / słaczone bywaya / bo obied-
wie potrzebne są / ku znáyomości Bożey.
Psal 46. Wzyway mie w dzień vdręcze-
nia / á ya ciebie wyrwę / á ty mnie be-
dziesz chwalił / zc.

Psal. 46.

A yest pozyteczno dla nápominie-
nia / ná każdy dzień słowy yásnemi / y
pewną formą mówić dziekówczyńienie.

Forma Dziekówczyńienia Bogu Oycu wiecznemu.

Wszchemogacy / wieczny / żywy y
prawdziwy Boże / wieczny oycze Páná

Cc iij nášego

nášego Jesu Chrysta / stworzycielu nie-
 ba y ziemie / y ludzi / y wšzego stworzenia /
 y zachowywacielu / darco żywota /
 zakona / y mądrości / y wspomozycielu /
 spolu Synem twoym społwiekimstem
 Pánem našem Jesu Christem Slo-
 wem y Wyobrażenim ystności twoyey.
 y s Duchem twoym S. ná Apostoły
 wylánym / czystem y prawdziwym / ma-
 dry / dobry / prawdziwy / sprawiedliwy /
 sedzo / miłosierny / czysty / naywolnie-
 ſzy / tobie dziekuyz / yżes sie nam obyáwik /
 yżes zeslak Syna / y chciales aby przy-
 yal przyrodzenie cłowiecze niewy-
 mowna mądrością y dobrocią / y yzby-
 sie stal ofiara za nas / który zgrómadzaf
 Zebranie wieczne / a yż ono między námi
 zgrómadzaf / sluzebnosć Euangeliey
 zachowywaf / Duchá S. y żywot wie-
 czny dawaf / y yż nam dawaf dobra
 ciálu našemu potrzebne / y vlyzywaf
 a oddalaf karania / ná ostatek /
 za wšytki dobro-
 dzieystwa dušne
 y cielesne. zc.

Dziełowczynienie Synowi Bożemu.

Dziękuyę tobie WŃŃchmogacy Synie Boży / Pánie Jesu Chryste / Słowo y wyobrażenie wiecznego Oycá / za nas vkrzyżowany y wŃŃrzeshony / narodzony z panny / Emanueltu / który siedziż na prawicy Oycá wiecznego / Zgromadzaś y zachowywaś Zebranie wieczne / głosem Euangeliey Swiętey / yżes nam obyáwil miłosierdzie Oycá wiecznego / y dekret o odkupieniu / y zawŃŃdys zgromadzał Zebranie / y przyales przyrodzenie człowiecze / yestes posrzednikiem / odkupicielem / vspráwiedliwicielem / yestes naywyŃŃŃem kapłanem / zawŃŃdy sie za nas przyczyniáycem / dawaś głos Euangeliey / y yestes sprawny przezeń / y dawaś odpuŃczenie grzechów / y yestes Króliem / Zgromadzaś / zachowywaś y bronisz Zebrania / y dawaś Duchá Swiętego / onym którzy sie tu tobie náwracáya / y głosem sie Euangeliey podpieráya / y przywracaś nam Spráwiedliwosc y zyn ot wicezny /

Daważ

dawaś światłość w radach / wyrozumienie słowa twoyego / odganiaś Diable / y też dawaś dobrą ciaku potrzebnę. zc.

Dziełowczynienie Duchu Świetemu.

Dziękuyć wŝechmogacy / prawdy y czysty Duchu S. który pochodziŝ od wiecznego Oycá y Syná / Pána náŝego Jesu Christá / któryś yest wylaŝny ná Apostoły / yż posilaŝ y pocwidzaŝ serca náŝe / yżby mocnie zezwolili ná słowo Boże / y nakłaniaŝ ye ku wzywaniu Boga / y ku inem wŝem sprawam zgadzáyacem sie s Zakonem Bozym / y poweselaŝ ye / aby przestawali w Bogu / y yżby prosili y oczekawali wŝech dobrodziejstw Bozych / dawaŝ też dobrą ciaku potrzebnę / zc.

Czemu yest Zebranie pod Krzyż
poddane? O przyczynach nedze ál-
bo wdarczenia / y o pocieszeniu.

Poniewaŝ żadne stworzenie wido-
me nie

me nie jest zacnieysze nad człowieka /
 przetoż wszyscy mądrzy ludzie pytają sie /
 z kądby wszdy była ta wielka kupa błę-
 dow / grzechów y niedze albo vdrecze-
 nia / w tak zacnym stworzeniu. Jako cze-
 stokroc wszyscy mądrzy ludzie / w radach
 bładzają. Jako łatwie wpadają w błęd-
 de grzechy. Przytym z kąd wszdy pocho-
 dzą śmierć / niemocy / y straszliwe a błę-
 rade zamieszania a zgniatwania w tym
 żywocie / walki y wstawiczne pustoszenia
 narodów. A czemu sprawiedliwi od nie-
 sprawiedliwych bywają wciśnieni y po-
 tłumieni?

Philosophia powiada / yż sie wiele
 rzeczy stawa z przypadku. Powiada też
 yżby niektóre rzeczy z postanowienia
 Bozkiego nieodmiennego działły sie. A
 śmierci y niemocy przyczynę / powiada
 być Materia. Przyczyny błędnych zło-
 ści / powiada być wola człowieka.

Ale gdyby pytał / z kądby yedną w
 Materiey człowieczey / y w woley czło-
 wieka każdego / takowy niedostatek a
 młodość była / tu Philosophia żadnego
 powodu tych złości nie pokazuje. Lecz

Zebranie
 czemu jest
 pod krzyż
 poddane.

przednieysze y prawdziwe przyczyny pan
 Bóg w zebraniu oznaymil / y confero-
 wanie nauk pokazuje / yż nauczanie Ze-
 brania krześcijańskiego doskonalsze yest/
 nad yne nauki / które pokazuje / pierwsze
 y przednieysze przyczyny nędzy y vdre-
 czenia / y pokazuje tu temu pewne po-
 cieśnienia / o których philosophia nic nie
 wie. A moc a sprawność w pocieśnieniach/
 pokazuje yż nauczanie Zebrania / od Bo-
 gá yest dane / Bo wybawienia są swiá-
 dectwem przytomności Bożey.

Która yest przyczyna żkárádych niedostát-
 kow / błędow / śmierci y innych nędzy
 a miserności w całym rodza-
 ny człowieczim?

Przyczyny
 niedostát-
 kow y błę-
 dow.

Pierwsza a powszechnia przyczyna
 yest / grzech tkwici w Naturze a prziro-
 dzeniu / wedłu namowy: Przes grzech
 śmierć. Przystepuya też w takówym zka-
 żonim przirodzeniu błędy / a w woliey
 żkárádości dobrowolnie obráne / któ-
 re przyczyna są y zasługuya kárania
 osobliwe.

Wtóra

Wtóra przyczyna yest Diabel / kto-
ry z mienawisci przeciw Bogu / pobudza
ludzie ku skądem złościom / y mnozi
nedze á vdreczenia rozmaitemi oby-
czaymi / według o nych namow: Położy
nieprzyacielstwo między nasieniem mie-
wiesciem y wżem / Item: Diabel w-
stąpił wien. yako / Kayn zabił brata / za
poduszczeniem Diablowym.

Lecz tu zaś bywa pytano: Czemu w-
ždy Zebranie poddane yest / pod nedze
osobliwie wielkie / gdyż ono yest sprawie-
dliwe? y takó bywa argumentowano.

Sprawiedliwem ma sie dobrze po-
wodzić / według namowy; kto to będzie
czynił / będzie w tym żył.

Zebranie yest sprawiedliwe.

Dla tegoż Zebranie ma być wolne
od vdreczenia albo nedze.

Od powiedz na wtore podanie.

Zebranie yest sprawiedliwe / zwłasz-
cza prziwłaszczeniem y zápozcęciem / w-
skazze grzech yednak przed sie wniem tkwi.

Responsio
ad minorē.

A Bóg chce aby sprawiedliwość y gniew
yego przeciw grzechowi w Zebraniu o-
sobliwie znan był y yasnął / X chce aby s-
my lekarstwa szukali. Dla tegoż tym wie-
cey Zebranie wdrezone bywa / według
namowy: Sad od Domu Bożego po-
czyną sie. Item: Dalem miła Dusze swa
w poszrod nieprzyjaciół moych.

Lecz Bóg zarazem w Euangeliey
obyawia / przyśfte wybawienia zupełne.
Przetoz potym na pierwsze podanie tak
ma być odpowiedziano: Sprawiedli-
wem ma sie dobrze powodzić / zwłasz-
cza / według obyawienia Euangeliey /
gdy beda dośczętku wybawieni od grze-
chu / nietilko przywołaniem y zapocze-
ciem / ale doskonańiem odnowienia.

Przyczyny
dla których
Zebranie
jest pod
Krzyżem.

A jest osm osobliwych przyczyn
dla których Zebranie ciężey wciśnione by-
wa / niżli yna część narodu człowiecze-
go / yako jest powiedziano: Sad od do-
mu Bożego poczyną sie.

I.

Pierwsza przyczyna jest / grzech
tkwiacy w Naturze / który yż świat lek-
ce waży / a za nic nie ma / tedy Bóg chce
aby gniew yego / przeciw grzechom we

wnetrze

wnętrznym y zewnętrznym / w Zebraniu znan był y yáśnal. A yżbyśmy go znaleźli / y poddawali sie pod sad yego / nápomina nas rozmáytymi obyczájami / według namowy : Syná którego miłuyete go karze. Item : Niewinny nie będzie niewinnym przed toba. X Job wyznawał że przed Bogiem niespráwiedliwy yest / acz vdrzczenia á krzyża yego / grzechy á skárádości skuteczne przyczyna nie były / yáko przyjaciele yego nánowić go chcieli.

Drugá przyczyna yest : Xz Dyabel Zebranie wiecey nienawidzi / niżli yne ludzие. Gene. z. Poloże nieprzyacielsstwo między nasieniem niewieścim y węzem. Item w Kzigách Jobowych : Dyabel stánal między Synami Bozemi / y záklawia ná swiete.

Trzecia przyczyna / yżby pod krzyżem ćwiczone były y rosły pokutá / wiárá / wzywánie / y wšyſtko odnowienie / według namowy : Dobrze mi yest yżesmie poniżył / ábych sie náuczył spráwiedliwoścú twoych. Item : Troſkanie do dawá rozumu. Item : Cudzy vczynek czyni áby czynił włáśny. Item : Któ nie

Do iij yest wy-

II.

Przyczyna
krzyża.

Gen. z.

III.

Przyczyna
krzyża.

IIII.

Przyczyna
Trzyna

jest wyczwiczony / coż vmiecie. Item: Co
 škodzi / to nauczaj. *Jan 17 y 18*
 Czwartą przyczyną: yż w zebraniu
 wiele jest skutecznych škarađych guze-
 chów / jako Dawidowe cudzołóstwo /
 Manassowe złe uczynki / które Bóg ka-
 rze dla sprawiedliwości swoyey / y dla
 przykładu / á yżby ych wiele tu poćucie
 wzywaj.

Dla tey przyczyny wiele vdraczenia
 y nedze tuka sie po wšem Zebraniu Krze-
 ściańskiem. A pomatu wšyřtko przyro-
 dzenie człowiecze / stawa sie špatnieyřim
 y mdlieyřym.

O tey przyczynie bywa mówiono:
 Gniew Pański bede nosiř / bom yemu ź
 grzeřil: ále gdy bede siedziat w ciemno-
 ściach / Pan bedzie swiatkością moją.
 Item: Gdy bywamy sadzeni / od Pana
 bywamy karani / ábysny s tym swiatem
 nie byli potepieni.

V.

Przyczyna
Trzyna

Piątą przyczyną / yżby śmierć ludzi
 Swietich swiadećtwem była Sadu
 przyřtko. Bo ponieważ Bóg swia-
 dećtwy vćwirdził / yż mu sie Swiety
 Paweł podoba / redicby go byl nie opusz-
 ciał

cił w śmierci / gdoby nie był przed nami
sad yny w którym potaje / yż Utero potę-
piony jest.

Szosta przyczyna / yżby śmierć Swię-
tich Meżow / była świadectwem o
nauczaniu / yż prawdzwie tak wie-
rza / jako yne nauczają / á nie dla po-
zytkow swych / náuti smislone roznaśa-
ją y rozszerzają.

Siodma przyczyna / yżbyśmy byli
przypodobieni w yobieżeniu Krystowe-
mu.

Osmá przyczyna: Aby wybawienia
z trudności zktórych sie rozum y táda
człowiecza wyplesć niemoże ani wie yáf-
by sobie poradzić / były świadectwi / przy-
tomności Bożej w Zebraniu swym /
yako sie Moyses modli w trzecich swych
Kiegách w 14. rozdzieleniu. Niewygła-
dzay nas aby Egipcicy wiedzieli / yżes
jest miedzy tym ludem. 21. Regu. 17.
Aby wiedziela wsiſtka ziemia / yż Bóg
jest w Izraelu. 2 Esa. 37. Raczy nas
wybawić yżby wsiſtki Krolestwa ziemie
wiedziaty / yż jest Bóg w Izrahelu.

VI.

Przyczyna
trzyja.

VII.

Przyczyna
trzyja.

VIII.

Przyczyna
trzyja.

To

To naucezanie o przyczynach / dla których Zebranie pod Krzyż jest podda-
ne / niech zawždy przed oblicznością be-
dzie / abyśmy nie mniemali / obrażeni be-
dac trudnościami y vciażeniem Zebrania /
yżby to zgromadzenie tak szpetne y vcia-
żone / od Boga było zaniedbane.

Z tych przyczyn / częścią impulsivis,
częścią finalibus, to rozdzielenie między a
vciażenia Zebrania / bywa wzięte. A są
czworakie vciażenia.

I. Najpierwey / trapienia Zebrania
moga być zwane karaniem / jako wygná-
nie Dawidowo z królestwa yego.

II. Po drugie moga być zwane dos-
wiadczenia / jako wiezienie Josephowo.

III. Po trzecie moga być zwane wyzná-
nia albo męczennictwa / jako zabicie Ja-
na Krzyciciela / Esaiasa / Jeremiaśa / Pá-
wła S. y inych.

IIII. Po czwarte moga być zwane ofia-
ra / jako jest posłuszeństwo samego Pá-
na Christusa.

O Pocieſzeniu w niedzy á trudnościach.

Bárzo rzecz yeſt potrzebna / wieǳieć
źródła náuczania / o przyczynach wciſtu
y niedze / y o pocieſzeniach / y ſtoſować álbo
złóżyć pocieſzenia ludzkie á Boſkie / y o-
baczyć które pewnieyſze y możnieyſze ſá.

Philosophowie oſobliwie 3 ſied-
miu mieyſc bierzá pocieſzenia.

Pierwſze mieyſce / yeſt potrzebnoſć
álbo nieodmiennoſć / yáko / co odmienio-
no być nie może / to ſtromniey bywa zna-
ſano / gdy pomysł ſerce náklania ku po-
wſciąganiu álbo moderowaniu ſraſun-
ków / yáko bywa mówiono: Dobra miſl
w rzeczy zley / połowice ſraſunków o-
deymuye.

Wtóre mieyſce yeſt godnoſć cnoty:
Bo nieſna być źle álbo nieſpráwiedliwie
czyniono / dla boleſci á cieſkóſci / yáko
Cato odſtąpił od ſpráwiedliwoſci / gdy
wciſniony y zemdlony będąc boleſcia /
ſam ſobie ſmierć žádał. Cicero odſtąpił

Ze od mier-

Pocieſzenia
Philofowſ-
kie.

I.

II.

miárności á stromności názbyt frášuyac sie y náržeťayac dla wygnánia z Rzymu / gdyš wiele zacnych y známienitich mužow / cierpliwie y spoťoynie wignánia znašáli / Aristides / Camillus / Metellus y yni. A tu przislucha tá namowá: Wšak přes nedze á vćiski / wynurza sie y yásnieye čásć á chwala.

III.

Trzecie mieysce yest: Dobre sumnie nie / według tey Namowy: Jest to rzecz niemála w niešćesćiu / wwarowác sie grzechu. Bo boliesć yest dwoyaka / vćiaženie álbo vćisť zewnetrzny / y trápienie serca.

IIII.

Czwarte mieysce: Przykłady / Bo gdy wiździemy / yž tym podobne niešćesćia ych wiele y lepsze niżlišmy sa / potisťaly / sda sie byc nierowna rzecz y pycha / gdybyšmy nie chćieli stromnie cierpiec co yednak yni ćierpieli. Bo spolne vďrezenie yest pociešeniem.

V.

Piate mieysce: Władzieya kónca wesołego / według tego: Potrwaycie á oczekawaycie powodu šćesliwego. Wšak często sie stawa / yž roššadek cžłow

wiczey

wieczy / żadney nadzieje nie widzi / yako
w smierci Socratowy / y w niedzach
mnogich pogánów.

Szoste mieysce / Cauſa finales, yako /
Żołnierzowi daleko łatwieyſza y zno-
snieyſza yeſt śmierć / gdy vmiera bróniac
Oczyzny.

VI.

Siódme mieysce yeſt: Conſerowa-
nie á ſpolużkozenie zkończenia rzeczy nie-
ktorych / yako / lepiej yeſt niemoc / niżli
ná bieſiáde ydz / y w paſć w gwar. Heſ-
chines powiáda / yż ſie weſeli / że z Athen-
ſki Arzeczypoſpolitey yeſt wybáwion / yá-
ko ode pſa zkażonego álbo ſalónego / y po-
wiáda / yż ma powolnego á nádsługuya-
cego gospodarzá w wygnániu. Socra-
tes powiáda yż dla tego śmierć tym
ſtromniey podeymuye y znaſza / Bo yeſli
duſzá nie vmiera / tedy żáda y prágnie /
rozmów s ludźmi mądremi / s Palame-
dem / Neſtorem / y s ynemi / od ktorychby
ſie náuczyc mogł / czego pierwey nie v-
miał zc.

VII.

Tyto mieyscá pociekſzenia Philoſowſkie-
go / yż ſa z nauczania Żákonu wietſza

częścią wzięte / są też Theologiczne. Ale
mamy z Euangeliey nád ty / trzy miey-
sca / które wietżą moc pocieszenia máya.
Przetóž Chrzesciáni dziesiec mieysc má-
ya / z których pocieszenia w niedzách y w
trudnościách brać mogą.

Pierwsze jest Necessitas álbo yž tak
być musi / á nie inaczey. To jest Przyka-
żanie Boże / które nam przykazuje / ábyś-
my nakłaniáli pomysly swe ku posłu-
żenstwu Bogu / w cierpieniu y znaśá-
niu rzeczy przeciwnych / á nie gniewáli
sie ná Boga / według Namowy : Dpo-
kórzcie sie pod mocną ręką Bożą. Item:
Poddány bądź Bogu / á duffay w nim zc.

A w każdym pocieszeniu / tako tilko
vlżona bywa bolesć / gdy przed oczymá
mamy y wważamy / yž sie bolesći náşe
ku dobremu koncowi ściągáya. Nako /
gdy David wie / yž sie posłuszenstwo ye-
go w wygnaniu Bogu podoba / á yž to
karanie nie jest znakiem odrzucenia / álbo
niekáski Bożey / ále nápomnieniem ku po-
kucie / yžby sie náwrócił ku Bogu. Wwa-
żájac te dobra y káskawá wola milego
Boga / s mnieyşą bolescią y cieşkoscia
znaśá

znaſza karania. Cał tej y lotr nawroco-
ny ku Bogu ſtromniey karanie znaſza/
yż wie / yż przyezreniu á poſtánowieniu
Boſkiemu poſlušny ma być / á yż śmierć
yego haniebna znakiem nie yeſt / odrzu-
cenia y nietáſki Bozey.

Wtóre mieyſce : Godnoſć cnoty/
to yeſt / Saul nie dobrze uczynił / yż ſie
ſam zabił / dla nie powodu woyennego.

Trzecie mieyſce : Dobre ſumnienie/
yáko S. Wawrzincowi meki lżejſze by-
ły dla dobrego ſumnienia.

Czwarte mieyſce : Poniewaſz złe
ſumnienie częſtokróć przydawa boleſci/
Przetóž w Euangeliey czwarte mieyſce
pocieſzenia bywa poſazáne / o którym
Philosophia doſzczátku nic nie wie /
zwłaſzczá / Oduſzczenie grzechów. Da-
uida nie przemogły cieſkóſci á wáſki
wielkie / ácz miał zranione ſumnienie / yż
miał przeciw niemu lekářtvo / Bo ſty-
ſzał głoſ Boży. Pan Bóg zyał grzechy
twe z ciebie. To pocieſzenie yeſt właſne
Zebránia Chrzeſcíanſkiego / które yeſt
przemiesione z łoná Oycá wiecznego /

II.

III.

IIII.

przes głos Euangeliey / y nie yest Philo-
sophiey znayome.

V.

Piate mieysce / ktore tey yest Euang-
gelistie / yest poznanie przytomności Bo-
żey w wciśkach / albo w niedzy / gdy wdre-
czony z słowa Bożego słyśy y wierzy /
yż ma grzechow odpuśczenie / yak bywa
mówiono: Bóg mieśka w wdreczonych.
Przetoż tym bywa bolieśc wżona / gdy
wiemy / yż od Boga bywamy wspomaga-
gami / y spodziewamy sie wżenia w tym
żywoćie.

VI.

Szoste mieysce / ktore tey yest E-
uangelistie / yest nadzieya yż yednak na-
ostatek bedziemy wybawieni / y żywot
wieczny odzierżemy / według tey Namó-
wy: Acz mie zażye / wżdam bede du-
ffal w niem. Item wiem yż odkupiciel
moy żywie / y zaśie bede przyobliczon
skóra moy. 26.

VII.

Siodme mieysce: Przykłady ktore yż
Zakona y Euangeliey mamy sobie przed-
kładac.

Zakonne yest / Ponieważ ymi dla grze-
chow cierpieli / yako Adam / Eua / David /
Manasses y ynich wiele. Ktorich karania

były.

byli napominaniem / o ſprawiedliwości
 Bożey: tedy y my wyznawać mamy / yżes
 my ſprawiedliwości Bożey káraniemi
 ni / według namowy: Tobie Pánie ſpra-
 wiedliwość / á nam gánbá twarzy ná-
 ſzey / yáko y dziś yeſt meżowi Judzkemu
 y Jeruſalem / A Eliaż mówi: nie yeſtem
 liepſzy nád Oyce moye.

Euangelickie yeſt / yż muſiemy byc przy-
 podobnieni Sinowi Bożemu w krzyżu
 y w wybáwieniu. Dla tegoż wſiſtko ze-
 branie yeſt poddane pod krzyż albo wdre-
 czenie / y oczekawa przyſtlego żywota y
 wezelia á rádoſci wieczney / yáko też y
 Syn Boży wybáwiony yeſt / według na-
 mowy: Podźcie błogóſtawieni Oyca mo-
 yego / poſiadźcie Królestwo które wam
 yeſt zgotowane zc.

Oſne mieyſce pocieſenia / gdy wwa-
 żamy pożytki wcierpienia náſzego / z stro-
 ny Boga y z ſtrony nas ſámych. Bo
 przez wcierpienia náſze które podeymu-
 yemy dla Euangeliey / bywa Bóg wch-
 walon / y wiara w ynych wierzących wé-
 wirdzona. Przykłád: Bo lieſc Swie-
 tego Wáwrzynca wſzywa ſie / yż wie-

VIII.

ze stałością tego rozszerzona będzie zna-
 yomość Boża / y wiara w innych wciw-
 dzona / jako Paweł S. mówi: yż będzie
 ofiarowan dla ofiary y służebności
 wiary ynych Chrześcianów / to yest / yż y-
 nym dobrze służył nauczając / y yż śmierć
 tego świadectwem będzie o nauce. Bo w-
 mierający w wyznawaniu wiary / poká-
 zują / yż nie zmysłają professiey a Nabo-
 żenstwa dla rozkoszy albo pożytku swo-
 yego. Pokázują też / yż oczekawają sadu
 przyszłego.

Dziwiacie mieysce pocieszenia: A-
 byśmy będąc w Zebraniu wważali tu czer-
 mu sie ściągają wcierpienia nasze. Bo
 tam Bóg pokázuje y świadectwa sprá-
 wiedliwości swey / yż sie gniewa na grze-
 chy / y pokázuje przykłady miłosierdzia
 swoyego / yż yednak karania wżywa-
 według tych Namów: Nie zapali Bóg
 całego gniewu swoyego. Item: Ose II.
 Nie bede zapalczywy w gniewie moym.
 Bo ya yestem Bogu nie człowiek / to yest /
 Bo przyrodzeniu ludzkiemu nie yest rzecz
 można / znosić gniew Boży / yestlibych
 króm miłosierdzia karał. Przetósz ácz

Pan

Ose. II.

Pan Bóg karze / wśakże yedną wżywa
karania / aby Zebranie nie było doścza-
tu wygładzone.

Przetóż tu ynemu pocięseniu / nie-
chay y to będzie zawždy przydane : Po-
znawaymy yż sprawiedliwie bywamy
karani / a yżesmy zasłużyli y cieśke ka-
rania : Wśakże Bóg gniew wżywa dla
Pośrednika / y yżby całe Zebranie nie
zagineło. Badźmyż przeto Bogu posłu-
żni / y w ten czas gdy nas karze / y pros-
my a oczekawaymy wżenia / yako w pro-
tocach bywa mówiono : W gniewie na
miłosierdzie wspomienieś. Item : Do-
bry yest Pan / y žal mu gdy kogo cieśko
skarze.

Dziesiąte miejsce pocięsenia yest :
pożądanie a prągnienie / oglądania yś-
nego a káskawego oblicza miłego Boga /
y wybawienia od wśyſtych grzechów.
To pocięsenie własnje tu śmierci przy-
stucha / o ktorey Paweł S. mówi : Za-
dam sie rozlezczyć / a być s Chrystusem /
to yest / Yako ón który chodząc po nocy
w ciemnościach / Y niewiedząc drogi ani
mieysca / żada wielce dnia / y raduye sie /

ff gdy wi-

gdy widzi yż sie zorzą zápaláya: Także
też wšyſtcy pobożni / rozpámietywa-
yác w ciemnoſciách tego żywotá / yáko
wy yeſt Bóg / y yákowa yeſt róžnoſć o-
sob / bárzo prágną y žádáya yáſnie to wi-
dzieć w drugim żywocie. Itē: yż bacza y
czyya / yż yeſzcze ná ſobie noſzą poſalánie
w tym żywocie / które ſie nie podoba Bo-
gu / weſeła ſie gdy wiedza yż w ſmierci ty
plugáwoſci á poſalánia / zkożone z nich
bda.

Ty dzieſieć głownych częſci álbo
mieyſc pocięſzenia / niechay záwždy bda
przed oczymá / które krom wſzego wat-
pienia pobożnym pózyteczne ſą. A którzy
ony bda pilnie wważác / wyrozumieya /
yż ſą wzięte z przyczyn y mieyſc práwých
á ſłuſhnych / zwaſzczá / z Zákonu y z E-
uangeliey / á yż o každy m zoſobná / okwite
á známienite náuki w piſmách proroczych
y Apoſtołſkich przekożony ſą:

A to wważanie y rozmyſłanie bedzie
bárzo wdzięczne / widzieć yáko w tá-
kowey rzeczy náuczanie Zebránia prze-
wyſſza lekářſtwá Philoſophſkie / któ-
re nie wyglądzáya / áni od nas odda-

lają / ani grzechu ani śmierci.

A to niechay będzie rzecz pewna / yż
 Nawroceni ku Bogu / możności takowe
 go pocieſzenia / w prawdziwym wzywá-
 niu / doznawáya / według Namowy:
 Wzyway mnie w dzień vdrzżenia / á ya
 ciebie wyrwe / á ty mnie będziesz chwalił.

Item: Proście á wesmiecie.

Item: Czyni vczynek cudzy / áby
 czynił vczynek właſny.

O Chrzeſciańſkiej wolności.

Wiele yeſt Stopniów Chrzeſci-
 ańſkiej wolności.

Zeby tym znádniey każdy náuczanie o
 wolności Chrzeſciańſkiej / poyac mogli /
 tedy ye ná częſci rozdzieliamy / á naypier-
 wey / yáto to ſłowo wolność Chrzeſ-
 ciańſka ma byc rozumiane / náuczamy.

Poniewaſz Zebranie Chrzeſciańſkie
 w tym żywocie nie yeſt prozne od grze-
 chów / y poddane yeſt pod śmierc / y pod
 krzyż y vdrzżenia / á cieſkóſci / które

ff ij podey

podeymawa / od Dyabła / kacerzów y ludzi Duchem kgarstwa opętanych / y bez dze pod Pánowaniem tego Swiata / służebność ciężką na sobie nosić musi / tedy sie być zda / yż Zebranie fałszywie y głupie / te wolność sobie przypisuye albo przywłaszcza.

Alle napierwey potrzeba weyrzec na doskonałą wolność / gdy po zmartwych wstaniu / Bóg będzie wshystko we wshych zbawionych / to yesť / gdy Zebranie będzie żyło / żywotem wiecznym / y gdy Bóg sam będzie w nim yasná / vdziela- yac mu swey swiátkości / mądrości / spráwiedliwosci / wesela wiecznego / krom grzechu / krom smierci / krom wshego v- ciazienia a vdreczenia.

Pátrzáyac na te doskonałą wolność / wyrozumieyemy yakožkolwiek / yż sie tym słowem wielkie a prawdziwe do- ráznacza. Wshakže yednáť musza ty wie- czne dobra / w tym smiertelnym żywo- cie / w nas być zápozete. A o zápozeciu y dołónaniu tey wolności powiedziano yesť Johan. 8. Jesli was Syn vezymi wolnemi / prawdziwie będziecie wolni.

Johan. 8.

A Syn

A Syn Boży dwoyakiem obyczajem wolnoczyni albo wybawia: Zasluga y mocą sprawna. Z tad czterzy czesci albo stopnie wolności / w tym żywocie / pochodzą.

Pierwszy stopień jest Łaska / to jest / wyswobodzenie od Zakona y potepienia wiecznego / zwałaszczą / yż zapewne bywa dane odpuszczenie grzechów / poyednanie / przywłaszczanie sprawiedliwości / dla Posrzednika daremnie / przez wiara / która sie stawia obzywienie / y wybawienie od smierci wieczney / y bywa darowane dziedzictwo żywota wiecznego.

Wtóry stopień ku pierwszemu przyłączony jest / zwałaszczą: Dar przez Łaskę / to jest / Syna Bożego możność y sprawa w wierzących / przez Euangelią y przez Duchą S. która możność a sprawa jest obzywienie / to jest / pocieszenie y zapoczenie żywota wiecznego / według tey Namowy: Ten jest żywot wieczny / aby poznali ciebie Boga prawdziwego / y którego postać być Jesu Chrystem.

Jest y zapoczenie nowego postępków / y Bóg przytomny przez Sy-

I.

Stopień
wolności.

II.

Stopień
wolności.

iprawuyc / zachowawa y broni Zebrania / y wlyywa nedze. Jako tym stopniem wolności / wolni byli oni trzey meżowie / w piecu Babilonstiem / którzy acz byli w posrzedku płomienia / wśakże nie gorzeli / ani od płomienia vpalieni byli. Także też Zebranie przedziwnie w posrzedku płomienia zachowane bywa.

Rom. 15.

Ty dwa stopnia wolności zamykają się w tych Namowach: Łaska y prawda przez Jesu Christa ślaka się yest / to yest / poyednanie / y prawdziwe a wieczne dobro. Item Rom. 15. Łaska Boża / y dar przez łaskę Jesu Christa / wielóm szczerze yest dany.

Trzeci stopień / (yżbyśmy dla naucezania nie mówili subtilnie) yest wybawienie od Obrzędów kościelnych / y Sądów Świeckich Zakonu Mozyżowego. Co takó ma być rozumiano: Ponieważ sprawiedliwość / o której własnie Euangeliya przepowiada y naucza / yest odpuszczenie grzechów / y poyednanie s Bogiem / y doskonałe odnowienie / które w tym żywocie musi być zapoczęte / yest ży-

wot.

wot wieczny / w którym Bóg będzie
 wszistko we wszech / y Zebranie bywa
 zgromadzane ze wszech Narodów /
 tedy Chrześciana nie są przywiązani
 do żadnego Narodu policiey. Ale mo-
 ga być pod Swierchnością którąskol-
 wiek / y używać praw a Sądów Swie-
 dych którychkolwiek / bylie nie były
 przeciwne rozumowi przyrodzonemu /
 na którymżebykolwiek miejscu miesta-
 li / jako nie równych rozrówek dmi Krze-
 ścianie używają / miestacyaci w Wene-
 ciey y w Sassyey.

Wielkie to dobrodzieystwo Boże
 było / yż był Zebraniu swemu dał / stolec
 pewny / w policiey Moyżesowy / przes
 158 z. lat. R yżby ta policia rozna była /
 od ynich narodów / miała pewne a oso-
 bliwie Obrzedy y obyczaje swe: Bo Pan
 Bóg chciał aby było znayome miej-
 sce / y znayomy naród / gdzieby sie na-
 rodził / widzian y slišan był / Messias
 albo Christus.

Wszakże yednak onego czasu
 bierz

Bóg nie było
to między
Bogami ale y
między Po-
gami / Ze-
branie swo-
je miał.

barzo wiele ludzi z Poganów wezwani
byli / ku znayomości Posrednikowey /
y ku wieczney sprawiedliwosci / jako
Nabuchodonosor / Cyrus / Cornelius / y
yni. Ci rozumieli yz yna rzecz yest policia
Moyzeshowa / a yna poyednanie / y swia-
tkosc wieczna y sprawiedliwosc w po-
mysle y w sercu.

Te rozność potrzeba rozumiec / Bo
zawzdy bywali ludzie opetani od Duchá
kzywego / ktorzy glupie wolawali / yzby
sady albo prawa swieckie Moyzeshowe /
które yednak nie sa prawem przyrodzo-
nem / nam miały być potrzebne. Y wiele
yest niezboznych błedów Papiestkich y
Mniszych / o Ceremoniach. Jako w Kie-
gách Moyzeshowych zapowiedziane by-
ły pokarmy niektóre / tak też napotym
ludzka nierozmyslnosc / zapowiedziaká
była wiele pokarmów / aby ych pew-
nych dni nie pozywano.

Gdyby y teraz obyczayem Moyze-
sowem tak niekto chciał ystawy czy-
nic / ná to zezwalac niemamy. Bo Bóg
ná ten czas chciał / aby policia moyzesho-
wa / od ynych Narodów rozna była /

yzby

yżby pewne y znayome mieysce było / pe-
 wny y znayomy Narod / gdzieby sie Pos-
 rzednik narodził / y gdzieby wydawane
 byly świadectwa o obietnicy. zc. Potym
 politia ona przytkładem strąśliwym / dla
 wiela przyczyn zniszczona y wyglądo-
 na yest. Y acz czestotroc kusili sie Zyd-
 wie ona naprawić / wszakże Bóg y wzbu-
 rzenia zydowskie / y nowe budowania
 przeskodził y zatkumul / miasto Betron
 przez trzy lata oblezone / na ostatek od
 Cesarza Adrianá zwycięzone y zburzo-
 ne yest. Y Ben Cosban Kochab / któ-
 ry też wzburzenie czynił / zabít yest.
 Zá czasu Julianá Cesarzá / záłożenie fun-
 damentu kosciołá nowego drzeniem zie-
 mie srucone y zburzone yest / Y zárasz-
 ká tysiac ludu zydowskiego stuki muru
 pádáyace / przywálili. Ty rzeczy ná
 ynym mieyscu byrzey sa wyswietlone.

Czwartý stopien wolności yest /
 Wyzwolenie y wybáwienie od vstaw
 ludzkich w Zebraniu / zwlászczá nay-
 pierwey / yż żadnemu stworzeniu nie
 yest wolno vstawiać chwaly á sluzby
 Boze / álbo práwo nieyákie czynić / odpór-

IIII.

G g

ne á prze-

ne a przeciwne Zakonowi a prawu Bo-
żemu.

Po wtóre/ acz też w tym żyroocie Ze-
branie ma to dozwohlenie/ czasy y lećcie
rozdzielać / gdyż Bóg chce aby bywały
schacki wcciwie pospolite / a ku temu po-
trzebá yest porządku czasow y lećciy/ w-
szakże sie to ma stać/ króm pomistku a do-
mniemania chwály / yákbysiny tym mie-
li służyć Bogu / y yákbý tá służbá była
potrzebna. A ma to człowiek káždy wie-
dzieć / yż gdyby pogorszenie z tad nie po-
szło/ ty wstawy zewnetrzne ludzkie/ króm
grzechu mogą być opuśczone.

Wstawy lu-
dzkie mogą
być odmie-
niane y opu-
śczone.

Tá Regula kroćciuchno wielie sá-
krywego domniemania o wstawách ludz-
kich wygladza/ które y zaciuniają Euan-
gelia o káscie / y o prawych chwálach Bo-
żych / y są niebiespieczne kátownskie tár-
gania Sumnienia / yáko ná ynšym mie-
yscu Berzey o tym bywa mówiono.

A dowody y świadectwa yż tá Re-
gula yest prawdziwa / máya być przed
oczymá. Ty świadectwa zakazuya słu-
żby

zby Boże zmislione: Math. 15. Daremnie nie chwalią wstawami ludzkiemi. Ezech. 20. W przykazaniach moych chodźcie / nie w przykazaniach Oyców waszych. zc.

Math. 15.

Ezec. 20.

Tymi namowami / yásnie bywa zakładane domniemanie / yáko by ludzkie wstawy / miały być chwałą Bożą. Colo. 2. Zaden was niechay nie sádzi w yedzeniu w picciu / w porzadku dniów swietych. zc. 2 Galat. 5. W wolności / w ktorey was Christus wezwał / stoyć / á nie poddawaycie sie zás pod yarzmo sluzebności. Ani máyá być czynione ani rozumiane wstawy / przeciw tey náuce która yest w Euangeliey daná.

Coloſ. 2.

Galat. 5.

CONTRA.

Nie mniey yestefmy powinni poslušnemi być Zebraniu / niſli ſwiátá tego Swierzhności.

Gwałcenie á przestepowanie praw Swiedkich yest grzechem / yáko nápisano yest ku Rzymianóm w trzecimnástym rozdzietieniu. Potrzeba yest posłucháć

Gg ij nie tilka

nie tylko dla gniewu / ale y dla sumniema.
Przetóż gwałcenie a przestepo-
wanie wstawa ludzkich w Zebraniu / yest
grzechem.

Odpowiedź na pierwsze podanie:
Służebności Euangeliey powinniśmy
posłuszeństwo / yle yest służebność E-
uangeliey / a nie ynem naukam albo pra-
wom które nie są z Euangeliey. Bo słu-
żebność Euangeliey nie ma mocy czynić
albo postanawiać praw ynych / nad one /
które sie w słowie Bożym zawierają.
Ani ma zakazowania. Ale Swierch-
ność świecła ma moc dwoyaka. Na-
ypierwey ma moc rozkazować / aby
sie każdy zachował / według Zakonu
Bożego który zową moralis albo oby-
czajow / y karać ony którzyby sie yna-
czey zachowali.

Po drugie ma moc czynić y wstawiać
yne prawa / które po kácinie zową ius po-
sitivū : Wszakże yednak Bóg chce / aby ony
prawa / które Przekozem czynią nie były
odporne Zakonom y prawóm Bożym /
tu nam przysłuchającym.

Potrzebá teź odpowiedzieć na wtóre
podanie /

podanie / Różna rzecz yeŃt : Gwałcenie
praw Ńwieckich yeŃt grzech / bo to tã-
ko Bóg poŃtãnowiã. Bo Bóg chce yzby
ten żywot cielesny byl rãdzony yŃtãwã-
mi a prawãmi Przekożonych / y yzby mie-
li moc czyniã y yŃtãwãã niektóre prawã /
wedle potrzeby.

A przeciw temu yãŃne yeŃt poŃtãno-
wienie w Euangeliey / yzbyŃŃny niemni-
mãli byã grzechem / gwałcenie a przeste-
powãnie yŃtãw / od Biskupów albo Pã-
Ńterżów poŃtãnowionych. Bo Bóg chce
yzby Zebrãnie / tilko Ńłowem yego bylo
rãdzone a Ńprawowane / ktorym Ńie po-
dãwa ŃprawiedliwoŃã y żywot wieczny.
Nie chce aby byly przydawãne yŃtãwy
ludzkie. Nãzãd zãwżdy nã Ńwiecie mno-
zyly Ńie Bãtkwany / gdy ludzie tego dom-
nimãnia byli / yzby wymyŃtly albo yŃtã-
wy ludzkie / miãtly byã chwãlã Bożã / y
rzeczę potrzebnã.

O Przekożonych albo
o SwierchnoŃci
Ńwieckiey.

Bóg chce
aby Zebrã-
nie yego /
Ńłowem yego
rãdzono
bylo.

Przekożo-
ni Swięcy
co są.

Co są Przekożeni Swięci?

Przekożeni Swięci / są osoby od Boga sposobione y postanowione / ku temu / yżby przez nie kárność zewnetrzna Zakonem Bożym przykazána / była zachowana / á nietylko ona kárność / która Bog ná wtorey tablicy Zakonu swego przykazał / áley która ná pierwszej / yżby pośóy przez nie był zachowan. A máya moc kárac złości siłą cieliśną álbo mieczem.

Które są osoblive powinowac-
twa przekożonych.

Odpowiedz:

Cztery.

I.

Przekożo-
ni są straż-
nicy Bo-
żych.

Pierwsze: yżby przez nie brzmiał głos Zakonu Bożego / w rodząy ludzkim. A przez Zakon rozumiem cále práwo przyrodzone. A chce Pan Bóg / áby práwa przyrodzone / których summe w Dziesięciorgu Przykazaniu zawarł / y które chce áby były práwie rozumiane / były modłą wśech ynych praw y rzadze-
dzenia á sprawowania powśechniego.

O ty modle mądrość Bostka mówi Pro.
8. Przes mie Krolowie Kroluya/ y Kiaz
zeta sprawiedliwie sadza.

Prou. 8.

Wtore powinowactwo yest: Yz prze-
lozeni mąya być executormi/ praw Dzie-
sieciorga przykazania/ karzac przestepce
moca Swiecką/ albo cieliestną: Bo Bog
chce w karaniu a przes karanie pokazac
sad swoy. A poniewaz chce rzadzic ziwoti
ludzkie/ przes przelozone/ tedy tez ony ob-
darza y vmocnia ta moca/ owsem dawa-
ym przykazanie / yzby karali przestepce
Dziesieciorga przykazania/ wedlug Vla-
mowy: Nie przepuscisz mu/ ani sie zmitu-
yez nad niem. zc.

II.

Przelozeni
sa executory
mi praw
Bozysch.

Trzecie powinowactwo yest: Prá-
wa niektore przydawac ku Dziesiecior-
gu przykazaniu / to yest/ ku prawu przy-
rodzonemu / w rzeczach a sprawach
Swieckich/ wszakze ono coby przydali/
nie ma przeciw przyrodzonemu prawu
byc: ale tylko ma być opisanie pewnych
okolicznosci / przydane ku pospolitym
znayomosciam przyrodzonym.

III.

Przelozes-
ni moga
przydawac
prawa ku
Bozym prá-
wom.

Nakó znayomosc przyrodzona albo

prawo

práwo wrodzone yest: Nż zlodziey yest winien karania: Ale yako by miał byc karan / práwo od swierzchnosci wczynione / determinuyey náucza: Takowac moc ma Swierzchnosc swiecka czynic nowe práwa / wśakże tylko w rzeczach a spráwach swieckich.

Nie máya Przeklozeni mocy zadney / w Zebraniu postanawiac vstaw albo náuk / ani postanawiac chwal a sluzeb Bozych / yako byl wczynil Nabuchodonosor. X w onym pisaniu niedawnym / ktoremu nápis wczyniono / Interim, Swierzchnosc swiecka z kresu wystapila.

Jako Constantinowi / rzekl biskup Leontius. Ti co tobie nie polecono postanawiac / od rzeczy postanawiasz.

Nie máya byc vrzedy yeden w drugi miešane / yako Pawel S. mówi: Czincie coscie własn timer powinni. X Piotr S. mówi: Nie badzcie rzeczy wam nie polecconych opátrzycielmi. X Aristoteles tak powiedzial: Nżby błogostawiony zymot cztowieczy byl / gdyby Rzemiesknicy o rzemieskach onych / ktore vmieya / rossad czynili.

Drzedy yest
den w dru
gi nie máya
byc miešane.
ne.

Czwarte powinnowactwo yest/
 yż Przelozeni mąya executormi byc / y
 onych praw ktore samy poczynili / karzac
 przestepce moca swiecdą. A karania
 mąya swoye stopnie.

A yestże dopuszczeno czlowiekowi Chrześci-
 ańskiemu / byc Przelozonym / Sadzić / Oskarzac y
 oowpiewać przed Sadem / waleczyć y karac?

Odpowiedz. Yest doswolono / yako
 przyklady yawnie to okazuya y swiat-
 cza: Cornelius y drugi Sernik o kto-
 rym Pan Chrystus powiedziec raczył:
 Nienalaskem tilkiey wiary w Izrahelu /
 y Sernius Burmistrz / zc. A po wshystki
 czasy od poczátku rodząyu czlowiecze-
 go / byli / sa y beda niektorzy Przeloz-
 zeni od Boga ku zbawieniu wieczne-
 nemu wybrani / y ku towarzysztwu Ze-
 brania prawdziwego wezwani.

Abraham wielką bitwą porażił
 Chaldeczyki / Abimelech król był skus-
 chaczem albo wezniem Abrahamowym /
 Przytym Joseph y Daniel sprawowali
 a rządžili królestwa wielkie miedzy pogá-
 ny. A gdy Chrzęciel mówi: Przessta-
 waycie ná mycie albo ná zoldzie wászym /

Chrześci-
 ańskowi na
 pocuwm
 wrzędzie byc
 wolno.

Psal. 148.

tym pochwalia Żołnierstwo. A Król Josaphat mowi: Sad Pánski sprawuyecie. A w Psal. 148. Królowie Ziemi y wszyscy ludzie / Kizeta y wszyscy Sedziowie Ziemi / niechay chwalia Imię Pánstie.

CONTRA.

Krzywdy sie Bogu nie podobąya. W Pánstwach tego swiata wiele sie krzywd dzieye.

Przetoż Pánstwa albo przetożeństwa Bogu sie nie podobąya.

Odpowiedz. Nie poswalam tego Argumentu / yż nie słuśnie zawierasz. Bo także miał zawrzec. Przetoż ony krzywdy które sie stawąya w Pánstwach / Bogu sie nie podobąya.

A co sie doticze położenia wtórego / gdzie bywa mówiono: W Pánstwach dzieye sie krzywd wiele / tam potrzeba Pánstwa / to jest wszystko postanowienie a sprawę dobrą Świecką rozeznac y odłączyć od zlych czynków / y zamieszania a zatrwożenia / które pochodzi od Diabla y zlych ludzi: A toć sa y bywa-

ya zwány dobre postanowienia Swieckie. Towarzystwo rodzajuu czlowieczego / Malzenstwo / Splodzenie y wychowanie dziatek / Handlie / Rzemiesla / Sady / Pánstwa / Obrona / Szolnierstwo / Karania mezoboyców / bluźnierców / onych ktorzy w krewności nieczystości grzeszą / y ynich złoczyńców. Ty wszystkie rzeczy bywają zwány postanowienie albo porządek Swiecki / y są rzeczy mądrością y sprawiedliwością Bożą w rodzajuu czlowieczym postanowione.

Postanowienie swieckie co sie rozumieje.

¶ acz Diabli y bezbożni ludzie / na czynie Diabelskie / strąśliwie burza y psują / ten słyszny porządek á postanowienie Boże: Wszakże yle onego postanowienia á porzątku dobrego / w rodzajuu ludzkim zostawa / to Bóg moźnie zachowawa. ¶ to zachowanie yest swądectwem o Bogu y yego rostopnim rządzeniu / y o przytomności yego w rodzajuu ludzkim. Bo yawnie wi dziemi / yż mezoboyce bywają Karani / yż Cirussa / Alexandrá / Augusta y yne / **PAN BOG** sam w spomagal.

Bóg sam
politie ząs
chowawa.

Item: Vniuersaliter mówiac / wbystki
obrony y mocy ludzkie / daleko mdleyše
sa / nieliby mogły strzec á bronić policii /
gdiby sam Bóg nie bronil / które chce mieć
cále y zdrowe. Przetoż w Psalmie yest
mówiono: Gdyby Bóg miasta nie strzegł
Prozno czuycie on / który go strzeze.

Przetoż postanowienie porządku
swieckiego / daleko różne yst y ma być
różne miáne / od złości á marności / które
Dyabli y naczymie Dyablowe ku niemu
przydawają / yako ma być rozczuwana
strasz trzody / od wilków / kotrów / y
stug / którzy sami owce krądną. Pan
Bóg yako wierny Pasterz zachowawa
politie / y daje ym niektóre wiernie stro-
ze. Ale Dyabli kotrowie y Tyrannowie
są yakoby wilcy / Drapieżni panowie są
yakoby zlodzieye / Ci burza á kaza policie /
yakoby trzoda. A wszakże yednak Pan
Bóg zachowawa część niemála / y od-
gania od niy wilki / Tyranny / kotry / lu-
dzie burzliwe / niespokoyne y trapiężne.
To wyobrażenie niyako pokazuje róż-
ność porządku postanowienia swieckie-
go y tego zamieszkania / które sie w nim
pospolicie

po spolicie nadyue/ y ktore z ynad bywa
w nie wmiestane.

Ktora yest roznośc Kiazecia
dobrego y Tyranna.

Dobre Kiazce yest / ktore ma pomysl
y wola dobrze czynic / y po spolicie a w
przedmieszych czesciach powinnowac
twá swego dobrze czyni / acz tez niekiedy
przeyrzy y zgrzeszy.

Kiazce do-
bre co yest

Tym sposobem máya byc opisowa-
ni wszyscy Przelozeni / sprawcy y sluz-
bnicy / ktorego stowiek wrzedu. Tego
opisu pierwsza czesc wziata yest z na-
mowy Pawla S. gdzie nauceza aby syny
wiernemi byli. A druga czesc z namowy
Salomonowej / gdzie mowi : Nie yest
sprawiedliwy na ziemi / ktoryby dobrze
czyniac nie zgrzeszyl.

A podoba sie Panu Bogu bedacy na
wrzedzie / choc yest Kiazce / choc Sedzia /
choc tez zolnierz / gdy yedno ma wiare
y dobre sumnienie / wedlug nauki Pa-
wla S. ktory bedac na wrzedzie zach-
wawa y dobre sumnienie / zwlaszcza / ma
pomysl y wola dobrze czynic / A nieypa-

da albo nie grzeszy przeciw sumnieniu /
przeciw prawóm powinnowáctwá albo
vrzedu swego. Ani teź sobie pobláza gdy-
by chcący wczym zabládził / albo nieco
chcac omieštkal.

Tyrán co
jest.

Przeciw temu Tyrán yest / y Bogu
sie nie podoba / ktory nie ma pomyslu
ani woliey dobrze czynić y pospolicie ko-
trostwo czini / acz teź niekiedy spráwie-
dlive rzeczy czyni y omieštkawa osobli-
we czesći powinnowáctwá swego / badź
wiedzac / badź zmysliájac yáby ynáczey
nie wiedzial / badź vmyslnie omieštká-
wájac / yáko Saul / Cambises / Sarda-
napalus / y yni.

Wogli Nrabot slugnie królowi
odmowić / winnice która od niego Król
kupic chciał / to yest / yestli rozności páństwu
á Imion / yest za prawem Bozym między
máyetnościami Królów y ych
poddáných:

Przelózeni
nie máya
moc y brác
máyetności
poddáných
swoych.

Odpowiedź: Przykazanie Boże /
którym kradzieś zakázuye mowiac nie
krádni / obowiezuje wšyſtki ludzie y roz-
dziela á broní máyetności y dobytów
wšyſtkich.

wszystkich ludzi / tak krolow a przelozonych / yako y poddanych. Jan krzciel mo-
wido Krolow y Xiązat: Przeslawaycie
na mycie albo zoldzie waszym / nikogo nie
obciżaycie / ani potwarzaycie. Item / nie
wyciżgaycie wiecey / nieli postanowiono.
Przetoz własne są krolow y Xiązat zoldy:
to yest / dan / clá albo pobur powinno-
waty a słusny. Aod tych máya być od-
dzielone y rozne máyetności y dobytki
poddanych / ani teź máya być pomieszane
państwa albo máyetności / ani krom po-
winnowatych a słusnych zoldow / y
krom słusney przyczyny / Krolowie a
przetozeni máya brác z máyetności pod-
danych swoych / yleby sie ym podobáło /
Briarei manibus, to yest gwałtem / yako
Nazianzenus mówi.

O Należniewie.

Kady Boze wszyscy w stworzeniu /
nie moga być wypoczytány / wszákże
yedną BGG chciał yzby niektórych
uczynków yego przyczyny / były
widziáne

Nadzy Bo-
zkie w ſwo-
remu / nie
mogą być
rozumem
ogärmione.

Aniołny
ludzie prze-
co Bóg
stworzył.

widziane y obaczone / zwlaſzcza przed-
nieyſzych a oſobliwſzych. Pewna rzecz
yeſt / yż Aniołowie y ludzie ſtworzemi ſa
przeto / yżby niektóre natury a przyro-
dzenia były / którymby Bóg ſwoyey ma-
droſci / ſprawiedliwoſci y ynich cnot y
radoſci a weſela wdzielał / bo dobra rzecz
yeſt wdzielać ſiebie drugiemu / y yżby też
od nich był znan. Przetoż w pomysł
człowieczy wlał mądroſć którą ſie
zgadzała ſ pomysłem yego / aby w nas
ſwiadectwo było / yż yeſt Bóg / y yako-
wy yeſt / y yż yeſt Sedzia. W tym uczyn-
ku Bożym / nie yeſt ciemna ani táyna rá-
da Boża.

Ani ſie też nam godzi dopytawác
wſzech przyczyn / Aleſmy powinni ſ po-
nizeniem a wciwoſcią Bogu poſlušne-
mi być. Cmy Aniołow zarazem ſtwo-
rzył / y nie yeſt w ych naturze roſpłodze-
nie / Człowieká ynáczey ſtworzył / chciał
aby ſie przez plód mnożył. A wſtatże
dwoye ludzi z początku ſtworzył / bo
záwždy chce aby była ſpolecznoſć a to-
warzystwo Zebránia yego. A chciał aby
w nich yáſnał rozum cnot / práwiedli-

wosci /

wości / prawdy y czystości / dobrotli-
 wości y ynych. Bo chce aby tymi znayo-
 mościami y cnotami rozeznana była na-
 turą Boga od natury niesprawiedliwej
 y nieczystey. Bo nie vchwycamy ani o-
 garniamy Boga rekoma cieleśnemi / ale
 pomysłem y wiara mamy nań patrzeć
 gdy go wzywamy / y tych cnot yemu
 przywłaśzczeniem / ma być rozeznany od
 ynych rzeczy / y ma być patrząno na obie-
 tnice obyáwienia zc.

Lecz czystość yásnie rozeznawa Bo-
 gá od ynego stworzenia. Bo Diabli y lu-
 dzie są nieczysti. A yżby rozeznał Boga
 od Diablow / záwždy w wzywaniu / maś
 pámietać / yż s czystem Bogiem rozma-
 wiaś.

Postánowił przeto Bóg porządek /
 y wśystki błędliwe porządliwosci / to
 jest / kuestwa / zakazał / y cieszko á strogo
 ye karze / y chce aby ludzie wiedzieli pe-
 wne práwa Małżeństwa / które są od
 niego dány / y onych s rcciwością bronili
 á strzegli / z których pierwsze á przedniey-
 sze prosto po stworzeniu w Ráyu / są
 dáne.

Bóg porzą-
 dek postá-
 nowił.

I.

Práwo mał
żeńskie.

Pierwsze práwo / aby Małżeństwo było oddanie albo złączenie yednego meżá y yedney niewiaści nierozwodne. X będą dwoye yednem ciátem (mówi Bóg) to yest / yeden maś / y yedná niewiaśta nierozwodnie skłaczeni. Tu yáwno yest / yż tymi słowy wfyskki błedliwe požadliwosci / to yest / kurestwa / zakaza ne sa: Wtóre práwo de incestis. to yest /

II.

Práwo mał
żeństwa w
Náyu báne

o krewności pokalania nieczystością: O pusi cżłowiek Oycá y Mátkę / y będzie mieszkał s żoną swoya. Potym o pokalaniu krewności nieczystością y yne práwa głosem Bózym przydane sa.

Małżeń
stwo co iest

Przetóz Małżeństwo yest słuszne y porządne y nierozdzielne oddanie / albo złączenie yednego meżá y yedney niewiaści / od Boga vstawione / yżbysiny poználi / yż Bóg yest Duch czysty / y yemu w czystości służyli / y yżby tym sposobem z splodzonego rodzáyu ludzkiego / wieczne zebranie było Bogu Zgromadżáne. X owšem początek Zebrania był / ono pierwsze towarzysztwo Adámá y Euy w stanie Małżeństwiem.

Czesći opisu Matzeństwa.

Napierwey w opisie Matzeństwa
położono yest / słusne y porządne od-
danie / która czesć cztery restrictie albo
czesći w sobie zawiera / o których na-
uczają prawa Boskie y też Swieckie /
które słusno w wćiwosći mieć y zach-
wać / zwłaszczą o Osobách / o Przyzwo-
leniu / o condiciách albo oblićach / y o
omylnosći.

Pierwsza restrictio albo
czesć o osobách.

Niechay będzie dobrze znáyome of-
minaste rozdzielenie / trzecich Kiaz Moy-
żesowych / w których są wypoczytane
osoby / które nie wolno ani sie godzi od-
dawać. Bo Bóg chciał aby w mądros-
ći yego czystosć była rozumiana / A yżby
była rozumiana / nie chciał żadną miarą
aby poządliwosći błakć sie miały / a
kurestwa płodzone były / ale postano-
wił y pokazał / któreby sie osoby w
Matzeństwo poymać miały / y karze

W Matze-
ństwie chi-
stosć Boża
bywa poz-
nana.

Ji ij w tym

w tym żywocie wszyscy nieporządne
pożądliwości w krewności. A potrzeba
wiedzieć / yż Zakony a prawa w trzech
Księgach Mocysejowych napisane / które-
mi Bóg złączenie osob niektórych zaká-
zuje / są prawa przyrodzone / y wszyst-
ki ludzie obowięzują / yako yásnemi sło-
wy w tencie powiedziano yest / yż Egip-
czici y Cananeisci dla pożądliwości w
krewności skárani są. Dla tegoż też y y-
nem Narodóm / którzy nie przysłucha-
ją ku politycy Mocysejowej pożądli-
wości w krewności zakázane są.

A niechay sie Młodzieni naucezają
znać y liczyć pokolenia Krewności y
Szwagerstwa.

Krewność
co yest.

Krewni albo przyrodni są sobie / yako
Iurisconsultus mówi / którzy od yed-
nego pnia poszli y są splodzeni. Prze-
tóż krewność yest zwiastką osob / które
dla tego / yż od yednego pnia poszły /
krwią y przyrodzenia towarzystwem /
bliście są sobie. A bywają rozeznane
liniami y pokoleniem.

- Linia yeſt troyaka. {
- I. Wſtepujących.
 - II. Z ſtepujących.
 - III. Naſtronnych.

Pokołenie yeſt różnoſć / po której bywa poznano / która oſobá pnia yeſt bliſſza. A poſpolicie częſtu tego takobywają pokolenia liczone / y yeſt ten ſpoſob bárzo łatwi / yż poczynąją od pnia yednego. Wiec nawieſchu kładą rodzi ce á podſpody ſyny y wnuki / yako tu tego maſz przykład na Abrahámie.

Chare.

Aram Abraham Nahor.

Isaak.

Jakob.

Joſeph.

Przyday ná ſtronách brácia y ſioſtry. Trzy tedy Reguły bywają dane / ku rozeznaniu pokolenia.

I.
Regulá o
pokoleniach.

**Bierwba regulá jest o liniey
prostej / zwłaszcza wstepuyac-
cych y zstepuyacych.**

Nle jest osob tile jest pokolenia/
odrywshy yedne / zwłaszcza odyawshy
Pien / od którego liczba ma być poczeta/
yako Joseph trzecim pokoleniem dále-
ki jest od Abrahamá / Jakob wtórym/
Isaac piérwshym. Przetóz Syn jest
piérwshym pokoleniem / Wnuć wtó-
rem / Práwnuć trzecim / Prápráwnuć
czwartym.

Al o prostej liniey stáry wyrok albo
skáśń jest / yż wstepuyacy y zstepuyac-
cy niemoga sie poyac. Przetóz gdyby
Adam teras yessze żyw był / niemogłby
żony poyac.

**Wtóra regulá jest
o Nastronnych.**

II.
Regulá o
pokoleniach.

W liniey prostej którym pokole-
niem dáleka jest yedná osoba od Pnia
spolnego / tymże pokoleniem yedná od

Drugiey

Drugiey jest dáleka. Przetóż dwa bracia / albo brat s siostra / w yednem pokoleniu sa / zwłasczą w pierwszym. Jáko Jakob bliski jest Esau brátu swemu w pierwszem pokoleniu.

Neacus.

Peleus Telamon Phocus.

Achilles Niar Epeus.

Pyrchus Eurifaces.

Chceszli yuż wiedzieć / którym pokoleniem sobie sa bliscy Achilles y Niar / Pátrzayże ná porzadek yeden z tych / y obacz / którym pokoleniem dáleki jest Achilles od Pnia. A jest dáleki wtórem pokoleniem. Przetóż y miedzy sobą dálecy sa Niar y Achilles wtórem pokoleniem. Ná ten obyczay łatwie sie doliczyż y ynych osob bliskości albo dálekości.

Drugi przykład.

Pelops.

Pelops.

Pytheus	Lysidice.
Aethra	Alemená.
Theseus.	Hercules zc.

Przetóż byli sobie blisci / z narodu
Matczynego Theseus y Hercules ciot-
czeni brácia / w trzeciem pokoleniu.

Drugi przykład.

Ernest Kiazę Kákustie.

Fridrich 3. Cesarz.	Siostrá.
Maximilian.	Ernest Sas- ki Kurfürst.
Philip.	Jan Kurfürst.
Karzel V. Cesarz.	Jan Fridrich pierwszy.

Teras onym / którzy sie dotikáya
krewnością w Liniey Nastromney / po-
yac sie nie wolno / aż w czwartym po-
koleniu. Przed tym było wolno zedwu
brátu

brátu synóm y corkam poyac sie / nie
tilko v Żydów ale też y w vstávách
Rzymstich / yáko Orestes poyalbył sio-
stre wuyeczna Hermia.

Atrous.

Agamemnon Menelaus.

Orestes Hermione.

Temu podobny przyklad mamy w
pierwszych Kiegách Mloyżesowych.

Bathuel.

Rebecca Laban.

Jakob Rachel y Lia.

Jakob bliski yest siostrze swey ciot-
ezenney Rachel w wtórym pokoleniu.

Drugi przyklad.

Jephune.

Caleb Cenas.

Aza Othoniel.

Trzecia Regula.

W liniey nierówny / którym pokoleniem yedną osobą dalsza yest od Pnia / tymże pokoleniem od siebie są dalićkie.

Thare.

Abraham

Aram.

Sara.

Sara daleka yest od Pnia wtórym pokoleniem. Przetoz Abrahamowi bliska yest wtórym pokoleniem. W tym pokoleniu liniecy nierowney / Matzianstwo prawem Bozym zakazane yest. Bo Bóg chce powszechnie / yzbylsiny wietrza czesc wzdawali / pokoleniu wysszemu / niżli rownemu.

Thare.

Abraham

Nachor.

Isaac

Bathuel.

Rebecca.

Rebecca dalićka yest od Pnia trzeciem pokoleniem. Przetoz też y

Isa-

towi

Kowi dąlietą yest trzeciem pokolieniem.

G Szwagierstwie.

Szwagierstwo yest bliskość osób które sobie bliskie są mażenstwem albo dla Mażenstwa. Jako Dauid obcy yest Jonathowi / ale yż poyal siostrę Jonathowę / stal sie szwagrem yego.

Szwagierstwo co yest

Regulá.

Którym pokolieniem yest mnie niekto krewnym / tymże pokolieniem yest mnie żoná yego szwagierką. Jako / dwa brácia bliscy są sobie pierwszym pokolieniem krewności. Przetóž brátá moyego żoná yest mi bliska pierwszym pokolieniem szwagerstwa.

Herodes.

Herodes.

Philippus.

Herodias żoná
Philippowá.

Przetóž Herodias / była bliská Herodowi pierwszym pokolieniem szwagierstwa.

Kt ij Jakób

Przetóż Sigmuntowá Córka była
krewną corce Książęcia Jerzego w wtó-
rem pokoleniu. Przetóż Mārgrabi była
Szwogerką w wtórem pokoleniu.

Nie daleko sie rozciąga Szwager-
stwo / Bo Krewni moi nie sa Szwagra-
mi / Krewnym żony moyey. Ja sie mam
wstrzymawác od Krewnych żony mo-
yey / á krewni moi máya sie wstrzima-
wác od żony moyey / á nie od krewnych
żony moyey. Przetóż dwa brácia dwie
siostrze poyac moga. Bo ym w tym nie
nie przeszkadza Szwagierstwo. Gdy o-
ciec máyacy syná z drugiey álbo pierw-
szey żony / poyalby wdowę któraby miał
lá corke s pierwszego meżá / tedy też to
dwoye syn y córka moga sie poyac.
Niektóre osoby w krewności y w šwa-
gierstwie máya swe własne ymiona álbo
przezwiška.

Ciesc yest óciec żony moyey.

Ccia / Mátká żony moyey.

Swieker / yest moy óciec zenie moyey.

Swiekra / mátká moyá zenie moyey.

Ziec mnie yest / który ma corke moye.

Sneška / która má syná moyego.

Oyczym / ktory nie yest oycem mo-
yem / ale po smierci oycá moyego rodzo-
nego / s mátką sie moya oddal.

Mácochá / która nie yest Mátką moya
rodzona / ale po smierci mátki moyey
rodzony / oycá moyego rodzonego po-
ytká.

Pásierb / ktory nie yest Synem mo-
ym / ale mezá moyego álbo żony moiey.

Dziewierz.

Mżow Brát

Żelw.

Mżowá siostrá

Ratrew.

Żoná brátowá ic.

Octavius.

Augustus

Octavia siostrá

Márcella.

Agrippa Julia.

Przetóž Augustus byl řwagrem A-
grippie w pierwřym pokolieniu / ale nie
byl řwagrem brátu Agrippienemu.

Swohákie żákazanie.

Czeřtokróć yest powtarzana tá sen-
tentia / y ma być czeřto wważaná / yž
znájomóřci cnot od Boga řádana řtwo-

Żnájos
moá: cnot
yest od Bo-
gá dána.

rzemu

rzeniu rozumnemu / aby świadczyły yż
 jest Bóg y nauczali yako wy jest yż jest
 sędzią y mścicielem. A osobliwie czy-
 stość / ta czyni yasną różność między Bo-
 giem a Dyabłem. A dla tegoż Pan Bóg
 postanowił Małżeństwo / abyśmy rozu-
 mieli co jest czystość / y stogo karze złącze-
 nia s krewnymi / yako tego mamy dosyć
 przykładów / ná Sodomskich y Canáney-
 skich / ná króliach Egipskich / ná Daudzie
 y Syniech Daudowych / które Bóg
 stogo karał. A powożechnie wielie
 nadz á vcisków pospolitych / sakaraniem
 nieczystości / yako jest napisano: Kurew-
 niki y Cudzolozniki będzie Bóg sędził.
 Przetoż przystrzegaymy y brońmy czysto-
 ści / s wielką pilnością y pieczą / A wiedz-
 my o tym / że jest dwoyáké zakázanie /
 Bostiego práwá y ludzkiego / któremi
 Małżeństwo bywa zakázane osobam
 sobie bliżsiem w krewności albo w swa-
 gierstwie.

Bostie zakázanie mamy w trze-
 ách Kiegach Moyżeszowych w 18. roz-
 dzieleniu / które w prosty lymie zakázuye

Cemu Bóg
 D. cieni-
 stwo postas
 nowil.

Bóg zakáz
 uye mał-
 żeństwa s
 krewnymi.
 Leut. 18.

złącze

złączenie álbo Matzeństwo wšem oso-
bam / które yda w zgoré álbo ná dol. W
Nastronnych w liniey nierowny zaká-
zuje matzeństwo w pierwszem y w wtó-
rem pokoleniu / to yest / áby brát nie poy-
mał siostry / áni wnuć ciotki / áni wnu-
czká striyá / álbo wuyá. A text ma byc ro-
zumian o pokoleniach / á nie tilko o oso-
bách / yáko Zydowie kłamáya.

Lecz Zakón Boży nie zakázuye Mat-
zeństwa w wtórym pokoleniu / w liniey
rowney / to yest / Dzieciom od dwu brá-
tów dozwała Matzeństwa.

Matthat.

Jacob
Maria

Eli.
Joseph.

Nacz politia Moyzešowa nie przy-
słucha tu nam / wšákze tá Regula po-
wšechnie ma byc záchowána. Przyka-
zánia które mamy z przyrodzenia tu
wšem časóm przysłucháya / Bo są mo-
dly spráwiedliwosci w pomysle y w
woley Božey nieodmienne. Dla tegoš
prosto w Ráyu / w pierwszem stopniu
wštepuyá

wstepuyacych y zstepuyacych Matężstwo y skłaczenie zakazane yest: Bo tak Bóg mówi: Opuści człowiek Oycá y Matkę swą / y będzie przy żemie swoyey. A potym przez głos Oyców swiżtych obyásniona yest tá wola Boża / yáko / Jakób przekłal syná / yż mácoche swa cielesnie poznal. A text w trzecich Księgách Mójżesowych isci / yż Cananeysci dla nieporządności s krewnemi karani byli.

A ponieważ Bóg karal y karze pogány / którzy nie byli pod policia Mójżesowa / y którzy byli przed Mójżesem / tedy yáwno yest / yż ty zakazania są wieczynim y nieodmiennem Mandatem Bożym / y przysłucháya ku wśsem ludziam. Przetó też Paweł S. karal onego korinczyká / który / cielesnie byl poznal Mácochę swą.

Tu może sobie każdy przydać wiecey przykładów / yáko Bóg karawal czasu każdego pokalania krewności / których yest pełno w Historiach czasów wśeltich. Przetóż mamy wieździeć / yż sie dispensácie á doswolenia Pa-

pieście nie godzą / ani mają być ważne /
które dozwalały złączenia w pokole-
niach / które są zakazane / Levit. 18.

Prydane też są tu zakazaniu Boże-
mu / niektóre ludzkie zakazania / w poko-
leniach bliskich / jako / w którym poko-
leniu w liniey równej / y w trzecim po-
koleniu / aby s wietszą wćciwością zaka-
zania Boże były chowane. Tá rada wć-
ciwa y chwalebna yest. Lecz wszyscy
Sprawcy mają wiedzieć różność Bo-
stiego y ludzkiego zakazania. Bostiego
zakazania / żaden człowiek odmieniać /
mocy nie ma. Lecz podczas przyczyny
nieykie mogą przydać się / dla których
przykazania ludzkie mogą być odfolgo-
wane y odmienione / co się yednak ma stać
opatrnie / přes slugi słowa Bożego y
Przekozone á Swierzhność / á niewła-
sna wporność.

Práva
ludzkie oko-
ło matzeń-
stwa mogą
być podczas
odfolgowá-
ne.

Kmořtř kmořtř
može po-
řad.

Zakazania o bliskosti duchowney
mają być doszczatku odrzucone / ja-
kowe są / aby żaden niepoymał krzesny
swey / albo za która przy kręcie przy-
rzekt. Przysłucha też tu powinnować

twu swierzhności / na którymżeśkolwiek
mieyscu / wważymy rzecz dobrze a ma-
drze / postanowić / któreby zakazania
ludzkie / wtey mierze / zachować chcieli.

O Przykładach Wy- cowań starych.

Widzieliśmy ych też wiele / którzy
zwykłe a pospolite prawa Mażeńskie
przeto opuśczałi / yż czytamy przykłady
różne Wycowań starych / de poligamia, to
yest / yż niektórzy wiecey miewali żon niśli
jedne / y o Jakobie czytamy / yż był poyal
záras dwie siostrze. Lecz nie według przy-
kładów / ale według praw ma być sa-
dzono. A w tak wielkiej a ważnej rze-
czy przykazania Boskie mają być wwa-
żane. Pewna rzecz yest / yż prawo ma-
żeńskie pierwsze w Ráyu tak było posta-
nowione / aby tylko yeden mąż yedne zo-
ne miał. Bo tak Bóg mówi: Będa dwo-
ye w yednym cieie / to yest / będa nieroz-
dzielne złączeni.

X ácz potym Lamech odstąpił był od tego porządku / y po potopie różne przykłady postanowienia pierwszego Bóg w ludzie swym znał: Wszakże Syn Boży ku pierwszemu postanowieniu nas ciągnie albo odsyła / mówiąc Math. 19. Od początku tak nie było. X powtarza namow: Będa dwoye w yednem cieie. X Paweł S. mówi: Mąż nie ma mocy ciała swego / ale żoná.

Nad to / ponieważ w trzecich Księgách Mozyżesowych / mamy práwá małżeńskie / tym mamy postużni być / á nie mamy sie o to wiele starać / yáko by Oycowie stárzy w tey mierze wymowieni być mogli. Bo świeci nie są króm grzechu / y króm niedostátków: X wšyscy / czasów wšelkich mamy zarázy y zmázy niektóre od błędów y złości / czasu nászego. A gdyś oycowie stárzy / práwym wzywaniem Boga chwálili / w znáymości odkupiciela / y byli stróżami wiernemi náuczania prawdziwego / y yáśneli w żelákiem cnótami / y dobre sumnienie zachowawali / takowe zmázy w nich Bóg nátrwał. Króre o nego czasu

Przykła-
dów oyców
S. w mał-
żeństwie
nie mamy
náśladować

były

były obycyaymi y biegiem pospolitem.

O Przyzwoleniu.

Powiedziano yest w definitiuy / yż Matzenstwo yest skutne y porządne oddanie albo złączenie. Ta część definitiuy naucza / yż są różności osób. Item: yż krom przyzwolenia Matzenstwa stawać sie nie mogą.

Przetoz nappierwey ma być przyzwolenie oblubienca y oblubienice / jako Regula częstokroć powtarzana w prawie naucza: Matzenstwa spolnem przyzwoleniem bywają złączane. A w tym przyzwoleniu nie ma sie náydownać żadna omylnosc albo zdrada / ani przymuszenie. O omylnosci albo zdradzie potym powiem. O Przymuszeniu to mamy wiedzieć / yż to nie yest przyzwolenie / ani Matzenstwo / gdy osoba bywa gwałtem przymuszoná yżby przyrzekła Matzenstwo. A w tey rzeczy wiele sie przygadza / jakośnego á smutnego omylenia.

Nigd nie
ma być przy
muszon tu
Matzen
stwu.

O Przyzwoleniu Rodziców.

Stare prawa tak pożądaya przyzwolenia Rodziców przy smowinach / yz gdyby rodzicowie nieprzyzwolili / przed słzczeniem cielesnem / dozwalaya rozswoarów. Y Ambrosius pisac na Historia Rebecce żada przyzwolenia rodziców. Y powieda / yz ta rzecz tak wccinwa y przyrodzeniu przystoyna yest / yz y Poesowie tegoż naucałi / y przywodzi wiersze Euripidowe / gdy Orestes żadal Herminiony za Małzonke / tak odpowieda / yz ta rzecz przysłucha ku rozsądku Oycowemu / etc.

Ani tu Herzey o tym chce mówić / gdyż yest wiadomo / yz w kościolach tych ziem tak sie zachowawa / yz przyzwolenia rodziców żadaya / y gdy rodzicowie odpor czynia / sluby nieważne bywaya.

Wszakże ku powinności Przelozonych to przysłucha / obaczyc / gdzie rodzicowie przyczyny słusne mąya odporu takowego / a gdzie nie.

Krom przyzwolenia rodziców żaden nie ma w małżeństwo wstępować.

Leż to każdy ma wiedzieć / yż po
 złączeniu cieleśnem / małżeństwa moga
 a autoritate Rodziców nie mogą być ro-
 stągnięte. Bo yuż tam nie yest pyta-
 nie / o przyszłym Małżeństwie / y yest yuż
 sgnwalczona authoritas Rodziców / y
 stakaby sie krzywdá opuśczoney nie-
 wieście.

O Condiciách albo vgodách w Małżeństwie.

Condicie niektóre są poczesne / y
 przysłucháya ku Małżeństwu. Niektó-
 re są cudze a nieprzysłucháya ku Mał-
 żeństwu. Niektóre są sromotne. Niektó-
 re niepodobne.

Wierwsza Regula yest wieczna.

Condicio a vgodá poczesna /
 y przysłucháyaca ku Małżeństwu /
 przydána przy początku smówin / ye-
 sli by nie była wypełnioná / rostrywa slub
 albo smówiny. Rátowe ty są condicie:

Resli

Yesli Rodzicowie przyzwola / yesli mi
bedzie posak dan ktoryby sie zrownal s
máyetnoscia násza / zc.

Alle gdyby sie złączenie cielesne stálo /
nie czekájac dosicuczynienia Conditiey
á vгоды / to złączenie bywa sadzone zá
Matzeństwo / bo osoby które sie cielesnie
poznawáya / odstepuya od Conditiey.

Druga Regula.

Alle yesli yesť Conditio cudza / á nie
przystucháyaca ku Matzeństwu / yáto /
poyme cie yesli mi dáž sto złotych / przes
co sie nie posak rozumie / takowa conditio
nie yesť wazna / y bywa sadzono zá
Matzeństwem. Takowaz yesť conditio:
Poyme ciz / yesli Cesarz bedzie walczył
przeciw Turkowi / Bywa tez sadzono zá
Matzeństwem / gdy bywáya przydawá-
ne Conditie sromotne / álbo nie podobne /
Jako: Yesli ciz nayde dziewica. Item: Xc-
sli mi dáž Byzantium. Ty Conditie yá-
by nie byly pomienione / bywáya odrzu-
cone. Podobno yž Przekozeni tym ch-
trosci y rozpustnosci w zdradzaniu mi-
sernego

sernego a mdłego rodzaju niewieściego
zakazać y zabronić chcieli.

O Omylności

Reguła bywa dana.

Smowy albo sluby y Małżeństwa
mogabyć rozwiedzione / dla omylności
osoby / a nie dla omylności fortuny albo
szczęścia / to yest / gdy zdrada albo omyl-
ność przytrafi sie o człowieku / yako / Ja-
kubowi w pokładzinach dana była Lia
za Rachel. Lecz Jakub nie wzywał w
tym prawa nawyższego.

Lecz dla omylności fortuny nie by-
wają rostywane smowy ani Małżeń-
stwa / yako / gdyby sie ktora domni-
wała / yzby yey oblubieniec był bogaty
albo rodu słacheckiego / albo yzby nie miał
dzieci / a potymby sie ynaczezy nalażko /
To nie czyni rozvodu. Bo takowa omyl-
ność / nie przysłucha ku rzeczam podsta-
tnim Małżeństwa.

Starzy dla yedney niektórey omyl-
ności fortuny / skázowali yzby smowy

Wm

mogły

mogły być roztągnione / zwłaszcza / gdy
 by niekto będąc wolnym / smowit sie
 s niewolnicą / innimayac / yzby też ona
 była wolna. To postanowienie doś-
 czatku yest świeckie / y tego naszego czasu.
 Bo stary obyczay o niewolnikach w Eu-
 ropie / wiełsza częścią wyglądzony yest /
 nie potrzebuye dla tego ta rzecz dlugy
 rozmowy albo rozprawy. Przed tym ta
 była przyczyna takowego postanowie-
 nia / yz splodzeni z niewolnic / nie mieli
 części w dziedzictwie / ktore było własne
 wolnych. Ale gdy niekto wiedzac poymie
 niewolnicę / Zebranie takowego Małżeń-
 stwa nie rozводи. Nako między Abra-
 hamem y służebnicą yego Agar / było
 prawdziwe Małżeństwo.

Druga omylność yest / ktora trud-
 nieyże ma rozeymowanie / zwłaszcza /
 gdyby niekto nie wiedzac poyal / od yne-
 go przespána / albo od ynego plodem za-
 śta / yesli sie godzi slub y Małżeństwo
 roztągnac / yst oto czesto bywa zadano /
 Czešto takowa questio albo sadowne py-

tanie przychodzi przed sąd / ale pospolicie
takowa skazn bywa czyniona / aby oblu-
bieniec albo mąż otrzymał przespąną / od
siebie albo od ynego / choćby wiedząc albo
nie wiedząc takowa poyak. A podobno
w nowych constituciach a wstawach / to
yest postanowiono / dla tego / aby nie ka-
twie Matzenstwa bywały rozwodzo-
ne / y yzby lekcomyslnosc onych nie by-
ła vmocniona / ktorzy radzi zony swe / ledá
dla przyczyny odrzucáya / gdy ych wola
ledá czym bywa zmieniona.

Przetoz niech bedzie znáomy przy-
tomny obyczay / o ktorym wyroczysto
w prawie Duchownem bywa mówio-
no. Lecz w piatych Kiegach Moyzezo-
wych w 22. rozdzielem / yest skazn różna
od tego obyczayu. Bo tam Bóg przyka-
zuje / yzby była vkámiowána za sła-
płodem od ynego / ktoraby potym yakby
była yeszcze dziewica maza poyaká / gdyby
mąż ná nie skarzył / y o rozwód prosil.

Deut. 22.

Toć było strogie karanie w za-
knie Boskiem / ktorého y yni narodo-

rodowie rozumnieyſzy / acz nie długo /
 naśladowali. Euripides piſe / yż Creuſa
 zaſła płodem od ynego / poyeła Xiaze
 Xutho / z ktorey ſie narodził Jon / ktorego
 matka była zarzuciła. A gdy ſie tá rzecz
 wyawila / boyała ſie matka cieſkiego
 karania / ale od Pallady była zachowa-
 na. Y v Terentiusa napisano yeſt in He-
 cyra / yż Pamphilus niechciał byt żony
 przyjac / ktora minimal / yżby od ynego
 płodem była zaſła. Przetoz w tákovej
 przygodzie / poſpolite bywały rozwo-
 dy. Lecz przydam porzadnie o niektorych
 przygodach przyſtoyne napominania.

Nierwſze napominanie.

Zakon Moyzeſów roſkazywał one-
 mu ktoryby cielesnie poznal panne / po-
 yac ya za Matzonke / y dac yey poſag /
 badzby yey obiecal / badz tez nieobiecal
 Matzenſtwo. Lecz prawa naſze nie po-
 niemalaya ciebie / poyac ktoras przepal /
 yeſlis yey Matzenſtwá nie obiecal.
 Wſakze czymiz wzmiant: poſagu; Albo
 poymi

poymy albo posag day. Tenze też był
obyczay w prawie Attyskiem.

Wtore napominanie.

Podobno dla tego od starego obyczaju / wiek ten nowszy / odstąpił / który poniewala przepana od ynego za małżonkę mieć / Bo gdyby wolno było / na nową oblubienkę skazyć / czestokrochy dla ykiegożkolwiek podzeyżenia albo obrażenia niewinne osoby ku niebezpieczności a trudności ykyszkolwiek przydz mogli. Czeszoby sie też obyawiwały tajemne grzechy a zloczynstwa / które zakrywać / daleko poczesniej y pozyteczniej yest / wedlug oney namowy : Wszystki zloczynstwa miłosć zakrywa. Takó rzadziciele zakazać chcieli skargi. A nie ma być ganiiona tá ych rada.

A ácz ya nie czynię nowych praw / wszakże obyczajnie moge mówić / co mi sie zda być pozyteczno. W takowey przygodzie / napierwey niewadzi potusic / ykby sie mogło stać poyednanie / yzby ón / który niewiedzac od ynego przepa-

Min ij na poyal/

na poyat/ otrzymała yą / á z właſzcza gdy
yeſt cicha y obyczajna. Bo z rozwodów
wiele niedze y złego częſtoćć pochodzi/
ná co dobrze ſie ma opátrzáć/ Sedzia y
on który rozvodu ſuka. A yeſliby nie
mogło przydz ku zgodzie / rozumny ſe-
dzia / który to ma w mocy / áby ſie potym
rzecz yego nieodmieniá / ma náſládo-
wác przykłádu zákonu Moyżeſowego /
táť dáleko yzby o rozwodzie zkażn v-
czyniá. Wiádomoć to yeſt / yż Zákoný
Moyżeſowe o ſádzích / nie przyſtuchá-
yá ku polityey náſzey / wſáťze yednáť w
nich wióziemy / co Bóg pochwala.

Przetóť oni którzy máyá w mocy
ſwey / práwá á wſtáwy czyniá / moga ná
ſwym mieyſcu y to práwo vczyniá / yz-
by w tákowey przygodzie / gdyby ku
zgodzie przydz nie mogło / rozwód byl
vczynion. A dáleko nieznoźmieyſze yeſt
omylenie w tey przygodzie / niſliby kto
niewiedzac poyat niewolnice. A moga teź
być ku temu przydáne yne ſłuſne przy-
czyny. Lecz przykład Zákonu Moyze-

bowego wiacey sumnienia vspokayá y obrania/nisli które yne Argumenta. Bo z świadectwá Moyżebowego oni którzy práwá czynią / y sedziámi są / pewni bywáya yz nie czynią przeciw woley Bożey.

Druga Przygodá.

Czeste y wtey przygodzie pytania bywáya: Jesli máyac żone / yako Dauid / á druga cielesnie poznawşy mogli by ya / gdyby mu żoná pierwsza vmarła / poyac / takze też yesliby ona / która máyacy meżá żywego / s drugimby sie trzy máła / mogła go poyac / gdyby yey meż pierwszy vmarł: zc. Canones á práwá wtey mierze zakázuya Matzeństwo. Itē: Zakázuya też Matzeństwo / gdyby kto vsiłował zabić Matżonká / álbo Matżonke czyye / to yest tak wiele rzeczone / Gdyby sie niektóra biata głowá spiknęła y sinówiká s drugim ná zabicie Matżonká swego / tym pomyslem / yzby onego chciała poyac po smierci Matżonká swego / takowego Mat

żeństwą

stwa nie dopuszczaya prawa Ducho-
wne / także też ma być rozumiano o Mat-
zontu / zc. Takowe prawa albo ustawy
dobrą porada y pomysłem uczyniony
sa / aby sie cudzołostwa tym pilniey wy-
strzegano. Lecz przykład Dauidow po-
kazuje / yż w takowey przygodzie Mat-
zestwo może być dopuszczone / y tego
przykładu sędzia albo officiał tego cza-
su może używać / zwłaszcza gdyż swietcy
Przekozeni cudzołostw nie karzą / y Bo-
gu barzo mierzone sa / y nie podobaya sie /
pospolite a obledliwe złączenia albo tu-
restwa.

Drugie pytanie.

Jestli Chrześciańskiemu czlowiekowi wolno
poyać pogankę / albo kędraby sie yed-
nał s nim w Nabozestwie
nie zgadzała?

Poganki y
odszepienice
ce nie wolno
poyać.

Prawa Duchowne zapowiedaya
poyać Pogankę y odszepienice / co też
dobrą porada y pomysłem jest postano-
wiono: Bo też y Zakon Boży / zakazał
Matzestwo s Philistinami. Lecz też tu
potrzeba

potrzeba te Regule wiedzieć: Euangelia
nie wygląda policey / ale naucza o w-
sprawiedliwieniu przed Bogiem. W tym
żywocie cielesnem / dopuszcza nam uży-
wać praw pospolitych świeckych / które
by nie były przeciw prawóm przyrodzo-
nem / yako też używamy różności dniów.
Przetóż Paweł S. wyroczysto mówi:
Aby Chrześciani otrzymali Małżonki
swe / któreby w Małżeństwie s niemi
mieścić chciały / aczby nie chciały być s
niemi Nabożeństwa yednego. Y przyda-
wa pocieszenie: Będzie poswiecony mąż
nie wierzący / przez Małżonkę wierzą-
cą / to yest / wierzącemu w żywanie Mał-
żenstwa / stawa sie czyste / to yest / nie mier-
zione Bogu / Acz sie też Małżonek albo
Małżonką yedno s drugim w Nabo-
żeństwie nie zgadza / yak bywa mówio-
no: Jedzenie bywa poświęcone przez
słowo y modlitwę / to yest / yest wolney
nie mierzi Boga / pożywanie potarmów.

Tak Matka S. Augustina Chrześ-
ciantka została mieszkając w Małżeń-
stwie s mężem poganinem / y bärzo cieś-
kiem a scogiem / który potym powolnosz.

cia y cnota Małżonki swey pobudzón
 byłże tu znayomości Chrystusowey przy-
 bedł. A takich przykładów w Histo-
 riach yest dosyć / których rozmyślanie á
 wważanie y tego czasu yest pozytywne /
 Aby dla nabożeństwa Małżonkowie nie
 byli rozłączani / którzy w Małżeństwie s
 sobą chcą mieszkać / yako częstokroć dla
 dziatki s trudnością mogą być rozwie-
 dzieni. A człowiek krześciansky powin-
 nością á posługami swemi ma vsiło-
 wać / yaby Małżonki swey dobrą wola
 zachował / aby yni przyczyny niebráli
 domniemawać sie / yż rozvodu przyczyn
 nie słuśnie szuka.

O Rozwodzie.

Rzeczono yest w Definitij, yż Mał-
 żeństwo yest słuśne á porządne y nieroz-
 wodne oddanie albo złaczenie yedne-
 go męża y yedney niewiaſty. A króm
 wątpienia / ty części definitij zgadzaą
 sie s pierwszem postanowieniem Mał-
 żeństwa. Bo Bóg chciał yżby roz-

dzay ludzki nie yako yne bydło złaczał
 sie

sie/ ale yżby mąż y niewiasta pewnym porzątkiem oddani byli/ y yżby zachowaniem tego porzątku/ Bogu powinnowaćte posłuszeństwo czynili.

Y ten porządek mocnemi prawami wćwirdza y gruntuyę / y wstawnie srogim a strasliwym karaniem we wszytkym rodzaju ludzkim / czasu każdego zamieszania y kázenia tego porządku a postanowienia / karze / yák swiátczy potob / skázenie a spustoszenie Sodomy/ Sybaris / Thebe/ Troya / y ynych mnogich Narodów.

A tey tak wielkiey srogosci przyczyna yest/ yż Bóg chce/ aby w rodzaju ludzkim yásnelo wyrozumienie czystosci / yżby siny wiedzieli ze ón tey yest Duchem czystem / y czystosci miłosnitiem / y rozoznawali go / od przyrodzenia nieczystego/ cnota czystosci.

Przetoz prosto od poczatku wstawnil/ aby Małżeństwa nie byly rozwodzone ani rozrywane / mowiac: Będa dwoye ciakem yednem / to yest/ będa nierozwodnie zlaczeni. Bo w tym wyrozumieniu te Namowe sam Pan

Un ij Chri

Math. 19.

Christus przywodzi Math. 19. A temu przykazaniu pierwowzy Oycowie / jako Adam / Seth y inni / krom wshelkiego wotpienia posluszni byli / y to naucezanie y nem podali.

Alle potym gdy lud rozpustniczy by poczal byc / y one stara karnosc opuścić / rozwody wszecely sie. Agdyz dobrze przed czasmi Moyzesowemi / pospolite byly / dopuszczone sa y glosom Zakonu Moyzesowego. Wszakze z przodu dobrze to bylo opatrzone / aby nikomu nie bylo wolno / moca swa wlasna / rozwodow czynic / ale przed sadem pierwey rzeczy sluchano y rossadzano.

Przetoz w Zakonie osobliwym pomyslem y rada / postanowiono bylo / aby maz oney ktora byl opuścić / za matzonke zasie niebral / gdyby inzego meza po rozwodnie byla poyela. Bo sie Bog brzydzi / takowemi nieporzadnemi a pluzgawemi nieczystosciami.

A v starzych Grekow obyczay byl / yz w sadziech przyczyny rozwodow rozecznowano. Alle potym v Zydow y Pogánów / wesla byla wielka lekcomyslnosc

y rospu-

y rozpustność / yż każdy wedle swego
 własnego vmysłu rozwodny czynił /
 nie wważayac żadnych przyczyn / yestli są
 wielkie á słusne / czyli lekkie / czyli nie-
 mają żadnych. Rzas ony poymowali /
 które opuśczeni. Jako Cato dał był Mar-
 tiaz żonę swą Hortensiusowi / yż go o nie
 prosił / a gdy Hortensius vmarł / potym
 yż zás był do siebie wziął. Takowa
 lekkomyślność przyczynę dáła pytania /
 Math. 15. Przetoz Pan Christus tam ná
 tym mieyscu zakázuye rozwodny / wi-
 yawszy przygodę yedną / zwłasczáz / cu-
 dzokostwo / w której przygodzie / osoba
 swoyá nieprawościá cudzokostwá / roz-
 rzywa Matżeństwo / y miałaby zapláte
 swą záz to wziąć. A nie yest przyczyná ro-
 zerwania takowego osoba niewinna.
 Przetoz głos Syná Bożego / wybawia
 niewinná osobę. Rest też yestże y yna
 przygodá 1. Corinth. 7. o onych którzy od-
 bieżeniem rozrywáyá Matżeństwo.

Math. 15.

1. Corinth. 7

Proces á postepet

Rozvodu.

Rozwodny nie máyá być czynione

Un ij tróm

króm rozeznania sedziego porzadnego /
 Ale osoba niewinna / yeslby szukała ro-
 zvodu / ma prosić sedziego / aby pozwał
 osobę winną. Tam gdy obiedwie stronie
 przed sad stana / napierwey mają być
 napominane / aby sobie odpusćiti y poye-
 dnali sie / A gdyby nie mogło przydz ku
 zgodzie / tam strona niewinna nie może
 być poniewolona / yzby zaś winna przy-
 yac miała.

Wysłuchawszy przeto obiedwie
 stronie / gdy skargá ucwirdzona bedzie
 yesli strona niewinna pócciwie żyła / y
 prosi o skazn / Na ten obyczay skazn
 ma być uczyniona: Ponieważ osoba któ-
 ra zgreşyla swem występkem á nieprá-
 woscia / Matżeństwo rozzerwála / sedzia
 mocą Euangeliey Swietey / osobe nie-
 winną skazuje być wolną / y wyroczy-
 stemi słowymówi / yz yey wolno podług
 sumnienia swego / pobożnie w drugie
 Matżeństwo wstapic.

Práva Papiestkie czynia rozwoody
 tylko słowy á nie rzecza / to yest / nie
 dopu

dopuszczają / yżby osoba niewinna w Matzeństwo yne wstąpić miała. Ale po nieważ Euangelia w tych przygodach dozwala rozvodu / tedy to ma być rozumiano / nie o słowie próżnem / ale o takim wybawieniu / które sie stawa w rzeczy / o rozwodzie zwłascz / w którymby nie była związana / ani rzecz żadna zatrudniona osoba niewinna.

A yż też ten obyczay w starym Zebraniu był / dołożył tego Origenes pisząc na Mattheum. Item Eusebius in Ecclesiastica Historia, który na karcie 88. wypoczyta Historia wzięta z Justina Męczennika / który piše / yż yedną niewiastą pobożną / uczyniką rozwód s mężem swem / pokalanyim požadliwosciami psotliwemi / y yawnie wzięła list rozwodny. A Hieronim Swiety wypoczyta Historia Fabiola słachetny niewiasty Rzymstiey / która dla złości a psoty meżowey uczyniką s nim rozwód / y ynsego porzeka. Ty przykłady mieć napamięci yest pożyteczno / tu pocwirdzeniu obyczaju Sadow w Zebraniach naszych.

A yesluby

A yesliby osoba ktora zgrzeszyła
 przed sad stanać nie chciała / bądź z po-
 gárdzenia wrzedu / bądź yzby należona
 być nie mogła / gdyby strona skarzaca v-
 cwiwdziwszy skargę swiátki postawiła /
 którzyby swiátczyli / yż skawá yey nie
 yest naruszona / y prosiláby o rozwód /
 tam sedzia ma skazn vczynic / yż yest wol-
 nuz / yáto przed tym yest powiedziano.

Ale cóż sie stánie s osoba potępioná / á máż
 yey być dozwołono / yesliby stánęła / yż-
 by tamże ná tym mieyscu
 mieszkać mogła?

Odpowiedz. Przekozeni swietcy
 máyá cudzotostwa kárác. Przetóz osoba
 osadzona albo potępiona / yesliby nie by-
 lá ciężey kárána / ma być wykázána z o-
 nego mieysca / ná którym niewinna miesz-
 ka / która one potępiona ma mieć zá mar-
 twá. A tá srogosć przyslucha ku Prze-
 kozonym swieckiem.

Co yest Zbieżen?

W pytaniu o rozwódzie / glos Boży
 czyni wolną osobe niewinna / poniewas
 winna

winna osoba slub matzensti cudzo-
 stwem rostrywa / y niewinny osobie v-
 sadziwszy rzecz / (yatom powiedzial) by-
 wa doswolone drugie Matzenstwo / A
 to sie na ten sposob w naszymy Consi-
 stozach zachowawa. Zachowawa sie tak-
 ze s osoba nieslusznie opuszczona. Bo
 Pawel S. tak mowi piszac do Corin-
 tow: A yesliby niewierzacy odbiezal /
 niech odbiega / nie jest poddany pod slu-
 zebnosć brat albo siostra w takowych
 przygodach zc. Nasnie a wyroczysto Pa-
 wel S. skazuje / yz osoba nieslusznie o-
 puszczona / jest wolna / to jest / nie ma
 byc poniewolona / yzby blakayacego zbie-
 znia nasladowac miaka.

1. Corinth. 7

Nacz niektorzy te Namowe ciagna /
 tilko na przygode o Nabozenstwie /
 wszakze moze byc pospolicie ciagniona /
 na ktorekolwiek niesluszne opuszczenie /
 gdyz w tey mierze zadna nie jest roznosć.

A podobienstwo jest / yz zbieznie /
 ktorzy yarzma Matzenstwiego scierpiec na
 sobienie moga / od ynych sie niewiast nie
 wstrzymawaya. Ale yz rozmaite sa przy-
 czyny odbiezienia potrzeba powiedziec /

Do

co jest

co jest odbieżeń. Ani ma być dozwolono osobie opuśczoney Małżeństwo drugie / krom rozeznania / y dopuszczenia sedziego.

Odbieżeń
co jest.

Jest przeto odbieżeń / który odbiega od Małżonki swey / albo sie przez dlugi czas do domu nie zwraca / żadną słuſzną przyczyną nie poniewolony / ale albo z lekkoſmiſności / albo dla nieſłuſney niecierpliwoſci yármá małżeńſkiego / albo ynymi przyczynami pobudzony będąc / błąká ſie.

A wiele ych jest táko nieludzkich / które ták Diabeł trzeſie / yż y dzieci swe opuſzczáya. Tákowy odbieżeń / dla tego yż ſlubu y wiary nie trzymał / y dla nieludzoſci / yáwnym karánim ma być karány. Przetoż ſłuſzna rzecz jest / ſpomoc osobie niewinney / która jest opuſzczona.

Lecz (yákom powiedział) ſedzia to ma roſſadzić. Dla tegoż odbieżeń ma być pózwany do ſadu / á gdyby nie ſtánal / ſwiadectwá o osobie niewinney dobrym zachowaniu / máya być wyſlucháne / y ma być wolná zkażána. etc.

Alecz ten nie jest odbieżeń / który dla
 rzędu á powinnowaćiwá swoyego o do
 mu nie może być / yáko poseł albo żoł-
 nierz / wybrány mocą słuſzną á porządna
 ná Żolnierstwo. Albo gdyby zá wola że-
 nina máż záyechał precz / w kúpiestwie
 albo w yuſzych ſprawách počćywy ch.

Ani więzienie rozriva Matżeństwá
 áni wygnanie albo wykazanie / ut lex Ale-
 xandri Deveri in codice de repudijs inquit:
 Matżeństwo wykazaniem albo z zemie
 á miáſtá wygnaniem / nie bywa roſtár-
 gnione / yeſliby przygódá / tu którey Mat-
 żonek przyſzedł / affectu zeninego nie od-
 mienitá / to yeſt / yeſli nie yeſt takowe zko-
 cziniſtvo / któreby Matżeństwo mogło
 roſtárznać.

O Żolnierzu powiáda Constitutio
 Iuſtiani in autenticis: Przed tym gdyby
 przez cále cterzy láta Żolnierz / po-
 miſtu ſwego zenie pytáyacy nie-
 oznaymił / wolno yi było drugiego
 poyać. Te krótkość czasu gáni Juſti-
 nianus / mówiac / ciężey yeſt Żolnierzo-
 wi żone domá opuſcić dla Żolnierstwá

nizli od nieprzyjaciół w poymaniu być.
Przetóż wstawił czas dłuższy / y chce aby
żona pilnie się pytała od meżá Żołnierzá /
coby yego wola była.

Aleć tam prawo mówi o słusnym
á porzadnym żołnierstwie / á nie o lekkó-
myslnych ludziach / którzy nie dla cnoty
y żołnierstwa / od domu odchodzą / ale
yżby tym wolniey się błąkać mogli / żoł-
nierzami się być mienia. Te różność też
sędzia wważyc ma.

O czasie náto rychło Małżeń-
stwo drugie doswolono być ma.

Wesli się rozwód stał dla cudzoło-
stwa / niewinney stronie nie bywa czas
zakreśiony / gdy rzecz yest osadzona.

Alle co się dotyczy opuszczenia álbo
odbieżenia / tam musi być czas záłożony /
á nizli ten czas minie / opuszczona strona /
nie ma w inie małżeństwo się podawać /
aby każdy poznał / yż ona osoba yest o-
puszczona / á nie z lekkomyślności y nie
wierności / opuszczona się być zmysła.

Lex in codice oblubienicy dopusz-
cza / po dwu lat s ynem się smówić / yestli
by oblus

by oblubieniec króm wolej yey / będąc w tychże kráynach gdzie y oná / tak długo odwleczal porzadnem obyczáym smowie dosięvczynić / á s nią sie oddać.

Alia lex mówiac o oblubiencu który sie ná pielgrzymowanie podał / yesliby sie zá trzy lata nie zwrocil / nád przyzwolenie oblubienice / może drugiego poyać.

Papieście vstáwy opuśczoney osobie / yákożkolwiek niewinney / żadnego czasu drugiego Małżeństwa nie doswalaá / ázby yáwno byto / że persona która odbiegła vmárká. Lecz wyššey ná mówe z Epistoly Páwła S. do Corint. pomienitem / która persone niewinna wolná czyni / A pospolicie persona która odbiegła / cudzołóstwa yest winná. Przetoż żadná miáta sídła ná persone niewinna / nie máyá być kładzione / dla przewinienia Persony winney. Ale y w tey przygodzie / wybáwienie ma być rozumiane / o rzeczy / á nie o próznej słowie / á persone wybáwionej / ma być drugie małżeństwo dozwolone.

Iustinianus wyroczyſto dozwała małżeństwa opuśczonej persone po

Dziesiąt lat. Gloia in capitulo in praesentia
 in Decrerabilibus ita inquit: Yestli domnie-
 manie prawdzie podobne yest / o smierci
 meżowey / gdyby opuſzczona po siedmi
 lat ynego poyekla / yest wymowiona.
 Gloſa yest lżejſza / niſli text. Lecz gdy ſe-
 dzia wyſlucha rzecz / y dowie ſie albo o-
 baczy / yż ſkargá o opuſzczeniu / nie yest
 rzecz smiſlona / y widzi obyczáye opuſz-
 czoney byc poćiwe / moglby naſladowac
 wſtawy Constantinowey / która opuſz-
 czoney po czterech lat Matzeiſtwá dru-
 giego dozwała / albo namowy o piąci lat /
 in Digectis in titulo de diuorcio.

Tá moderatio á wżenie nie zda ſie
 byc nie przyſtoyne: Wſakże ya czáſu nie-
 zamierzam / ale ſedzia mądry ſam wwa-
 ży y obaczy / coby ſie godziło y ſkufno
 było dla przykřádu / y yżby ſidła ſum-
 nienie perſony niewinney nie wkládal.

O Wnetrách / zázieblnych / á
 onych którzy ku Matzeiſtwu
 nie ſá godni.

O tych máz wiedzic / yż takowe per-
 ſony

fony Małżonkami sie nie stawiają / prze-
 toż siedzia doświadczywszy sie ych żądzie-
 łosci / mażkazi uczynić / yż takowe perso-
 ny od siebie sa wolne. A w takowey przy-
 godzie nie stawia sie rozwód / bo nie było
 między niemi Małżeństwo. Według na-
 mowy Matth. 19. Tylko wyswiątczenie
 sie stawia / yżby yni ludzie wiedzieli / że ono
 stowarzyżenie Małżeństwem nie było /
 y yż personie ku Małżeństwu godney / do-
 zwolone bywa drugie szczęśliwe Mał-
 żeństwo. Ale ku doświątczeniu żądzieł-
 ści / prawa czas włożyli yako w rzeczy nie-
 pewny / yżby przed wysciem trzech lat ro-
 zwód nie był.

Math. 19.

Ná tenże obyczay bywa sadzono y o-
 onych których przyrodzenie przes guska-
 á czary nápsowane yest / tako yż lekár-
 stwy nie moze być náprawione / yesliby
 przes trzy lata dáremne lekowanie było.

Lecz tilka yest cnota żón niektórych / yż
 niedostátek meżow swych nadobnie zátá-
 yc umieją / yako meza bárzo nánczonego
 Simona Grynea Ciesć powiedział / yż
 po śmierci żony swey pierwszy wdowe
 Panna poył / która yedennascie

lat

lat s mezem zázřiblem byla / a žádnemu
człowiekowi / przed śmiercią meżá swo-
zego / tego nie powiedziała.

O Rozwodách dla okrutności / czar / y ná gárdło stánia.

Math. 19.

Ponieważ Matth. 19. Pan Christus
tylko o cudzołóstwie mówi / y dla cudzo-
łóstwa rozvodu dozwala / niektórzy do-
swolic niechca / yżby rozwody miały być
czynione dla okrucieństwa / gdyby yedno
drugiemu ná gárdło stało. Lecz in codice
práwo Theodosij, które moym zdaniem s
dobrym rosmysłem ludzi pobożnych / jest
nápisane / aby tedy okazano było / dla któ-
rychby przyczyn rozwod sie stać mogł /
dozwala rozvodu też y w tey przygo-
dzie.

Aczkolwiek niektórzy to práwo od-
rzucáya / y vsiluya dowiesć / yżby sie s
Euangelia nie zgadzało / wśakże ci nie-
dobrze rozumieya różność Zakonu y E-
uangeliey. A ponieważ wyroczysto Pan
mówi / yż w policiey Możesbowey roz-
wody dozwolone były / dla twárdosci
serca /

sercá / tym známionuye / yz ynße yest sprá-
 wowanie ludzi / którzy sie rádzi dawáya
 vleczyc álbo náuczyc / którzy sa członká-
 mi Zebránia / y chcą postuchác Euange-
 liey. A ynşa politia yest niepobożnych y
 nieposlušnych / którzy niechcá Zákonem
 byc sprawowani.

Przetóz gdyby tákowy máz byl / któ-
 ryby okrucienstwo czynil nád mážonka
 swoya / y po nápominániu sprawców
 swoych duchownych niechciálby okru-
 cienstwa swego przestác / y wzywánie
 álbo modlitwy domowego Zebránia
 burzytby / y tákby okrutnie s mážonka
 swoya obchodzil sie / zeby w niebespiecz-
 nosci żywot yey stal / tám záprawde mo-
 cą vrzedu swieckiego ma byc powsciag-
 nion. Bo vrząd swiecki nie tilko bronit
 ma / persony niewinney / ále tež ma sum-
 nieniu yey porádzit / by sie nie przestála
 modliwác / zyeta á ogárniona bedac bo-
 lescia y cieřkoscia / álbo by czego ztego
 nie uczynitá / yáko wíec mówia : Cierpli-
 wosc czesto obrázona / stawa sie pope-
 dlivoscia. W tákovey przygodzie / któ-
 ra nie przed sąd duchowny przyslucha /

Przełożeni swietci wzywac mogą prawa
Theodosy/przeciw personie okrutny.

Chce Pan Bóg aby przełożenstwa á
pánowania swieckie/dobrym ku czci słu-
żyły/ á złym stráchem były. Chce Bóg o-
ny rzadzić któрых obyczáye grzechámi
nie są pokálane/chce yim wzyczác pokoyu/
ku wzywaniu álbo ku modlitwam/ ku
wychowaniu y náuczaniu dziaték/ Chce
też kotry potłumic/którzy bádż w domu/
bádż gdzie yndzie kotrostwá plodzą. A
záwždy sie náydudyá ludzie we wšech páń-
stwach/nieposłuszní pogárdziciele/nie-
spráwiedliwi y mieludzey/pokázuyac nád
swoyemi niesłusne okrucienstwa / A ty
Pan Christus w tym kazaniu mieni być/
sercá twárdego.

Jestli dla niemocy zárázliwych y nie-
wleczonych/ yáko/dla tródu
rozwód sie stác moze?

Odpowiedz. Prosto á yáśnie ćwir-
dze/yż dla niemocy yákieyżekolwiek/ roz-
wody nie máya być czynione/nie ma być
maż niemocny opuśczone/ áni ma być o-
puśczoneá

puszczona żona chora / bo ta reguła mocna stała y nienaruszona zawsze być ma: Które Pan Bóg złączył / tych czlowiek rozłączać nie ma. Przetóż każda personá żywa / która chcacy rozwód zápczyna / króm wšzego wátpienia / bárzo á cięsko grzeszy / yako cudzołożnica / albo odbieżnicá zápczyna rozwód chcacy / y czyni przeciw temu porządkowi głosom y zakonem Bozym wstáwionemu. Także gdi by personá zdrowa będąc / zápczela rozwód / byłaby podobna odbieżnicy / y cudzołożnicy / y byłaby winná grzechu wielkiego / Bo nedzá á wdreczenie / które ná żywe przypada / króm ych winy / żadna miara Małżeństwa nie łączy.

Przetóż ony namowy písma S. wšystki / któremi Bóg rozłączenie zakazuje / ludzie boyacy sie Boga / przed oczy sobie przedkładać máją.

Genes. 2. Będą dwoye yednem ciálem.

1. Corinth. 7. Mąż nie ma mocy ciáła swego / ále żona / Ani żona moc ma ciáła swego / ále mąż.

Ephes. 5. Mężowie miłuyćie żony wáše.

Nigd ciała swego w nienawiści nie miał /
 ale ye karmi y opátruye.

A ponieważ Małżeństwo zostawa
 nie roztárgnione między tymi personá-
 mi / które przyczyny nie dáya tu roztár-
 gnieniu Małżeństwa / z tad yáwno yest /
 yż personá niemocna álbo chora / nie ma
 być opuśczonea / ale zdrowa personá yest
 powinna / dobrze yey czynić y opátro-
 wác ya / yáko swe własne ciało. Na-
 wyśszcz yest przyacielstwo Małżeń-
 stwo. A nie spráwiedliwac hániebna
 rzecz yest / wnedzy á w potrzebie przya-
 ciela opuścić / potrzebuyacego pomocy / y
 który sie wcieka do przyaciela o wspo-
 możenie y rátność / y duffa wierze á do-
 broci yego. Dla tegoż opuśczenie mał-
 żonki álbo małżonká / dla nedze yákyż-
 kolwiek / w którey sie żadna winá niená-
 duye / yest niespráwiedliwe á złośliwe.

Niektórzy nie pobożnie gadáya / smyślá-
 yac / yżby tredowáci w málty m podobne-
 mi być mieli / y pod tą pokrywká / porá-
 dzić zdrowey personie vsituyá. Lecz te
 obłędná powiesć yáwne okrucieństwo
 gáni. Bo w málty nie potrzebuva pomocy

y nadsługowania ludzi ynych. A persona chora potrzebuye pomocy ludzkiej. Przetóż co sie dotycze powinnowactwa a poslugi przyacielskiej / nie yest ymarly podobna. Neficze Zakon Boży tobie kaze: Nigd ciała swoyego w nienawisći nie miał. A moca Przeklżonych osobą zdrowa / ma być poniewolona / aby chorey nie opuśczał / yzby nie omieştawiał żywota albo zdrowia / ale ratował pomagał y nadsługował osobie niemocney.

A czy tá sententia niektórym zda sie być twárdą / wszakże yz yest prawdziwa / każdy człowiek pobożny rozumie. A yestliby pobożny małżonek potrzebował porady / moze pytać pasterzów nauzonych / poważnych y dobrze rozumiejących naukę Zebrania Chrześcíanstiego. Bo moze być odpowiedziano / aby sumnienie trudności nie było zawiechláne / y yzby wiara y modlitwy w mezu pytającym nie były zatrudnione.

O Smowinach albo slubie dzieci niedorosłych.

Wiele na tym należy prawie rozumić mowę starego prawa. Starzyżowa smowinami albo slubami tylko ony obietnice w których sie stawaya w gody o przyszłym Małżeństwie / A tyc smowiny / nie sa początkiem Małżeństwa. Jako między Octawym młodzienczykiem y Serwilią jeszcze miała byty slubiny. Tam sie tylko ta w goda była stala / yżby napotym Małżeństwo między nimi miało być wciwierdzone y postanowione.

O tych smowinach stare prawa powiadaya / yż za wola stron obudwu mogą być roztargnione / jako Octawius nie poyal Serwiliy. Tu potrzeba obaczyc jako starzy o tym mawiali. Młodzy wiek / Smowiny dzieli na dwoye / yedny powiada być Smowiny o przyszłym Małżeństwie / Drugie o przytomnym albo oblicznem / gdy sie slub stanie słowy wyroczytami o oblicznem Małżeństwie / a to jest prawy początek Małżeństwa oblicznego.

Lecz mądrze ma być uważano / które
 się sluby stawiają o przyszłym Małżeń-
 stwie. Albo nie z podchwycania słów ma
 być sądzone / ale z wielą okoliczności / jeśli
 tego czasu strony nieco postanowić chcia-
 ły / coby potem nie mogło być odmie-
 niono dla poważney słuśney przyczyny /
 na którą na ten czas podobno patrząno.

A smówiny o przyszłym Małżeń-
 stwie są wszystkie obietnice / którym obli-
 ą condicio pościwa jest przydana / na
 którą w sądzieu baczyć potrzeba / jako
 poymecie / jeśli rodzice dozwolą. Tak-
 wie obietnice / nie są ważne / jeśli obli-
 ą kondiciei niebyło dosięczymio-
 no / wyższej jest powiedziano.

Są też smówiny o przyszłym Mał-
 żeństwie. Gdy ymieniem dziecię niedo-
 rosłych / obietnicą się stawia od rodzi-
 ców / albo od opiekunów a przyszłków
 o małżeństwie dziecię onych jeszcze nie-
 dorosłych / gdyby lat swych dorosły / al-
 bo gdy same dzieci jeszcze niedorosłe / al-
 bo jedną personą / z nich / której wiek jesz-
 cze nie jest godny ku Małżeństwu / przy-
 śle Małżeństwo słubuje.

Ty sinowiny mogą być roztargnione / gdyby potym wola nie była dzieci yuż dorosłych / yest rzecz pewna. Ani ma być persona odpierająca poniewalana / ktora sie potym sama nieobwiazala / gdy yey wiek ku małżeństwu godny był / y swoya wola y rozsądkiem nieco postanowić mogła.

Lecz jako ludzie wiele ynych rzeczy dobrych złe wzywają / także też y Małżeństwa często zapoczynają / dla głupich złych chciwości / Częstość dla pieniędzy / albo dla obrony / stawają sie ymowy o Małżeństwie dzieci yestże niedorosłych / gdyż w takowey ygodzie złączenia wiecznego / pocciwego rozsądku / y społeczney dobrej woli onych samych / którzy bywają złączeni / potrzeba / y ważno ma być / a nie godzi sie przekupować ciakmi plodu swego / dla pieniędzy albo dla czego ynego / y karze pan Bóg to porządku yego stawienie / yawnem karaniem. Przetoż rodzicowie pocciwi / wważając porządek Boży / mają radzić o dobrym y o pożytku synów y corek swoych / ani mają synów y corek swoych ku Małżeństwu poniewa-

poniewaląc / przeciw wrodzony ym przychylności / tu którym oni z przyrodzenia chuci nie mają. A tu temu tymi wielkimi przyczynami mają być pobudzani. Gdzie nie yest społeczna miłość Małżonków / támo niezgodá sercá á pomysły ráni / wzywanie Boga zatrudnia á przeszkadza / burzy wshystko domowe obcowanie / y płodzi wiele grzechów / podczas też gdy wole Małżonków są rostarzione / z tad więc plina cudzołóstwá y karania / á gdy tańo ná cudzołóstwá przyzwolá / tedy co ras w nowe grzechy wpa dáya / y w cieńkie á stráśliwe nedze á smutki.

Ty niestonczone przygody á nedze osobliwie rodzice / którzy one niektórym obyczáyem wyrozumieć mogą / wważác y bacć sie mają / y yzby nie przypadły / ná syny á corki ych / Boga wprzeymie wzywác y prosicć mają. Przytym mają sie sami wystrzegác / aby onych głupiemí á niepobożnemi porádami swemi / przyczyna nie byli.

W wielu porádách y rozmysłách / rodziców o Małżeństwach dzieci swoych

bárzo niedbale á ničemnie sie stawá /
z každ potym y smutne biedy á nedze po-
chodzą / y domowa czelatká / nie Zebrá-
niem Bozym stawá sie / czymby yednák
miáká byc / ále Zebrániem á yáskiniá há-
tanstá / y wiele misernych ludzy / w tych
nedzách á cieškóściách / wpadáya wgniew
przeciw Bogu / w rospáczy y w wieczne
zátrácenie.

Lecz ya prósz Bogá wiecznego Oycá
Páná nášego Jesu Christá / stworzy-
ciela rodzáyu ludzkiego / y strojá poćiwe-
go to wárzystwá / áby sam nas rzadzyl / y
uczynil / yzby Matzenstvá y czelatká ná-
há / byly práwem domowem Zebrániem /
onego práwie wzywáyac / y poslušen-
stwo yemu czyniac / w záchowániu y bro-
nieniu porzátu / który sam postanowil /
y yzby nie dopuscil niezgodámi domowe
mi / przeskádzác wzywánie / y yne powin-
nowactwá á poslugowánia potrzebne.
Amen.

O Powinnowactwie prze-
kozonych / okolo brónienia
praw Matzenstich.

Pewna rzecz yest / yz zbáwienie á sdro-
we

we rzadzenie / uczynkiem Bożym jest.
 A yawnna też rzecz jest / yż od samego Bo-
 gá ten porzadek w rodząy ludzkim po-
 stánowiony jest / aby Swierchność prze-
 kozona byłá y sprawowała pospólstwo.
 A tey Bóg cztery osobliwie powinno-
 wáctwa przydał y polecił.

Pierwsze powinnowáctwo jest / A-
 by przekozeni / według náuki Zakonu Bo-
 żego / kárność w pospólstwie swym / ná-
 práwiali y oney przystregáli á bronili /
 bo pierwsza á meodmienna modlá á Re-
 gula Żywotá nášego ma być Zakon
 Boży.

Drugie powinnowáctwo jest / aby
 byli czynnem strażem Zakonu Bożego / y
 srogoscia kárania / powściągáli y káráli
 nieposlušnych pogárdzicielów / á bronili
 poslušnych. Ten porzadek takó Bóg
 sam postánowił. A yawnna rzecz jest / yż
 práwá w pogárdzenie przychodzą / gdzie
 nie máż przykádów kárania.

Trzecie powinnowáctwo jest / przekoże-
 ni mogą niektóre práwá swoye przyda-
 wác do praw Bożych / ále nie takowe kó-
 reby były różne á niezgadzáyace sie s Bo-

I.

II.

III.

żemi / ale któreby dopomagały / yżby s
wietſza piecza prawa Boże chowany á
trzymány były.

III.

Czwarte powinowactwo / áby y tych
praw swoych ſrogoscia karania bronili.

Ty powinowactwa Przeklozeni máya
wvazác y w obronie Matzeństwa. Y má
ya wiedzieć yż ſrogiami Mandatami Bo
żemi przykazano yeſt / áby zachowali prá
wa Matzeńſkie / y karali cudzoſtwa
obkledliwe y niewolne cielesne obcowá
nia / y yżby wygładzali ony hániebné ſká
rádoſci / które y gniew Boży pobudzáyá /
y poſaláyá rodzaj ludzki ſpátneimi á po
mieſzanemi pſotliwoſciami: Bó to pew
na yeſt / yż ſie Pan Bóg cieſtko á ſrogo
gniewa / ná pſotliwoſci nieporządne /
które ſam ſłowem ſwoym zakażal / y ná
niedbałość á omieſzkanie przeklozonych y
ſprawców / którzy ych nie karza / ani wyn
nych wygładzáyá albo tráca.

Y dla tych ſkarádych grzechów ro
dzay ludzki / roſmáytymi poſpolitemi
plagami bywa karani / yáko ſa / walki / pu
ſtoſzenia / roſproſzenia ludzi / y yne wielkie
nędze / yáko ſwiádcza przykłady Sodom

czyków

czytów / Kananeyczytów / pokolemia Benjamin / wygnania Davidowego / zburzenia Troi / y yne niesliczone.

Przetóż głos Boży o nieporządnych s krewnemi psotách mówi: Strzesście sie by was podobnie nie wyrzuciła ziemia / gdybyście podobne skądosi czynili / yako wyrzuciła Kananeyczyti.

Leuit. 19.

Y wyroczysto Sprawcom świeckiem przykazuje / aby wyglądzali winne / mówiac: Każda dusza / ktoraby czyniła ty skądosi / wyglądzona niechay będzie z ludu tego.

Ty mandaty czesto powtarzány są / yako o cudzołóstwach bywa mówiono / Deutor. 22. Cap. Ysliby maj spal s żoną drugiego / oboye niechay będą zabite / Cudzołóżnik y cudzołóżnica / y oddalisz złość z Israhelá.

Deut. 22.

Lecz żalostna rzecz yest / yż na wielu miejscách Swierchnosc w takowey rzeczy leniwa yest / ktorych omieszkawanie á niedbałość tym wiecey pobudza gniew Boży. A tak karania w Rodzaju ludzkim zgromadzaya sie / yako swiátczy Historia pokolenia Benjamin / które ry-

chło do gruntu wyglądzona yest / yż one-
go skądego sgrwałceniá zony Leuiti
yednego / karác miechciáło.

Bo pewna rzecz yest / yż Bóg karze
wszystki błedliwe nieporządne psoty / ácz-
by tej swierchnosc w tym spála / bo czy-
stosc y sprawiedliwosc Boza wiecznie
trwa / y ty ón Reguly záwždy broni / ku-
rewniki y cudzołożniki karze Bóg. Y ácz
náwróconem Bóg vlywa karania dla
Syná / yáko Dauidá niedopuscił do sz-
czatku wyglądzić / áni zápalit wszystkie-
go gniewu swoyego / yáko psalm mówi /
wszakże yáko cieško á rozmáicie karalgo
obacz á rozważ / Narod yego pokalal sie
zlaczeniem cielesnem nieprzystoynem /
Synowie walki s sobá wioda / yeden
drugiego zábil / Oycá syn z Ziemie wy-
gnal / A w zburzeniu Syn y wielka w iel-
kosć ludu zábita yest. Concubiny Kro-
lewskie Bogu miele / Syn nieczystoscia
cielesna pokalal / dáleko smutnieysze á strá-
sliwysze ty szpetne márnosci á przygody
Dauidowi byly / nisl smierc przyszla.
Lecz oboye wtym przykladzie Bóg po-
kazal /

kazał/ yż sie prawdziwie gniewa na grzechy/ y ony karze/ á wskaźe od wiecznego karania wyrzywa á wybarwia ony/ którzy sie do Syna posrzedniká wcieláya/ ná którego nawiazše karanie wložone było/ które jest zapłata za nas.

To náuczanie y okáraníu/ y o náwróceníu wšystcy máya rospamietywác/ A przełożeni máya być nápomínáni y prošeni / aby ná pámiaci mieli powinnowáctwo swe od Boga ym roskazáne/ y pámiétáli yż Bóg jest czysty y sprawiedliwy/ á yżsa ná wrzędzie Bozym postánowieni/ aby byli wyobráżeniem Bozym yżby byli czystemi y sprawiedliwemi / y yżby bronili czystosci y sprawiedliwosci w poddánych swoyich. Ty powinnowáctwa sa przyyemne Bogu/ y zbáwienie rzádzićielóm y poddányim ych.

W wielu kráinách á Páinstwach Swietcy sprawcy przeto niedbálemi sa w obrónie czystosci / yż te piecza po czesći odsiláya do sądów Biskupich. Lecz

gdy nieco w takowey przygodzie stanie sie/ przeciw Zakonowi Bożemu/ tedy oni według swych praw przestępców karać nie mogą / bo yim nie yest miecz świecki polecony.

Nład to gdyż sami sędziowie na wielu miejscach pospolicie pokaláni są/ nieporzadnemi nieczystościami/ tym mniey gniewają sie na ony/ którzy ych w nieczystościach naśladowa/ yakoż to karać na ynem/ czegoś sam winien: Niekiedy od v bogich niewiaśt/ nieco pieniędzy bierza. W takowych sędziach Bóg tilko bywa posmiewan.

Przetóż niechay będą sady dobrze postanowioneo Nałżeństwach/ Przekożeni Swietci niechay sobie przyłączą nau czone y poćciwe meze / wybrane z całego Zebrania Krześcianskiego/ y wypytaw sy a dowiedziaw sy sie rzeczy / y one dobrze rozważyw sy / zkażi niechay czynią / A w karaniu niechay będą służeńnikami Bożemi / niechay wygladzają z tego żywota w syłski pokaláne nieporzadnemi nieczystościami / które przeciw przyro dzeniu są / ony którzy sie s krewnemi złączają

ya / cudzołożniki / gwałtowniki / zbieżnie
cudzołożnice etc. aby Bóg całych miast
y narodów / dla takowych skądnych
grzechów / y dla przełożonych omięska-
wania á niedbałości / nie wyglądzył.

Niechay też pócwi rzadziciele po-
kają / miłość czystości w obronie Mał-
żeństwa / Niechay odrzucą y wyglądzą
niepobożne á Diabelskie prawa o beszen-
stwie Kapłanów / y niechay dozwalą
Małżeństwa wsem / którzy ku małżeń-
stwu są godni / według prawa Bożego
I. Corinth. 7. Każdy męczyżone swoje dla
wystrzeżenia kurestwa.

Przełożeni ponieważ są wyobrazę-
niem y służebnikami Bożemi / niechże mi-
lują czystość / ponieważ wiedzą yż Bóg
jest Duch czysty / y przykazuje stogo / aby
każdy trzymał on porządek / który dla o-
brony czystości jest postanowion.
Nie mają być wyobrazieniem y służebni-
kami satanскими / którzy z nienawisći
Boga / niedzne ludzi przywodzi / aby sie
nieporządne nieczystościami pokala-
li / aby sie gniew Boży mnożył / á yżby to,
niedzne stworzenie w tym wieczsney mar-

ności było / y potym yzby vpádko á przy-
šlo w wieczne zátrácenie.

Tych strásliwych szalenstw á okrutno-
ści szatan'skich dopomagáya w sisci / kto
rzy nieporzadnych nieczystości yákiem-
żekolwiek obyczájem dopomagáya / badz
obrona práwa Papiestkiego o beszen-
stwie / badz omieszkwaniem karania.

W tym żywocie márnosc á wielkosć
tych szkarádych grzechów / nie práwie do-
státecznie bywa widziana / Lecz ty nie
zbedne złości dnia sadnego odkrite be-
da / gdy pokaze Bóg w systickiem Aniolom
y ludziem / brzydkosć á márnosc grzechu /
y niezbedna zlosć Diabłów.

Lecz yednak w tym żywocie / pocci-
wi y pobożni sprawcy tez o tey rzeczy /
wola Bozja roszczytác y rozmyslác má-
ya / y rzadzenie swe stusowac y celowác
tu práwu Bozemu / y yle ym mozno stá-
rác sie / aby sie nie zgrómadzaly grzechy y
karania / yáko v Ezáyaszá bywa mowio-
no: Bieda onym ktorzy pişa práwa nie-
spráwiedliwe.

Lecz ya prosze Syná Bozego / Pána
nášego Jesu Christá / zá nas vkrzyzowa-

nego

nego y w trzeźonego / prawdziwie miłu-
 yacego czystość y czyste Małżeństwo / a-
 by on nakłonił pomysły w szych / któ-
 rzy yego wzywają / ku czystości / y yzby-
 bronił praw Małżeńskich / y Diabły po-
 tkumil / którzy z nienawiści Boga / miser-
 ne ludzkie pobudzają vsiluyą / aby rozma-
 temi obyczajmi pokalani byli y zagineli.
 Koście á mnoży sie młodość przyrodzenia
 człowieka / w tym ostatcznym wieku
 światá / y zaraz też mnoży sie bałenstwo / á
 okrutność Diabelska / bo wiedza yż blisko
 yest ych sad / na którym ych marność á
 psota / w szem Aniolom y ludziem yasn-
 ie pokazana będzie. Przetoz ciebie Synu
 Boży Pánie Jesu Chryste / za nas wkrzy-
 zowany y wkrzeszony / proszę abys nas /
 Ukodź y czelatkę naszą rzadził á sprá-
 wował / y ku czystości / y prawdzi-
 wemu wzywaniu wiecznego
 Oycá / sercá nasze Duchem
 twoym S. nakłaniał.

AMEN.

R ij

Regestr

Regestr mienśc przednię-
 tych / tych Kiazek.

Anioły y ludzie przeco Bóg stworzył.	241.
Antinomów gánienie.	88.
Bóg co yest.	3.
Bóg przes co zgrómadza Zebranie.	39.
Bóg chce aby Zebranie yego / słowem yego rządzone było.	230.
Bóg nietilko między żydami ale y między pogány zebranie swoje miał.	225.
Bogá oco prosić mamy.	191.
Bóg czemu przedlufa człowieka wysłuchać y wybawić.	193.
Bóg sam policie zachowawa.	257.
Bóg porzadek Malżeństwa postanowił.	242.
Bóg zakázuye Malżeństwa s krewnemi.	257.
Błuznierstwo co yest.	93.
Błedy Nowokrzesców.	113.
Czemu Bóg Malżeństwo postanowił.	257.

Christus przez słowo Euangeliz	165.
ey tu sobie ciągnie.	
Christus yako zakon wypelnił.	27.
Chrzest co yest.	105.
Chrzest swiety co znamionuye.	104.
Chrześcianinowi na poćciwym	234.
przedzie być wolno.	
Dziełczynienie co yest.	196.
Dziełczynienia Bóg od nas požada.	196.
Dziełczynienie ze dwu cnot złożone.	196.
Dobre wiecznych yako od Boga	189.
prosić.	
Dobre cielesnych yako od Boga	189.
prosić.	
Dosięczynienie Papiestkie z kad	148.
pošlo.	
Duch S. co yest.	5.
Duch co yest.	8.
Grzech co yest.	28.
Grzechu rozdzielenia.	29.
Grzech niesmiertelny	34.
Grzech smiertelny co yest.	31.
Grzech przeciw sumnieniu co yest.	92.
Grzechy które w swietych zostaj	90.
wąya.	
Krewność co yest.	246.

Bróm przyzwolenia rodziców za- den nie ma w małżeństwo wste- pować.	264.
Kimotr kimotr moze poyść.	260.
Łaska co znamionuye.	50.
Małżeństwo co yest.	243.
Modlitwa co yest.	119.
Modlitwa yako ma być czyniona.	180.
Modlitwa potrzebuye wiary.	193.
Modlacy ma pátrzyć na obietnice.	187.
Modlitwa nie bywa prozna.	190.
W Małżeństwie czystosc Boza bywa poznána.	244.
Msa papiesta czemu ma być gániona.	176.
Niemówiata máya być chrzczone.	107.
Nigd nie ma być przymuszon ku Małżeństwu.	263.
Obietnica Łaski ma być dobrze zachowana.	190.
Obrzeska w stárym Zákonie co znamionowála.	103.
Odpuszczenie winy y karánia yednosz yest.	151.
Offiary co sa.	170.
Osoba co yest.	4.

Osob rozeznanie.	4.
Osoba ktora czlowiecznistwo na sie przyela.	9.
Odbiezen co yest.	284.
Przełożeni swietcy co sa.	231.
Przełożeni sa executormi praw Bozych.	232.
Przełożeni moga prawa swetku Bożem przydawac.	232.
Postanowienie Swieckie co sie rozumie.	236.
Pozytki Wieczery pánstkiey.	164.
Pozywáyac wieczery pánstkiey mamy mu dziekowac za dos brodzieystwa yego.	167.
Przyczyny trapienia ludu Bozego.	205.
Pokuta co yest.	122.
Posluszenstwo nowe co yest	138.
Przyczyny kárności	43.
Papiestkie błedy o sfrusze	142.
Pierwsza a przednieysza obietnica Boza.	188.
Przyczyny niedostatków y błędów w przyrodzeniu czlowieczym.	203.
Przezwisła Wieczery pánstkiey	173.

Przy modlitwie co potrzeba wważać.	180.
Pociężenia pod krzyżem Philo- sophskie.	210.
Pokolenie co yest.	241.
Przykładów oyców świętych w Małżeństwie nie mamy naślą- dować.	262.
Pogánki y odszczepienice nie wolno poyać.	274.
Práva ludzkie o Małżeństwie moga być odfolgowane gdy tego przygodá potrzebuje.	260.
Różność nauczania.	1.
Rodzić co yest.	5.
Rodzienia y pochodzenia różność.	6.
Różność miedzy boyąźnią służe- bną y boyąźnią synowską.	127.
Rzeczy potrzebne ku yedności Zebrania.	100.
Różność miedzy znáyomością Historiey y wiara.	52.
Różność Sakramentu y offiary.	169.
Rády Boskie w stworzeniu nie moga być rozumem ogárnione.	241.
Syn co yest.	5.

Syn Boży czemu bywa zwan słowem.	6.y 184.
Stworzyć co yeſt.	5.
Służba Boża co yeſt.	179.
Sprawniwość co yeſt.	46.
Sprawniwość co znamionuye.	42.
Światości co ſą.	101.y 170.
Światości czemu ſą przydane Euangeliey.	101.
Słowa Chrztu jako mają być wrozumiane.	106.
Spowiedź z kad poſtła.	145.
Spowiedź yeſli yeſt potrzebna.	145.
Swobodność co yeſt.	35.
Tyran co yeſt.	239.
Uczynków dobrych których nau- cząc mamy.	88.
Uczynki dobre jako ſie Bogu po- dobają.	89.
Urzedy yeden w drugi nie mają być mieſzane.	233.
Ustawy ludzkie mogą być od- mienione y opuſzczone.	227.
Właſność urzedu Duchą S.	185.
Wiara co yeſt.	134.
Wieczerja pańſka co yeſt.	163.

Wieczerja pánstka co známionuye.	104.
W wzywaniu Boga/ osoby Bo stwa wważać potrzeba.	184.
Wzywania prawdziwego y nie prawdziwego różność.	16.
Wdzieczność jest służba Boża potrzebna.	197.
Wieczne á nieodmienne przykazá nie Boże/ abyśmy sie tu niemu nawrócili.	191.
Kiaże dobre co jest.	238.
Zakon co jest.	17.
Zakonu pożytki.	23.
Zakon Moyżesów jako jest wy glądzon.	21.
Zebranie co jest.	96.
Znaki Zebrania prawdziwego.	98.
Zebranie czemu jest pod krzyż poddane.	202.
Znáyomość cnot jest od Boga dana.	256.

Omylności.

Fol. 157. Lin. 14. Karania czytay prze-
winienia / Fol. 160. Lin. 7. ćwiczenia/
ćwiczenie czytay doświadczenia doś-
wiadczenie ynich omylności á zwołaj-
czą w literách/ pobożny niepod-
chwytający czytelnik/
sobie poprawi.

